

ප්‍රඥාවන්තශික්ෂාව හැඟූ පහත් දැල්වන්නට

බෞද්ධ භාවනාවේ අනුසූරුව ප්‍රතිපදාව

පූජ්‍ය අලව්වේ අනෝමදස්සි ස්වාමීන් වහන්සේ

ප්‍රඥාචන්තයිත්තට නැණ පහන් දල්වන්නට

**බෞද්ධ භාවනාවේ
අනුපූර්ව ප්‍රතිපදාව**

පූජ්‍ය අලව්වේ අනෝමදස්සි ස්වාමීන් වහන්සේ

‘සබ්බ දානං ධම්ම දානං ජිනාති’

කතෘගේ වෙනත් කෘති

- සත්‍යයෙහි අරුණෝදය
- තමා සොයන්න
- පටිච්චසමුප්පාද විවරණය - මොළියළුපිටිගුන සූත්‍රය
- ධම්ම චින්තා
- ප්‍රඥාවෙන් දකියුතු ත්‍රිලක්ෂණය
- පුද්ගලයින් මනින්න එපා - මිගසාලා සූත්‍රය
- The Dawn of the Truth
- Discover Yourself

බෞද්ධ භාවනාවේ අනුපූර්ව ප්‍රතිපදාව

පූජ්‍ය අලව්වේ අනෝමදස්සි ස්වාමීන් වහන්සේ

ප්‍රථම මුද්‍රණය - 2019 ජනවාරි මස - (3000)

ISBN: 978-955-38358-6-4

පොත් පිලිබඳ සියළු විමසීම්

077-0136809 - කුෂාන් මහතා, කැකිරුව

071-0548449 - තරුණ මහතා, මාතලේ

071-6186910 - බුද්ධික මහතා, නාරම්මල

070-3070758 - රසංක මහතා, හොරණ/ඔත්තරමුල්ල

077-3818758 - ධර්මතුංග දවුන්ඩසේකර මහතා, මාතලේ

Email: alawweanomadassithero@gmail.com

Facebook: www.fb.com/AlawweAnomadassithero

YouTube: www.youtube.com/c/venalawweanomadassithero

රැනකෙටුවගල ආරණ්‍ය සේනාසනය, අැට්ටපොල වත්ත, වදේමඩ, ඕවිලිකන්ද, මාතලේ.
ධම්ම පාරමි ආරණ්‍ය සේනාසනය, කටුකැලියාව, අනුරාධපුරය.

ධර්ම දානය සඳහා ආධාර මුදල් යොමුකිරීමට :

සම්පත් බැංකුව, පැලවත්ත ශාඛාව

ශිඤ්ඤම් අංකය : 1063 - 6100 - 4022 නම : රැනකෙටුවගල ආරණ්‍ය සේනාසන භාරය

මුද්‍රණය

කොලිවි ප්‍රින්ටර්ස් , 17/2, පැඟරිවත්ත පාර, ගංගොඩවිල, නුගේගොඩ.

දු.ක: 0114 870 333

පිදුම

මා ගේ ශාස්තෘ වූ නිලෝගුරු බුදුරජාණන් වහන්සේටත්,

සුපිරිසිදු බුදුවදන මෙය යැයි මග එළිකරමින්

මා හට පැවිදි උපසම්පදාව ලබාදුන් ගුරුදෙව්දන්ටත්,

මා ගේ මහෝපාධ්‍යාය කල්‍යාණවංශිකායේ මහානායක
ධුරන්ධිර අති පූජ්‍ය ද්‍රෝඩම්පහළ වන්දසිරි මහානායක
ස්වාමීන් වහන්සේටත්

ගෞතම සසුන් ලැදි ශ්‍රාවක ශ්‍රාවිකාවන්ටත්,

ගෞරවයෙන් පිදෙන උපහාරයකි.

හැඳින්වීම

මීට වසර 2640 කට පෙර ලොව පහළ වූ සිද්ධාර්ථ ගෞතම බෝසතාණන් වහන්සේ වසර 2605 කට පෙර සියළු කෙලෙසුන් නසා සම්මා සම්බුද්ධ බවට පත්වූ සේක. එතැන් පටන් පන්සාළස් වසක් පුරා නුවණැති දෙවිමිනිසුන්ට යථාර්ථය පෙන්වාදීම නිසා එකල පිනැති මිනිසුන් ධර්මය අවබෝධ කොට සසරින් එතෙර වූහ.

මිහිඳු මහරහතන් වහන්සේගේ ආගමනයෙන් ශ්‍රී ලංකාද්වීපයට ශ්‍රී සද්ධර්මය ලැබුණු අතර ඉන් ප්‍රයෝජන ලැබ නිවීමට පත් වූ උතුමන් ද සිටියහ. එසේ ශ්‍රී ලංකාද්වීපයේ ස්ථාපිත වූ ශ්‍රී සද්ධර්මය දීර්ඝ කාලයකට පසු නැවත බැබළෙන යුගයක් අද උදාවී ඇත.

වසර 50-60 කාලයක සිට නුවණැති සත්පුරුෂයින් කිහිපදෙනෙකු විසින් පිරිසිදු බුද්ධ වචනය හදාරා, ඒ විවර කරගත් මඟෙහි හැසිරෙමින්, එම දහම නුවණැති ශ්‍රාවකයන් හට දේශනා කිරීමත්, ශ්‍රාවකයින් ඒ මඟ ගැනීමත් මෙම පිබිදීමට බොහෝ සේ බලපෑහ. ඒ උතුමන්ගේ විවරණ තුළින් සහ සැබෑ බුද්ධ වචනය හැදෑරීම තුළින් නුවණැති ඔබට මේ ධර්මය තේරුම් ගැනීමට අවශ්‍ය වන අයුරින් මේ දහම් විවරණය සකස් කොට ඇත.

එම නිසා අතක්කාවචර වූ මේ ධර්මය (තර්කයට ගෝචර නොවන) නුවණැති මිනිසුන්ට පමණක් තමන්ගේ ප්‍රඥාව හසුරුවා සැබෑ බුද්ධ වචනය තුළින් දහම් මඟ විවර කරගෙන නිවී සැනසීමට මේ දහම් පරියාය උපනිශ්‍රය කර ගනිත්වා!

ධර්ම දේශනාවක් අනුසාරයෙන් සකස් කළ ග්‍රන්ථයක් නිසා දේශනා විලාශයේ ඇති යෙදුම් භාවිතා කොට ඇත. එම අපහසුතාව මගහරිමින් දේශනයේ අන්තර්ගත ධර්ම අර්ථය උකහා ගැනීමට උත්සාහවත් විය යුතුය.

මෙම ධර්ම ග්‍රන්ථය යථාර්ථයක් බවට පත්කර ගැනීමට නන් අයුරින් උපකාර කළ ගෞරවණීය ස්වාමීන් වහන්සේලාට, මෙහෙණින් වහන්සේලාට සහ ගිහි පින්වතුන් හට මෙම ධර්ම දානයට පුණ්‍ය කර්මය චතුරාර්ය සත්‍යය ධර්මය අවබෝධය පිණිසම හේතු වේවා!

තෙරුවන් සරණයි!
අලව්වේ අනෝමදස්සි ස්වාමීන් වහන්සේ.
බු.ව. 2560 ක් වූ වෙසක් මස

පෙරවදන

මෙම දහම් පොත පරිශීලනය කරන්නන් වෙත පිදෙන කාරුණික පෙරවදන:

"චෛත්‍ය, ශ්‍රී සද්ධර්මයේ (සංඝයෝ) විනාශය පිණිස, අනුරුද්ධයා විම පිණිස, භෞතවත්ත කච්ඡා දෙකක් තිසෙනවා. ඒ දෙක මොනවාද? වචන විදියට ගලපා ගන්නා ලද වචන ප්‍රකාශ කිරීමත්, වචන විදියට කච්ඡනාවූ අර්ථ විග්‍රහණයත්ය.

චෛත්‍ය, වචන විදියට ගලපා ගන්නා ලද වචන ප්‍රකාශ කච්ඡනාව වට වචන අර්ථ මතුවනවාමයි. චෛත්‍ය, මෙය විනාහි ශ්‍රී සද්ධර්මයේ (සංඝයෝ) විනාශය පිණිස, අනුරුද්ධයා විම පිණිස භෞතවත්තවූ කච්ඡනා දෙකයි."

-අංගුත්තර නිකාය, දුක නිපාතය, අධිකච්ඡනා වග්ගය 2.1.2.10

මෙම ධර්ම ග්‍රන්ථය සම්පාදනයේ මූලික පරමාර්ථයක් වූයේ, සද්ධර්ම ප්‍රතිරූපක ධර්මයන් වැඩි වැඩියෙන් ප්‍රචලිතවන්නා වූ මෙවන් වකවානුවක, මෙම ග්‍රන්ථය පරිශීලනය කරන්නාවූ පින්වත් සියළු දෙනාට බුද්ධ භාෂිතයම ප්‍රමුඛස්ථානයේ තබාගනිමින්, නිවැරදි බුද්ධ වචනයම හදාරමින්, නිවැරදි දහම ඉස්මතු කරගෙන, බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළ නිවීම කරා යන අනුසූරුව ප්‍රතිපදාවට යොමුවීම සඳහා ප්‍රත්‍ය වන නිවැරදි දැක්මක් ඇතිවීම පිණිස පණිවුඩයක් ලබාදීමයි.

බුදුරජාණන් වහන්සේ විසින් තම ශ්‍රාවකයින්ට මහත්වූ කරුණාවෙන් දේශනා කොට වදාළේ, ධර්ම ග්‍රන්ථයකින් හෝ ධර්ම දේශනාවකින් කියවෙන්නාවූ යම් දහම් පණිවුඩයක් පහත කාරණාවන් එකක් හෝ කිහිපයක් නිසාවෙන් පිළිගැනීම හෝ ප්‍රතික්ෂේප කිරීම නොකළ යුතුවයි.¹

- මෙම ධර්මය, මෙම විනය මෙය භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ඉදිරිපිටදී අසන ලදී කියයිද

¹ අභිගුත්තරනිකාය, වතුක්කනිපාතපාළි, සඤ්චෙනනියවග්ගො, මහාපදෙස සුත්‍රය

- අසවල් ආවාසයෙහි තෙරුන් සහිත, ප්‍රමුඛයන් සහිත, සංඝයා ගෙන් මෙම ධර්මය, මෙම විනය අසන ලදී කියයිද
- බහුශ්‍රැත වූ, ආගම දත්, ධර්මධර, විනයධර, මානිකාධර බොහෝ ස්ථවිර භික්ෂූහු ගෙන් මෙම ධර්මය, මෙම විනය අසන ලදී කියයිද
- බහුශ්‍රැත වූ, ආගම දත්, ධර්මධර, විනයධර, මානිකාධර ස්ථවිර භික්ෂුවක ගෙන් මෙම ධර්මය, මෙම විනය අසන ලදී කියයිද

උන්වහන්සේ දේශනා කොට වදාළේ, තථාගත දහම ඒ පදයන්, ඒ ව්‍යඤ්ජනයන් වශයෙන් මනාකොට උගෙන, උන්වහන්සේගේ සූත්‍ර සහ විනය හා සසඳා බැලිය යුතු බවයි. යම් දහමක්, සූත්‍ර හා විනය හා නොසැසඳේද, ඒකාන්තයෙන් මෙය භාග්‍යවත්, අර්හත්, සමාසක් සම්බුද්ධයන් වහන්සේගේ වචන නොවන්නේයැයි දැන එම දහම ප්‍රතික්ෂේප කළ යුතු බවයි.

පාළි පාඨය හා යොමුව

මෙම ග්‍රන්ථය ආරම්භයේ සිට අවසානය තෙක් සෑම ධර්ම කාරණාවක් විග්‍රහ කිරීමේදීම ඊට අදාළ බුද්ධ භාෂිතය පාදක සටහන් ලෙස ගෙනහැර දක්වා ඇති බැවින් මෙය පරිශීලනය කරන පාඨක ඔබට යම් නිරසභාවයක් අලසකමක් ඇතිවීමට ඉඩ ප්‍රස්ථා ඇත. නමුත් එසේ කිරීමේ මූලික පරමාර්ථය මෙම දහම් පණිවුඩය හුදෙක් අපගේ පෞද්ගලික අදහසක් ඉදිරිපත් කිරීමක්, මානසික සංකල්පයක් ගෙනහැර දැක්වීමක් නොව බුද්ධ දේශනාවම විග්‍රහ කරදීමක් බව සනාථ කිරීමත්, බුද්ධ භාෂිතයට අනුව මෙම දහම් පරියාය විමසාබලා පිළිගැනීමට, අවශ්‍ය ප්‍රත්‍ය ඔබට සකසාදීමත්ය.

එබැවින් අවංක උවමනාවෙන් හා ධර්ම ගෞරවයෙන් යුක්තව මෙම ග්‍රන්ථය පරිශීලනය කර, එහි නිසි ඵල නෙලා ගනිත්වා යන්න අපගේ සමාසක් ප්‍රාර්ථනයයි.

තෙරුවන් සරණයි !

පූජ්‍ය අලච්චේ අනෝමදස්සි ස්වාමීන් වහන්සේ
බු.ව. 2562 ක් වූ වෙසක් මස

කාරුණික අවධානයට

භාවනාව වූ කළී ලෝකයේ ඉතා ප්‍රසිද්ධ මාතෘකාවකි. බෞද්ධයන් අතරත්, ඉන් පිටත් විවිධ අරමුණු සඳහා භාවනාව භාවිතා කෙරේ. බෞද්ධ භාවනාව හුදෙක්ම නිවණ අරමුණු කොට තිබුණද, බෞද්ධ භාවනාවෙන් උපුටාගත් යම් ප්‍රතිපදාවන් සහ ඉන් පිටත ප්‍රතිපදාවන් යොදාගනිමින්, සතුටින් සිටීම, සිහිය සහ සමාධි වැඩීම, ප්‍රතිකාර ක්‍රම ආදී නොයෙකුත් අරමුණු සඳහා භාවනාව භාවිතා කෙරේ. නිවණ පරම අරමුණ කොටගත් බෞද්ධයන්ද, බෞද්ධ භාවනා පුහුණු ආයතනද, නොදැනුවත්කමින් මෙම භාවනාක්‍රම භාවිතා කරමින් නිෂ්ඨාව සාක්ෂාත් කිරීමට උත්සාහ ගනී. නමුත් ඉන් එම ප්‍රතිඵලය නම් ලැබිය නොහැක.

මෙම අවුලට හේතුව ලෙස ඉතා කෙටිම පිළිතුර වන්නේ, “අශුද්ධාවයි”. මක්නිසාද යත් බෞද්ධයන්ගේ ශාස්තෘන්වහන්සේ වන්නේ සම්මා සම්බුදුරජාණන් වහන්සේයි. උන්වහන්සේගේ නාමයෙන්, උන්වහන්සේ නොකියපු දෙයක් කරයි නම්, එය උන් වහන්සේ කෙරෙහි ඇති අශුද්ධාවයි, අපැහැදීමයි, අගෞරවයයි.

බුදුරජාණන් වහන්සේ පරිනිර්වාණ මංචකයේ වැඩසිටිමින් වදාළ කාරණාවක් වන්නේ, කෙනෙක් බුද්ධ වචනය ලෙස යමක් පවසයිද, එය බුද්ධ වචනයක් ලෙස පිළිගැනීමටත්, ප්‍රතික්ෂේප කිරීමටත් පෙර, තථාගත දහම, ඒ පදයන්, ඒ ව්‍යඤ්ජනයන් වශයෙන් මනාකොට උගෙන, එම සූත්‍රයන්හි බහා සහ විනයේ සසඳා බැලිය යුතු බවයි. මෙම බුද්ධ අවවාදයට කීකරු වෙමින්, වර්තමානයේ බෞද්ධ භාවනාව ලෙස සිදුකරන ප්‍රතිපදාවන්, සුපිරිසිදු මූලික බුද්ධ වචනයක් සමග ගලපා බැලුවහොත්, එම බොහොමයක් ප්‍රතිපදාවන් බුදුන් වදාළ ප්‍රතිපදාවන් නොවන බවට පහසුවෙන්ම ප්‍රතික්ෂේප කළ හැකි බව වැටහෙනු ඇත.

නිවීම සඳහා ඇති ප්‍රතිපදාවේ මූලිකම අංගය වන්නේ සම්මා දිට්ඨියයි. අනිකුත් සියලු අංගයන් සඳහා එය පුර්වාංගම වේ. සම්මා

දිවිය සඳහා හේතු ලෙස දක්වා ඇත්තේ, කලාණමිත්‍ර ආශ්‍රයෙන් ලැබෙන සද්ධර්මශ්‍රවණයත්, යෝනිසෝමනසිකාරයත් ලෙසයි. කලාණමිත්‍ර ආශ්‍රයෙන් ලැබෙන සද්ධර්මශ්‍රවණය බාහිරින් ලැබෙන අග්‍ර ම අංගය ලෙස ද, යෝනිසෝමනසිකාරය අග්‍ර ම අධ්‍යාත්මික අංගය ලෙස ද දැක්වේ. එසේනම් බොහෝම පැහැදිලි කාරණයක් වන්නේ කොතරම් දේ බාහිරින් ශ්‍රවණය කළත් එය බාහිර අංගයක්ම පමණක් බව සහ අධ්‍යාත්මික අංගය වන යෝනිසෝමනසිකාර නොවන බවයි.

ධම්මානුධම්මපටිපදාව ලෙස යම් ප්‍රතිපදාවක් කරයි නම් එය බාහිරින් අසාගත් දෙයම විය නොහැක. බාහිරින් අසාගත් දෙය මත පදනම්ව යෝනිසෝමනසිකාරය තුළින් ධම්මානුධම්මපටිපදාව ගොඩනැගිය යුතුය.

කීටාගිරි, වාසිජටෝපම, පාරිලෙයාක ආදී සුත්‍ර ඇසුරින් බුද්ධ වචනයට අනුකූලව, ආශ්‍රවක්ෂය සඳහා වූ නිවැරදි අනුපූර්ව ප්‍රතිපදාවට යොමුවන්නේ කෙසේදැයි මෙම ග්‍රන්ථයේ විවරණය කර ඇත. කෙනෙක් නිවැරදි බුද්ධ වචනයට ශුද්ධාවෙන් එළඹී, එම ප්‍රතිපදාව නිවැරදිව වඩනවා නම්, පුද්ගලයෙකු මැදිහත්වීමකින් වඩන ප්‍රතිපදාවෙන් ඔබ්බට ගොස්, එම ප්‍රතිපදාව තුළින්ම සත් තිස් බෝධිපාක්ෂික ධර්මයන්ම වැඩෙන ආකාරය විග්‍රහ කර ඇත.

මූලිකව ප්‍රතිපදාවක් වඩන විටදී තේරුම් ගත යුතු ඉතා සරළ කරුණක් වන්නේ, අවිද්‍යාවෙන් යුක්තව යමක් වැටහුනා නම්, එයද අවිද්‍යාව බවයි. එසේනම් එය සත්‍ය සහ නිවැරදි විය නොහැකි අතර නිවැරදි බුද්ධ වචනය සමග ගැලපෙන්නේ නැති විය යුතුය. යමක් සත්‍ය යයි වැටහුණා නම් එම කරුණ බුද්ධ අවවාදය පරිදි, නිවැරදි බුද්ධ වචනය සමග සසඳා බැලීමට නිහතමානී විය යුතුය. එසේ නොවුනහොත් මේ ලැබූ උතුම් අවස්ථාව ගිලිහී යා හැක.

පූජ්‍ය අලච්චේ අනෝමදස්සි ස්වාමීන් වහන්සේ
බු.ව. 2562 ක් වූ දුරතු මස

නමෝ තස්ස භගවතො අරහතො සම්මා සම්බුද්ධස්ස

2018 අගෝස්තු 20-23 දිනයන්හි, අනුරාධපුර, කටුකැලියාව, "ඛේම නාඪම්" ආරම්භයහි
පැවැත් වූ ඤී දින භාවනා වැඩසටහනේ පළමු සහ දෙවන දේශනා අනුසාරයෙනි.
දේශනා පටිගතකිරීම් සඳහා අන්තර්ජාලය ඔස්සේ විවිසෙන්ත bit.ly/AAmed01

ශ්‍රද්ධාවන්ත පින්වතුනි, මිනිසත් බවක් ලබපු අපට ගෞතම බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ධර්මය මුණගැසීම, අපි ලබපු වටිනාම අවස්ථාවක් වෙනවා. අපට මේ මනුසත්භාවයට ලැබිවිච ධර්මයේ තියෙන වැදගත්කම, ධර්මයේ තියෙන වටිනාකම තේරුම් අරගෙන, මේ විදියට ධර්මය වෙනුවෙන් ජීවිතය කැප කිරීම සම්බන්ධයෙන් මේ පින්වත් සියලු දෙනාම සතුටට පත්වෙන්න ඕනෑ. ලෞකික සම්මාදිට්ඨිය නියම ආකාරයෙන් වැටහුනු නිසයි යම්කිසි කෙනෙක් මේ විදියට තමන්ගේ ජීවිතය ධර්මයට යොමු කරන්නේ.

මූලිකම පදනම ශ්‍රද්ධාවයි

බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ධර්මය පාදක කරගෙන අපේ ජීවිතයට ආධ්‍යාත්මය තුළ සැනසීමක් ඇති කරගන්න අපි පුළුවන් තරම් උත්සාහ කරමු. ධර්මය තේරුම් ගන්න, ධර්මය ප්‍රායෝගිකව පුරුදු කරන්න මූලිකම පදනම වන්නේ ශ්‍රද්ධාවයි. ශ්‍රද්ධාව කෙනෙකු තුළ නැතිනම් ඒ කෙනාට කිසි දිනෙක විමුක්ති මාර්ගයක් ලබන්නට බැහැ.

අපි සියලු දෙනාම දන්න කාරණා කීපයක් මුලින්ම මතක් කරන්න ඕනෑ. මීට වසර 2562කට කලින් අපගේ ශාස්තෘන් වහන්සේ පිරිනිවන් පෑවා. අපගේ ශාස්තෘන් වහන්සේ සිද්ධාර්ථ කුමාරයා හැටියට මනුෂ්‍ය ලෝකයේ උපදින්නේ විමුක්තිකාමින් සිටින යුගයකයි. ඒ කියන්නේ බුදුරජාණන් වහන්සේ නමකගේ මගපෙන්වීමකුත් නැතුව විමුක්තිය හොයන සමාජයක් තියෙනවා. අන්න ඒ සමාජය අදටත් දඹදිව මධ්‍ය දේශය තුළ පවතිනවා. එවැනි සමාජයකටයි මේ විමුක්තිය කියන කාරණාව අලුත් දෙයක්

නොවන්නේ. ඒ අය පැවිද්ද කියන වචනය නොදන්නවා වුණාට, බුන්මලාචී කියන වචනය දන්නවා. බඹසර හැසිරෙනවා කියන කාරණාව මධ්‍ය දේශයට ආවේණික ලක්ෂණයක්.

බුදුරජාණන් වහන්සේ එක් දේශනාවක පැහැදිලි කරනවා දිව්‍යලෝක වලට, මනුෂ්‍ය ලෝකයට, මේ හැම දෙයකටත් වඩා, බඹසර වාසය සඳහා අග්‍රම ස්ථානය මධ්‍ය දේශය කියලා². ඒක තවමත් දඹදිව තියෙනවා. ඒ වගේම සුරත්වය අතින්, සති සම්පජ්ඣ්ඤා අතින් මධ්‍ය දේශය ඉහළයි කියනවා. අදටත් ඒ ස්වභාවය ඒ විදියටම තියෙනවා. මේ ලක්ෂණය කවදාවත් බලෙන් ඇතිකරන්න හෝ බලෙන් නැතිකරන්න බැහැ. ඒක ඒ සමාජයට ආවේණික ලක්ෂණයක්. එවැනි යුගයක, එවැනි පරිසරයක තමයි සම්මා සම්බුදුරජාණන් වහන්සේ නමක් පහළවෙන්නේ.

අපි දන්නවා ආලාරකාලාම, උද්දකරාමපුත්ත වගේ අයත් ලෞකික සම්මාදිට්ඨිය මත පදනම්වෙලා විමුක්තියක් හෙව්වා. තව බොහෝ අය ලෞකික සම්මාදිට්ඨියත් ඉක්මවා ගිහින් වෙනත් දෘෂ්ටි ඔස්සේ විමුක්තියක් හෙව්වා. අපේ බෝධිසත්වයෝත් මේ විමුක්තිය හොයපු ශාස්තෘවරුන් ළඟට ගියාට විමුක්තියක් ලබාගන්න බැරි වුණා. එව්වර අසභාය ප්‍රඥාවක්, සම්බුද්ධත්වයට යොමුවෙව්ව ප්‍රඥාවක් අපේ බෝධිසත්වයන්ට තිබුණා. ඒ නිසා තමයි බෝධිසත්වයෝ ඒ ශාස්තෘවරු ළඟට ගිහිල්ලා එතන විමුක්තියක් නැති බව වටහාගෙන, තමන් තනියම විමුක්තියක් හොයාගෙන ගියේ. තමන් තනියම විමුක්තිය හොයාගත් නිසායි බුදුරජාණන් වහන්සේට සම්මා සම්බුද්ධිය කියලා කියන්නේ.

බුදුරජාණන් වහන්සේ ක්‍රමානුකූලව විමුක්තිය පිණිස වැඩපිළිවෙළක් පෙන්වා දුන්නා. අපි මේ වැඩපිළිවෙළ නිවැරදිව ඉගෙන ගෙන, ඊට අනුව ප්‍රතිපදාවේ යෙදෙන්නට ඕනෑ.

² ධාන සූත්‍රය - අභිගුත්තර නිකාය, නවක නිපාත, සත්තාවාස වග්ග

සමාජය තුළ “භාවනා කරනවා” කියන කාරණාව දැනගත්ත ගමන්, අපට මතක්වෙන්නේ බුදුදහම විතරයි. නමුත් භාවනා කරනවා කියන එක බුදුදහමේ විතරක් නෙවෙයි, බුදුරජාණන් වහන්සේ පහළ වූ කාලයේ සිටම ඒ ප්‍රතිපත්තිය, විමුක්තිය පිණිස යොමු කරගත්ත අය හිටියා. අදටත් දඹදිව ඉන්නවා.

ධර්මාවබෝධය කරා යන අනුපූර්ව ප්‍රතිපදාව

බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ ප්‍රතිපත්තිය කියලා දුන් ආකාරය එහෙම නම් අපි විමසන්න ඕනෑ. බුදුරජාණන් වහන්සේගේ දේශනාවට අනුව ප්‍රායෝගික යොමුවන්නේ කොහොමද කියන එක අපි මුලින්ම ඉගෙන ගන්න ඕනෑ. මේ සම්බන්ධයෙන් කීටාගිරි සූත්‍රයේ³ තියෙන කාරණා තුලින් බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ධර්මය කරා යන අනුපූර්ව ප්‍රතිපදාව පැහැදිලි කරලා පෙන්වන්නම්.

බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා, **කථඤ්ච භික්ඛවෙ අනුපුබ්බසික්ඛා, අනුපුබ්බකිරියා, අනුපුබ්බපට්ඨදා, අඤ්ඤාරාධනා හොති?** මහණෙනි, මොකක්ද මේ අනුපූර්ව ශික්ෂාව, අනුපූර්ව භික්ෂුවීම, අනුපූර්ව ක්‍රියාව? අනුපූර්ව ප්‍රතිපදාව කුමකට ද? නිවීම පිණිසයි. අරහත්වය පිණිස කළ යුතු අනුපූර්ව, ක්‍රමානුකූල ප්‍රතිපදාව මොකක්ද කියලා බුදුරජාණන් වහන්සේ පැහැදිලි කරනවා. එහෙනම් අපිත් පටන්ගත යුතු තැන මෙතැනයි.

ඉධ භික්ඛවෙ සද්ධාජානො උපසඛිකමති - මූලිකම කාරණාව තමයි ශ්‍රද්ධාව උපදවාගෙන එළඹෙන්නට ඕනෑ. එතකොට අපි ශ්‍රද්ධාවෙන් එළඹිය යුත්තේ කා වෙතට ද? බුදුරජාණන් වහන්සේ වෙතට යි. බුදුරජාණන් වහන්සේ කෙරෙහි ශ්‍රද්ධාව උපදවාගෙන, ඒ ධර්මය අහන්නට, නැත්නම් ඒ ධර්මයට යොමුවෙන්නට පෙළඹෙනවා.

³ කීටාගිරි සූත්‍රය - මජ්ඣිම නිකාය, මජ්ඣිමපණ්ණාසක, භික්ඛු වග්ගය

උපසඛිකමන්තො පයිරුපාසනි - දැන් ශ්‍රද්ධාවෙන් යුක්තව, බුදුරජාණන් වහන්සේ ගේ දහම පෙන්වාදෙන කල්‍යාණ මිත්‍රයෙක් කරා ගොස් සුභද්‍රීලී ඇසුරකට යොමුවෙනවා.

ඊළඟට **පයිරුපාසන්තො සොනං ඔදහනී** - කියන දෙය කෙරෙහි හොඳ අවධානයෙන් යුක්තව අහගෙන ඉන්නවා. බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ධර්මය තුළ මොකක්ද කියන්නේ කියලා කන් යොමාගෙන අහගෙන ඉන්නවා. මොකද, දැන් අපි උත්සාහ කරන්නේ බුදුරජාණන් වහන්සේ කියපු ප්‍රතිපදාවට අනුකූලව ප්‍රායෝගිකව මේ ධර්මය හුරුකරන්න නේ. එහෙනම් බුදුරජාණන් වහන්සේ මොකක්ද කියන්නේ කියලා කන් යොමාගෙන අහනවා. ඒකයි අපි මූලිකව කළ යුත්තේ. ඒ සඳහා ශ්‍රද්ධාව තමයි පාදක වුණේ.

ඊළඟට **ඔහිතසොතො ධම්මං සුණාති** - කන් යොමාගෙන දැන් මේ ධර්මය අහනවා. **සුන්වා ධම්මං ධාරෙති**, අහපු ධර්මය දරාගන්නට ඕනෑ. ධර්මය දරාගන්නේ නැතුව කවදාවත් ඒ කියපු කාරණාව අපට කරන්න බැහැ.

පුංචි උදාහරණයකින් පැහැදිලි කරගනිමු. බෝධිසත්වයෝ ආලාරකාලාම, උද්දකරාමපුත්ත ළඟට ගියාට පස්සේ ඒ අය යම් ප්‍රතිපදාවක් කියලා දෙනවා. මටත් මේක කරන්න පුළුවන් කියලා බෝධිසත්වයෝ ඒ අය කෙරෙහි ශ්‍රද්ධාව පිහිටුවාගෙන ඒ කරා යොමුවෙලා ඒ මග ඉක්මනින්ම උපදවාගෙන, මේතන විමුක්තියක් නැහැ කියලා තේරුම්ගත්තා.

ඒ විදියට අපිත් බුදුරජාණන් වහන්සේ කෙරෙහි ශ්‍රද්ධාව පිහිටුවාගෙන, ඒ කියන දෙය හොඳට තේරුම් අරගෙන එතෙක්ට යොමුවෙන්න ඕනෑ. **ධනානං ධම්මානං අත්ථං උපපරික්ඛති** - දරාගත්ත ධර්මයේ අර්ථය විමසනවා. දැන් අනිත් ශාස්තෘවරුන් කියන දෙයට වඩා වෙනසක් බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ධර්මයේ පටන්ගැන්මේ ඉඳලාම තියෙනවා. වෙනත් ප්‍රතිපදා තුළ අලුතෙන්

හිතන්න දෙයක් නැහැ. යම්කිසි දෙයක් කරන්න විතරයි තියෙන්නේ. නමුත් බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ධර්මයේ දේශනා කරන කරුණු තුළ එක විටම කරන්න දෙයක් හම්බවෙන්නේ නැහැ. බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ධර්මයේ වෙනස තමයි කියපු කාරණාවේ අර්ථය නුවණින් විමසලා, අර්ථය තමන් තුළින් වටහාගෙනයි ප්‍රතිපදාවේ යෙදෙන්නට තියෙන්නේ.

අර්ථය පිරික්සීම සහ තමා තුළින් වැටහීම

අත්ථං උපපරික්ඛතො ධම්මා නිජ්ඣානං ඛමන්ති - අර්ථය නුවණින් විමසුවාට පස්සේ තමා තුළින් වැටහෙනවා. තමා තුළින් වැටහුනේ බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්වන ප්‍රතිපදාව ලෝකයෙන් එතරවීම පිණිසයි තියෙන්නේ කියලා. අනිත් හැම ප්‍රතිපදාවක්ම තියෙන්නේ ලෝකය තුළයි. හැබැයි ලෝකයෙන් එතරවෙන ප්‍රතිපදාව පෙන්වන්න, ලෝකය තුළ ඇති දෙය උපකාර කරගෙන, ලෝකයෙන් එතරවෙන ප්‍රතිපදාවක් හම්බවෙන්න ඕනෑ. බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ධර්මයේ වෙනස තියෙන්නේ, ලෝකය තුළ තියෙන කාරණාවකින් ඉස්මතු කරලා පෙන්නුවහම අපට එකපාරටම ඒක තේරෙන්නේ නැහැ. ඒක තේරුම්ගන්න අපේ ආධ්‍යාත්මය තුළ නුවණක් වැඩෙන්න ඕනෑ. එතකොට මේක තේරෙනකොට මොකද වෙන්නේ? ලෝකයේ තියෙන ව්‍යවහාර ඉක්මවලා, මේ කාරණාව කොයි විදියටද සිදුවන්නේ කියන එක තමා තුළින් ඉස්මතු වෙනවා. ඒ නිසායි මේ ධර්මය හැමවෙලේම *‘පච්චන්තං වෙදිතඛිබ්බො විඤ්ඤාහි’*, තමන්ගේ නුවණ පමණින් තේරුම්ගන්න එකක්, තමා තුළින් දකින දෙයක් කියලා බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්වන්නේ. එතකොට මේ දහම අන්ධහක්තිය ඉක්මවා ගිහිල්ලා.

අපි දන්නවා වෙනත් ආගම් තුළ ඒ කියන දෙය ඒකාන්තයෙන් පිළිගැනීමක් මිසක් තමා තුළින් තේරුම් ගත්ත පිළිගැනීමක් නෙවෙයි තියෙන්නේ. නමුත් බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ධර්මයේ

වෙනස තියෙන්නේ ඒ කියපු කාරණාවේ අර්ථය පරීක්ෂණය කරන කොට, අර්ථය විමසන කොට තමන්ට වැටහෙනවා බුදුරජාණන් වහන්සේ කියපු කාරණාව. ඊට පස්සේ ඒක තමා තුළින් වැටහෙනවා (අත්ථං උපපරික්ඛනො ධම්මා නිජ්ඣානං බමන්ති). බුදුරජාණන් වහන්සේ ඉස්මතු කරලා පෙන්නපු කාරණාවට අපි බැසගන්නවා. එතකොට බුදුරජාණන් වහන්සේ ඉස්මතු කරලා පෙන්නපු කාරණාවට බැසගැනීම පිණිස අප තුළ වෙනම මෙනෙහි කිරීමක්, වටහාගැනීමක් නැතුව කරන්න බැහැ. වටහාගැනීමක්, මෙනෙහි කිරීමක් අප තුළ තිබුණොත් තමයි බුදුරජාණන් වහන්සේ කියපු කාරණාව තේරෙන්නේ.

මේ කාරණය උදාහරණයකින් පැහැදිලි කරදෙන්නම්. කෙනෙක් කතන්දරයක් කියලා දෙනවා නම්, ඒකේ හිතන්න දෙයක් නැහැ අහගත්ත විදියටම තමයි විභාගයකට වුණත් ලියන්න තියෙන්නේ. නමුත් ගණිත ගැටළුවක් ගත්තහම, ගණිත ගැටළුවකට න්‍යාය පෙන්වුවහම (අපි හිතමු අනුකලනය ගණිත ගැටළුවක් කියලා), මේ න්‍යාය නෙවෙයි විභාගයට ලියන්න තියෙන්නේ. ඉස්සෙල්ලාම ඒ න්‍යාය නිරවුල් කරගන්න තියෙනවා. නිරවුල් කරගෙන න්‍යාය ඔස්සේ දුන්න දෙය විසඳන්න තියෙනවා. එතකොට එතන පරියායන් දෙකක් යෙදෙනවා. දුන්න දෙයම ලියනවා කියන එක එකක්. තමන් තුළින් තේරුම් අරගෙන, තමා තුළින් නිරවුල් කරගෙන, ඊට අනුව මුහුණ දෙනවා කියන එක තව එකක්.

අන්න ඒ වගේ බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ධර්මය තුළ දී බුදුරජාණන් වහන්සේ කියලා දෙන කාරණාව අපි නිරවුල් කරගෙන, තේරුම් අරගෙන, ඒ එක්ක “ධම්ම නිජ්ඣානක්ඛන්තියට” බැසගත්තාට පස්සෙයි අපට එතැනින් එහාට මේක පුරුදු කරන්න පුළුවන්කමක් ලැබෙන්නේ. අසාගත් ධර්මය අර්ථ විමසන්නේ නැතිව, “ධම්ම නිජ්ඣානක්ඛන්තියට” බැස නොගෙන, අපි පුරුදු කරන්න යන හැම එකකම තියෙන්නේ කෙනෙක් කියපු දෙයක් ඒ ආකාරයෙන් කරන එකක් විතරයි. බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කළ

ප්‍රතිපදාවට අනුව කිරීමක් නෙමෙයි. ඒකයි මෙතැන ධම්ම නිජ්ඣානක්ඛන්තියට බැසගන්නවා කියලා කියන්නේ. දැන් අපි හිතමු අහපු ධර්මය දරාගත්ත තැන දී ඒක දැනගෙන ඉවරයි නේ. ඒ දැනගත්ත දේ ඊට පස්සේ අපට පොතකට ලියන්න පුළුවන්. තව කෙනෙකුට කියන්නත් පුළුවන්. අපි හිතමු පටිච්ච සමුප්පාද ධර්මය - “අවිජ්ජා පච්චයා සඛ්ඛාරා, සඛ්ඛාර පච්චයා විඤ්ඤාණං” කියන ඒ පටිච්ච සමුප්පාද ධර්මය දැන් අපට කටපාවිම්. අපට මතකයි. විග්‍රහ කරන්නත් මතකයි. ඒක එහෙමම අපට තව කෙනෙකුට කියන්නත් පුළුවන්. නමුත් ඒ වචන ටික විතරයි.

හැබැයි “ධම්ම නිජ්ඣානක්ඛන්තිය” කියන කාරණාවේ දී ඔය වචන ටික තුළින් බුදුරජාණන් වහන්සේ උලුප්පලා පෙන්නලා තියෙනවා ප්‍රායෝගිකත්වය පිණිස යොමුවිය යුතු ප්‍රතිපදාවක්. අන්න ඒකයි බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළ ප්‍රතිපදාවේ වෙනස තියෙන්නේ. ලෝකෝත්තර මාර්ගයට අවශ්‍ය දෙයක් ඒ කරුණු ටිකෙන් උලුප්පලා පෙන්නලා තියෙනවා. අන්න ඒක තේරුම් ගන්න, අහලා දරාගත් පමණින් බැහැ. දරාගත්ත දෙය ආපහු ඒ විදියටම කියලා දෙන්න නම් අපට පුළුවන්. නමුත් “ධම්ම නිජ්ඣානක්ඛන්තියට” එන්නේ නැති තාක් කල් අපට ප්‍රායෝගිකව අපේ ජීවිතයෙන් මේ දහම දකින්න බැහැ.

මෙතෙක් කියපු ප්‍රතිපදාව කෙටියෙන් මතක්කළොත්, ශ්‍රද්ධාවෙන් බුදුරජාණන් වහන්සේ ළඟට ඇවිල්ලා, ඒ ධර්මය ඉගෙන ගෙන, කන් යොමාගෙන අහන්නේ අර්ථය ගන්න ඕනෑ කියන අදහසින්. අර්ථය ගන්න ඕනෑ කියන අදහසින් අහලා, ඒ ධර්මය දරාගෙන, දරාගත්ත ධර්මයේ අර්ථ උපපරීක්ෂණය, විමර්ශනය කරන කොට තමයි මේ ධර්මයේ කියපු කාරණාව තමන්ගේ ජීවිතයත් එක්ක, බුදුරජාණන් වහන්සේ ඉස්මතු කරපු කාරණා තමන්ට තේරෙන්නේ. ඒ තමයි ධම්ම නිජ්ඣානක්ඛන්තිය.

ධර්මය අවබෝධයට හඳිස්සියක්

දැන් බොහෝ වෙලාවට අපට හඳිස්සියක් තියෙනවා ඉක්මනින් ධර්මය අවබෝධ කරගන්න. ඇත්තටම සසර දුකත් එක්ක, එක පැත්තකින් ඒක සාධාරණයි. මේ හඳිස්සියත් එක්ක, බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කර ඇති අනුපිළිවෙලට අපි මාර්ගයේ නොයන නිසා සහ නිවැරදිව ධර්මයට යොමුවෙන්නේ නැති නිසා තමයි අද විවිධ වැරදි දෘෂ්ටි, මතවාද මතුවෙලා, අපි ඒවා ඔස්සේ යන්නේ. හැබැයි ධර්ම නිෂ්කානකඛන්තියට යොමු වුණොත් අපි කවදාවත් වෙනත් දෘෂ්ටි, මතවාද ඔස්සේ යන්නේ නැහැ.

අපේ රාමුව ඉක්මවා තේරුම්ගැනීම

අපි හැමෝම උත්සාහ කරන්නේ මේ හැම කාරණාවක්ම අපේ රාමුවෙන් තේරුම්ගන්නයි. බුදුරජාණන් වහන්සේගේ දේශනාවට අනුව සද්ධා, රුචි, අනුස්සව, ආකාරපරිචිතක්ක, දිට්ඨිනිෂ්ඨානකඛන්ති⁴ කියන පහ ඉක්මවීමයි අවබෝධය කියලා කියන්නේ.

ශුද්ධාව කියලා කියන්නේ කෙනෙක් කිව්ව නිසා පිළිගැනීම. තව කෙනෙක්ගේ වචනය ඇදැහීම නිසායි තමන්ට ඒක තේරිලා තියෙන්නේ. රුචිය කියලා කියන්නේ අපේ කැමැත්තට අනුව ගැළපීම. අනුස්සව කියලා කියන්නේ අහලා දැනගත්ත දෙය. අහලා දැනගත්ත දෙය අනුව තමයි ගළපන්නේ. ආකාරපරිචිතක්ක කියන්නේ තමන්ගේ කල්පනාවත් එක්ක ගැළපීම. දිට්ඨිනිෂ්ඨානකඛන්ති කියන්නේ තමන්ගේ දෘෂ්ටියත් එක්ක ගැළපීම.

මේ කාරණා පහ එක්ක තමයි අපි හැම දෙයක්ම තේරුම් ගන්නේ. ‘‘මම’’ කියලා ගත්ත පදනමත් එක්කයි මේ කාරණා පහම

⁴ සංයුත්තනිකාය, නිදානවග්ගපාළි, නිදානසංයුත්තං, මහාවග්ගො, කොසමබ්බි සුත්තය

තියෙන්. “ආත්මයි” කියලා, “මම” කියලා කෙනෙක් හිටිය පදනමක් එක්කයි. මේ කරුණු පහම “මට” තේරෙන කරුණු පහක්. දැන් “මම” තමයි තව කෙනෙක්ගේ කාරණාව පිළිඅරගෙන තියෙන්. “මගේ” රූපියට තමයි මේක තියෙන්. “මගේ” ආකාරපරිච්ඡේදයට, “මම” දැනගන්න දෙයට තමයි මේ කරුණු විතර්ක කරන්නේ. අපට හැමදෙයක්ම තියෙන් ඔය රාමුවක් එක්කයි.

මුලින්ම මේ කරුණු පහ මත පිහිටලා කටයුතු කරගෙන යනකොට, දැනුමකින් තේරුම්ගන්න දෙයට වඩා එහාට ගිය ප්‍රායෝගික වැටහීමක් ධර්මය තුළින් ඉස්මතු වෙනවා. එම වැටහීම, අසාගත් වචනය අභිබවා යනවා. නමුත් වෙන වචනයකින් එම දහම් කාරණාව විස්තර කරන්නක් බැහැ. අන්න ඒකයි වෙනස.

“අවිජ්ජා පච්චයා සංඛාරා, සංඛාර පච්චයා විඤ්ඤාණං” කියලා ඉස්මතු කරපු පරියාය, ඔය වචන ටිකෙන් විතරයි දෙන්න පුළුවන්. හැබැයි ඔය වචන ටික තුළින් යම් අර්ථයක් ඉස්මතු කළාද, මේ වචනයට එහා ගියපු ඒ අර්ථය ගැනීමයි නියම ධර්මාවබෝධය වෙන්නේ. මෙන්න මේක තමයි සද්ධා, රූපී, අනුස්සව, ආකාරපරිච්ඡේදය, දිවිනිජ්ඣානක්ඛන්ති ඉක්මවලා දැකීම කියලා කියන්නේ. මොකද මේ කරුණු පහම තියෙන් ආත්මීය හැඟීමක් එක්ක, “මම” කියන පුද්ගලයාත් එක්ක. එතකොට අවබෝධය කරා යනකොට “මම” කියන ස්වභාවයේ බොරුව දකින තැන දී, මේ කරුණු පහම ඉක්මවෙලා. එතකොට මේ කරුණු පහ ඉක්මවෙව්ව තැන දී එයාට වෙන නිර්වචනයක් දෙන්න විදියක් නැහැ. බුදුරජාණන් වහන්සේ දුන්න නිර්වචනය විතරයි දෙන්න වෙන්නේ.

එහෙනම් අද අපට වෙලා තියෙන වැරදීමක් තමයි මේ කාරණා පහ ඉක්මවලා වටහාගත යුතු කාරණාවට, අවබෝධයට අපි වෙන අර්ථකථනයක් දෙන්න යොමුවෙනවා. ඒ දෙන අර්ථකථනය තමන්ගේ රාමුවකට කොටුවෙලා, තමන්ට වැටහිව්ව දෙයක්.

එහෙම නම් ඒක අවබෝධයක් වෙන්න බැහැ. ඒ දෙන අර්ථකථනය විය යුත්තේ බුද්ධ වචනයේ තියෙන කාරණා විතරයි⁵. බුදුරජාණන් වහන්සේ අවබෝධයකට හේතුවෙන විදියට වචන ටික දීලා තියෙනවා. එතැනින් එහා යමක් දෙන්න ගියොත් එහෙම ඒක අපි තව විදියකට අපේ රාමුවලට එකතුවෙලා දුන්න අර්ථකථනයක් විතරයි.

මේ විස්තර කළ ප්‍රායෝගික පුරුදු කිරීමේ පිළිවෙළ හොඳට මතක තියාගන්න ඕනෑ. අපි හිතමු තව කෙනෙක් බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ධර්මය අහලා ඒ ප්‍රතිපදාවෙන් ධර්මය අවබෝධ කරගත්තා. එතකොට එයාට කියන්න තියෙන්නේ තමන් “ධම්ම නිජ්ඣානක්ඛන්තියට” ආව කාරණාව නෙවෙයි. මොකද ඒක කියන්න ගියාට, කියන්න යන තැනම දෘෂ්ටියකට යන්නේ. ශ්‍රද්ධාවෙන් එළඹිලා, බුදුරජාණන් වහන්සේගේ වචනය අහලා, ඒක දරාගෙන, ඊට අනුව නුවණින් විමසලායි, “ධම්ම නිජ්ඣානක්ඛන්තියට” ආවේ. එහෙනම් තව කෙනෙකුට ඉස්මතු කරලා පෙන්විය යුත්තේ මොකක් ද? අර තමන් අහලා දරාගත්ත කාරණාව. තමන් අහලා දරාගත්ත කාරණාවෙන් එහා ගියපු දෙයක් ඉස්මතු කරලා පෙන්වන්න ගියොත් මොකද වෙන්නේ? දෘෂ්ටියකට යනවා. ඒක නිසා තමයි අද ගොඩාක් දෘෂ්ටි මතවාද ඉස්මතු වෙලා තියෙන්නේ.

“ධම්ම නිජ්ඣානක්ඛන්තියට” ආව තැන දී ඊළඟට වෙන දෙය තමයි, *ධම්මනිජ්ඣානක්ඛන්තියා සති ඡන්දො ජායති* - බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්වලා දුන්න ධර්මය, (අපි හිතමු පටිච්ච සමුප්පාදය හෝ අනිත්‍ය ස්වභාවය පිළිබඳව ඉස්මතු කරපු ධර්මය) තමන් තුළින් අර්ථය වැටහෙන කොට ඒ අර්ථය වැටහීමත් එක්කම සිදුවෙන දෙයක් තමයි, ඡන්දයක් හටගන්නවා. මොකටද ඡන්දය හටගන්නේ? මේ වැටහිච්ච කාරණාව දැකීමට යොමුවීමට. අන්න

⁵ ඡබ්බිසොධන සුත්‍රය - මජ්ඣිම නිකාය, උපට්ඨණ්ණසකය, අනුපද වග්ගය

ප්‍රායෝගිකව නිවැරදි ප්‍රතිපදාවට යොමුවෙන තැන. දැන් එයාට ඡන්දයක් හටගන්නවා මේ කියපු කාරණාව අත්දකින්න. එතකොට ඒ කියපු කාරණාව වචන හරඹ විතරක් නෙවෙයි. ඒ වචන එක්ක ප්‍රායෝගිකව තමන්ගේ ජීවිතයේ සිදුවෙන වැඩපිළිවෙළ ඉස්මතු වෙලා ආවා.

ඊළඟට **ඡන්දජානෝ උස්සහති** - දැන් ඡන්දයත් එක්ක ඒ තේරුම්ගත්ත කාරණාව තමන්ගේ ජීවිතයෙන් ප්‍රායෝගිකව දකින්න උත්සාහ කරනවා.

උස්සහිත්වා තුලෙති - දැන් අපි මේ තේරුම්ගත්ත කාරණාව තේරුම්ගත්තේ කනට අහපු ශබ්දයක් ඔස්සේ, මනසට ආපු සංකල්පයක් ඔස්සේ විතර්ක කරලා, තමන්ගේ රාමුවත් එක්ක, ප්‍රයෝගිකව පුරුදු කරන්න ඕනෑ ආකාරය තමන්ට නිරවුල් වුණා.

බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ පෙන්නපු කාරණාව බාහිර දෙයක් නෙවෙයි. තමන් තුළ සිදුවෙන ක්‍රියාකාරිත්වයයි ඒ පෙන්නලා ඉස්මතු කළේ. දැන් මොකද කරන්නේ? ප්‍රායෝගිකව දැකිය යුතු මේ කාරණාව තමන්ගේ ස්වභාවයට, තමන්ගේ පැත්තට යොමු කරගෙන බලන්න යොමුවෙනවා. එතකොට ඒ තේරුම්ගත්ත කාරණාව, වටහාගත්ත කාරණාව කොයි විදියට ද තමා තුළ සිදුවන්නේ?

අපි දැන් හිතමු ඇසෙන් රූප දකින කොට, කනෙන් ශබ්ද අහන කොට, නාසයෙන් ආඝ්‍රාණය කරන කොට, දිවෙන් රස ලබන කොට, කයෙන් පහස ලබන කොට, මනසෙන් හිතන කොට මෙන්න මේ ඇසෙන් රූපයක් දකින්නේ කොහොම ද, කනෙන් ශබ්දයක් ඇහෙන්නේ කොහොම ද, නාසයෙන් ආඝ්‍රාණය වෙන්නේ කොහොම ද, දිවෙන් රස ලැබෙනවා කියන්නේ, කයෙන් පහස ලැබෙනවා කියන්නේ, මනසෙන් අරමුණු හිතනවා කියන්නේ කොහොම ද කියලා යම්කිසි කෙනෙක් තේරුම්ගත්තා නම්, දැන් අපි දන්නවා ඇසෙන් රූපයක් දකින්නේ, ඇසයි, රූපයයි,

විඤ්ඤාණයයි එකතුවීමෙන් කියලා. එතකොට ඇසයි, රූපයයි, විඤ්ඤාණයයි එකතුවීමෙන් කියලා අපි කතා කරන කොට, අපි හැමවෙලේම වටහාගන්නේ මගේ ඇසයි, බාහිර රූපයයි, විඤ්ඤාණයයි කියලා මිසක්, අපට ඇසයි, රූපයයි, විඤ්ඤාණයයි එකතුවෙන්නේ අවිද්‍යා, සංඛාර, විඤ්ඤාණ, නාමරූප, සළායතන ආදිය ප්‍රත්‍ය කරගෙන හටගත්තා කියන කාරණාවට යොමුවෙන්නේ නැහැ. අපට කල්පනා වෙන්නේ මගේ ඇසයි, බාහිර රූපයයි කියන එක.

නමුත් බුදුරජාණන් වහන්සේ විග්‍රහ කරන්නේ ඇසයි, රූපයයි, විඤ්ඤාණයයි එකතුවීමට ප්‍රත්‍යවන්නේ අවිද්‍යා, සංඛාර, විඤ්ඤාණ, නාමරූප, සළායතන ආදී ක්‍රියාකාරීත්වයයි. මේ හේතු නිසායි ඇසෙයි, රූපයෙයි, විඤ්ඤාණයෙයි එකතුවීම තියෙන්නේ.

දැන් දැනුමෙන් අපට වැටහෙන දෙය තමයි ඇසයි, රූපයයි, විඤ්ඤාණයයි එකතුවීම කියන කොට මගේ ඇසයි, බාහිර රූපයයි, විඤ්ඤාණයයි එකතුවීම කියන එක. මගේ කනයි, බාහිර ශබ්දයයි, විඤ්ඤාණයයි එකතුවීම කියන එක. හොඳට හිතලා බලන්න, අපට හම්බවෙන කාරණාව, තම තමන්ට පුද්ගලිකව හම්බවෙන්නේ මගේ කියන කාරණාවන් එක්ක. හැබැයි ඔය “මගේ ඇහැ” කියන තැනදීම ස්පර්ශය වෙලා ඉවරයි. අතීත කාරණයක් අපේ මානසික සංකල්පයකිනුයි ඉස්සෙල්ලාම තේරෙන්නේ.

එහෙනම් හරියටම බුද්ධ වචනය අහපු කෙනාට මේ ඇස, රූප, විඤ්ඤාණ කියන මේ තුන එකතු වෙන්නට අවිද්‍යා, සංඛාර, විඤ්ඤාණ, නාමරූප, සළායතන කියන ක්‍රියාකාරීත්වයකුත් ඇති බව හම්බවෙන තැන දී, ඒ දේශනාව අහපු තැනදීම, එයාට හම්බවෙනවා නේද අර්ථය උපපරික්ෂණය කරන්න දෙයක්? ඒ දේශනාව අහපු තැනදීම හම්බවෙන දෙය තමයි අර වචන තුළින් ඉස්මතු වෙච්ච කාරණාව නුවණින් විමසිය යුතු දෙයක් එයාට හම්බවෙලා. අන්න නුවණ තියෙන කෙනාගේ ස්වභාවය.

එහෙනම් එයාට දැන් ඇහෙන්න රූපයක් දකිනවා කියන කාරණාව, ස්පර්ශය සිදුවෙනවා කියන කාරණාව සිදුවන්නේ කොහොමද කියන එක, අහස වචන ටිකට එහා ගිහිල්ලා, නුවණින් විමසලා, ඒක තේරුම්ගත යුතු දෙයක් බව හම්බවුණා. දැන් ඔන්න නුවණින් විමසලා තේරුම්ගත්ත තැන දී ඒ කියපු කාරණාව වැටහෙන ස්වභාවයට, “ධම්ම නිජ්ඣානක්ඛන්තියට” එනවා.

ශ්‍රද්ධානුසාරී, ධම්මානුසාරී, සෝතාපන්න

ඒ වැටහුණේ බාහිර දෙයක් නෙවෙයි නේ? ඒක වැටහුණ ගමන් එයාට සතුටුයි. ඡන්දය ඇතිවෙනවා, උත්සාහ කරන්න හිතෙනවා. දැන් ඒ තේරුම්ගත්ත කාරණාව කොහොමද මේක සිදුවන්නේ කියලා තමන් තුළින් දකින්න උත්සාහ කරනවා. බුදුරජාණන් වහන්සේ සංයුක්ත නිකාය තුන්වන කොටසේ වක්ඛු සූත්‍රය⁶ තුළ පැහැදිලි කරනවා මේ කාරණය ශ්‍රද්ධාවෙන් පිළිගත්ත කෙනාට කියනවා ශ්‍රද්ධානුසාරී. සද්ධාවෙන් පිළිගෙන යම්කිසි පමණකට මේක දකින්න උත්සාහ කරන කෙනාට කියනවා ධම්මානුසාරී කියලා. මේක දැකපු කෙනාට කියනවා සෝතාපන්නයි කියලා.

එහෙනම් පින්වතුනි සද්ධානුසාරී කියලා කියන්නේ මෙන්න මේ ධම්ම නිජ්ඣානක්ඛන්තියට පැමිණ, ඡන්දය ඇතිවෙන්නට ඕන. ඒක සත්‍යයි කියලා එයාට ශ්‍රද්ධාව ඇතිවෙන්නට ඕන. අර වාචික අර්ථය නෙවෙයි. ඇසයි, රූපයයි, විඤ්ඤාණයයි එකතුවීම කියන කාරණාව අපි වචනයෙන් දන්නවා. ඒක අපට වචන ටිකක් විතරයි. නමුත් අපට මේ ඉස්මතු කරපු කාරණාව පිළිබඳව නිරවුල්තාවයක් ඇතිවුණා නම් අවිද්‍යා, සංඛාර, විඤ්ඤාණ, නාමරූප, සලායතන ආදී මේ සියල්ලක්මත් හේතු කරගෙන, මෙන්න මේ ක්‍රියාකාරිත්වය සිද්ධවෙනවා කියලා වැටහෙනවා. එතකොට බුදුරජාණන් වහන්සේ කියපු දෙය පිළිබඳව ශ්‍රද්ධාව පිහිටියා. ඒක නිරවුල් වුණා. අර

⁶ වක්ඛු සූත්‍රය - සංයුක්ත නිකාය, බන්ධක වග්ගය, ඔක්කන්නි සංයුක්තය

වචනයෙන් දුන්න කාරණාවට එහා ගිහිල්ලා, වාචිකව දුන්න කාරණාවේ අර්ථයත්, ධර්මයත් ප්‍රායෝගිකව වැටහෙනවා.

විමුක්තායතන සූත්‍රයේ⁷ පැහැදිලි කරනවා ධර්මය ශ්‍රවණය කරන කොට, ධර්මය දේශනා කරන කොට, අර්ථයත් වැටහෙනවා, ධර්මයත් වැටහෙනවා. එහෙනම් ඒ දුන්න වචන ටික තුළින් අර්ථය සහ ධර්මය ඉස්මතු වෙන්න ඕන. අන්න එහෙම වැටහෙනකොට ප්‍රීතිය හටගන්නවා. මේක ඇත්තයි කියලා යොමුවෙච්ච තැන තමයි සද්ධානුසාරී කියලා කියන්නේ. එතෙන්ට යොමුවෙන්නට ඕනෑ.

ඊළඟට ඒක තුළනය කරනවා. තමන්ගේ ජීවිතයේ සිදුවෙන ක්‍රියාව මේ පෙන්නුවේ. තමන්ට යොමුකරගෙන බලන්න හදනවා මේ වැටහුණ දේ කොහොමද තමා තුළ සිදුවන්නේ කියලා. මේක දකින්න මහන්සි ගන්න කෙනාට කියනවා ධම්මානුසාරී කියලා.

මේ තේරුම්ගත්ත, වටහාගත්ත කාරණාව හරියටම දැක්කා නම් එයාට කියනවා සෝතාපන්නයි කියලා. හැබැයි මේක හරියටම තේරුම්ගත්ත කෙනා සෝතාපන්න නොවී කඵරිය කරන්නේ නැහැ⁸. මොකක්ද ඒකට හේතුව? එච්චරටම සත්‍යයක් එයා වටහාගත්තා. එච්චරටම නිරවුල් දෙයක් එයා වටහාගත්තා.

එහෙම නම් දැන් මේ ප්‍රතිපදාව මූලික විදියට තේරුම් ගත්තා. වටහාගැනීමත් එක්ක ඡන්දය, උත්සාහය ඇතිවෙලා, තමන්ගේ ජීවිතයත් එක්ක මේක තුළනය කරනවා. තමන්ට යොමුකරලා මේක බලන්න උත්සාහ කරනවා.

ඊළඟට මොකද වෙන්නේ? **තුලයිත්වා පදහති** - දැන් මේක තමන් තුළින් තේරෙන්න තේරෙන්න, තමන්ට මේක ප්‍රායෝගිකව වැඩෙන්න වැඩෙන්න, මොකද වෙන්නේ? විරියය කරනවා, දැඩි

⁷ විමුක්තායතන සූත්‍රය - අභිගුත්තර නිකාය, පඤ්චකනිපාතය, පඤ්චඛිගික වග්ගය

⁸ වක්ඛු සූත්‍රය - සංයුත්ත නිකාය, බන්ධක වග්ගය, ඔක්කන්ති සංයුත්තය

වීර්යයකට යොමුවෙනවා. දැඩි වීර්යයක් කියලා කියන්නේ, මේක වැටහෙන්න වැටහෙන්න, මේ ලෝකයේ පැවැත්ම බොරුවක් බව තේරෙන්න තේරෙන්න, ‘‘මම මැදිහත්වෙලා මේක කරන්න ඕනෑ’’ කියන තැන ඉක්මවා ගිහිල්ලා, මේක දකින්න ඕනෑ කියන වීර්යය තමා තුළින්ම හටගන්නවා. බුදුරජාණන් වහන්සේ එතනදී පැහැදිලි කරනවා **පහිතත්තො සමානො කායෙන වෙච්ච පරමං සච්චං සච්ඡකරොති පඤ්ඤාය ච නං අතිවිජ්ඣා පස්සති** - ඊටපස්සේ එයා මේ සත්‍යය දැකීම පිණිස සම්පූර්ණයෙන් ජීවිතය යොමු කරනවා. ඊළඟට එයා අරහත්වයට පත්වනතෙක්, ඒ කාරණාවටම යොමුවෙනවා.

එහෙම නම් මෙන්න මේ ප්‍රතිපදාවත් එක්ක අපි ටික ටික උත්සාහ කරලා බලමු බුදුරජාණන් වහන්සේ කියපු කාරණාව අපේ ජීවිතයත් එක්ක කොහොමද අපි ගළපගන්නේ කියලා. දැන් මේ පැහැදිලි කරලා පෙන්නලා දුන්නේ අපි කළ යුතු ප්‍රතිපදාව. අපි කළ යුතු ප්‍රතිපදාව තමයි ශ්‍රද්ධාවෙන් යුක්තව යොමුවෙලා, අර්ථය ගන්න ඕනෑ කියන අදහසින් කන් යොමාගෙන ධර්මය අහලා, ඒක දරාගෙන, දරාගත්ත කාරණාවේ අර්ථය නුවණින් විමසලා, අර්ථය වැටහුණ තැන දී තමයි ඒ අහගත්ත කාරණාව තමා තුළින් දකින්න ඕනෑ කියලා, ජන්දයක් ඇතිවෙලා, තමන්ගේ ජීවිතයත් එක්ක මේක දකින්න යොමු කරගෙන, එසේ දැකීම තමයි සත්‍යය දැකීම. එතකොට සක්කාය දිට්ඨිය දුරුවෙලා ඊට පස්සේ එයා ඒ ප්‍රතිපදාවම ප්‍රායෝගිකව තව තවත් හුරු කරන කොට, විමුක්තිය කරා යොමුවෙනවා.

මෙන්න මේ ප්‍රතිපදාවට යොමුවෙද්දී, අපි මේ යොමුවුණේ කවුරු කෙරෙහි ද? බුදුරජාණන් වහන්සේ කෙරෙහියි. බුදුරජාණන් වහන්සේ කෙරෙහි නම් අපි යොමුවුණේ, බුදුරජාණන් වහන්සේ කියපු විදියට, ක්‍රමාණුකූලව යොමුවුණ තැන දී තමයි අපට ඒ ප්‍රායෝගික ප්‍රතිපදාවට යොමුවීමට හැකිවන්නේ.

බෞද්ධ භාවනාව

මූලිකම සඳහන් කළා, භාවනාව සම්බන්ධයෙන් කතා කරන කොට, බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ශාසනයෙන් පිටත් භාවනාව කියන කාරණාව තියෙනවා. හැබැයි ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගය බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ශාසනයෙන් පිට නැහැ? ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගය බුදුරජාණන් වහන්සේට විතරයි ආවේණික. වෙන කිසිම ශාස්තෘවරයෙක් ඒක කියන්නේ නැහැ. එතනයි වෙනස තියෙන්නේ.

එහෙනම් අපි භාවනාවට යොමුවෙන කොට, භාවනාව කියන කොට සිහිය පිහිටුවන එක තමයි අපි සාමාන්‍යයෙන් ඉස්සෙල්ලාම හුරුකරන කාරණාව. ඊළඟට සිල් රකින එක. මොකද සමාධියට හේතු වෙනවා සීලය. මෙන්ම මේ අංග ඕනෑම භාවනාවකට පොදු කාරණා. ඕනෑම භාවනාවක් කරන්න, ඒ කියන්නේ සමාධියක් ඇතිවෙන්න පොදු කාරණාවන් තමයි වැරදි දේවල් දුරුකරලා, සිල්වත්වෙන එක. කායික ක්‍රියා සහ වාචික ක්‍රියාවල වේගවත් භාවය අඩු කරලා සිහියෙන් කටයුතු කිරීමත් එක්ක සමාධියකට යන හැකියාව වැඩියි.

එතකොට බුදුරජාණන් වහන්සේගේ දහමටත් ඔය ආකාරයටමයි යොමුවෙන්න තියෙන්නේ. වෙන දෙයකින් නෙවෙයි. බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ධර්මය කරා යොමුවෙන කොටත් ඔය කාරණාවන්ට අනිවාර්යයෙන් යොමුවෙනවා.

හැබැයි වෙනසක් තියෙනවා. ආලාරකාලාම, උද්දකරාමපුත්තත් මේ ආකාරයට සිහිය පවත්වන්න කිව්වා. මේ විදියට සීලය රකින කොට, මේ විදියට සමාධිය ඇතිවෙනවා කියලා, ඒ අයගේ ප්‍රතිපදාවෙන් කියලා දෙනවා. බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ප්‍රතිපදාව තුළ දී බුදුරජාණන් වහන්සේ කියලා දෙනවා මූලිකම ධර්මය

⁹ උප්පාද සුත්‍රය - සංයුක්ත නිකාය, මහා වග්ගය, මග්ග සංයුක්තය, විහාර වග්ගය

අහන්න කියලා. ධර්මය අහන්නේ නැතුව බුදුරජාණන් වහන්සේ කියලා දෙන ප්‍රතිපදාව කරන්න බැහැ. ඒ අහපු දහම නුවණින් විමසන කොට ප්‍රායෝගික ජීවිතය තුළ නිවීම පිණිස අවශ්‍ය වැඩපිළිවෙළ තමන්ට ඉස්මතු වෙනවා.

හිවැරදිව සිලයට සහ සතිසම්පජ්ඣයට වළඹුණ නම්

බුදුරජාණන් වහන්සේ, සතිසම්පජ්ඣය සූත්‍රයේ¹⁰ දී පැහැදිලි කරනවා බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ධර්මයක් එක්ක යම්කිසි කෙනෙක් සතිසම්පජ්ඣය කරන්න එළඹුණා නම්, එයා බලෙන් නැවතත් එතැනින් එහා කරුණු ටික කරන්න අවශ්‍ය නැහැ කියලා. සතිසම්පජ්ඣය හරියට සිදුවෙනවා නම්, හිරි-ඔතප්, පවට ලැජ්ජා හය කියන කාරණා එයාට ඇතිවෙනවා. එහෙම කෙනාට නැවත බලහත්කාරයෙන් කරන්න දෙයක් නැහැ. ඉන්ද්‍රිය සංවරය ඇතිවෙනවා. සතිසම්පජ්ඣයට යොමුවෙච්ච කෙනාට හිරි-ඔතප් ඇතිවෙනවා කියන එක සිදුවෙන කාරණාවක්. හිරි-ඔතප් ඇතිවෙච්ච කෙනාට බලෙන් නැවත කරන්න දෙයක් නැහැ. ඉන්ද්‍රිය සංවරය ඇතිවෙනවා කියන එක සිදුවෙන දෙයක්. ඉන්ද්‍රිය සංවරය ඇතිවෙච්ච කෙනාට නැවත සිල්වත් වෙන්න ඕනෑ කියලා හිතන්න දෙයක් නැහැ. එයා සිල්වත් වෙනවා. සිල්වත් වෙච්ච කෙනාට නැවත සමාධියක් වඩන්න ඕනෑ කියලා හිතන්න දෙයක් නැහැ. සීලයත් එක්ක සමාධියට යොමුවෙනවා. සමාධියක් වඩපු කෙනාට නැවත යථාභූත ඥානයක් ඇතිකරගන්න ඕනෑ කියලා හිතන්න දෙයක් නැහැ. යථාභූත ඥානය ඇතිවෙනවා. යථාභූත ඥානය ඇතිවෙච්ච කෙනා නිබ්බිදාව, විරාගය, නිවන කරාම යොමුවෙනවා කියලා බුදුරජාණන් වහන්සේ පැහැදිලි කළා.

බුදුරජාණන් වහන්සේ චේතනාකරණීය සූත්‍රයේ¹¹ පැහැදිලි කරනවා චේතනාවකින් තොරව සිදුවෙන කාරණා. ඒ තමයි **සීලවතො**

¹⁰ සතිසම්පජ්ඣය සූත්‍රය - අභිගුත්තර නිකාය, අට්ඨක නිපාකය, සතිවග්ගය.

¹¹ චේතනාකරණීය සූත්‍රය - අභිගුත්තර නිකාය, දසක නිපාතය, ආනිසංස වග්ගය.

හික්බවෙ සීලසම්පන්නස්ස න චේතනාය කරණීයං - දැන් මම සීලයෙන් යුක්තයි, මට සමාධිය ඇතිවෙන්න කියලා චේතනාවක් අවශ්‍ය නැහැ කියනවා. **ධම්මතා එසා හික්බවෙ යං සීලවතො සීලසම්පන්නස්ස අවිජ්ජසරභාවො උප්පජ්ජති.** එයාට විපිලිසරභාවය නැහැ කියනවා. සිල්වත් කෙනාට චේතනාවක් කරන්න අවශ්‍ය නැහැ “මට දැන් විපිලිසරභාවය දුරුවෙන්න ඕනෑ” කියලා. එයා සිල්වත්වීමත් එක්ක විපිලිසරභාවය දුරුවෙනවා. විපිලිසරභාවය දුරුවෙව්ව කෙනාට චේතනාවක් කරන්න දෙයක් නැහැ “මට ප්‍රමුදිතභාවයක් උපදින්න ඕනෑ” කියලා. එයාට ප්‍රමුදිතභාවය හටගන්නවා. සීලයයි, විපිලිසරයයි දුරුවීමත් එක්ක ප්‍රමුදිතභාවය හටගන්නවා. ප්‍රමුදිතභාවය හටගත්ත කෙනාට නැවත හිතන්න දෙයක් නැහැ, **න චේතනාය කරණීයං පීති මෙ උප්පජ්ජතු’ති.** ප්‍රීතියක් උපදවන්න නැවත අමුතුවෙන් කරන්න දෙයක් නැහැ. ප්‍රමුදිතභාවයත් එක්ක ප්‍රීතිය හටගන්නවා. **පීතිමනස්ස හික්බවෙ න චේතනාය කරණීයං කායො මෙ පස්සම්භති** - එයාට මගේ කය දැන් සැහැල්ලු වෙන්න ඕන කියලා අමුතුවෙන් හිතන්න දෙයක් නැහැ. ප්‍රීතියත් එක්ක එයාගේ කය සැහැල්ලු වෙනවා. ඊළඟට **පස්සද්ධකායස්ස හික්බවෙ න චේතනාය කරණීයං සුඛං වෙදියාමී’ති** - ඒ සැහැල්ලුවත් එක්ක එයාට දැන් හිතන්න දෙයක් නැහැ “මට දැන් සැපයක් එන්න ඕනෑ” කියලා. එයාට සැප ලැබෙනවා. ඊළඟට මේ සැපය ඇතිවෙව්ව කෙනාට හිතන්න දෙයක් නැහැ “මගේ හිත සමාධිමත් වෙන්න ඕනෑ” කියලා. සමාධිමත් වෙනවා. ඒ වගේම සමාධිය ඇතිවෙව්ව කෙනාට හිතන්න දෙයක් නැහැ “මට දැන් යථාභූත ඤාණය දකින්න යොමුවෙන්න ඕනෑ” කියලා. සමාධියත් එක්ක යථාභූත ඤාණය ඇතිවෙනවා. ඒ ආකාරයට නිවීම කරාම යොමුවෙනවා.

බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ විදියේ ප්‍රතිපදා දෙකක් චේතනාකරණීය සූත්‍රයේත්, සතිසම්පජ්ඤ්ඤ සූත්‍රයේත් පැහැදිලි කරලා තියෙනවා. දැන් අපි මේ පින්වතුන්ට ලස්සන කාරණා කිහිපයක් එක්ක සූත්‍ර දේශනා තුනක් ඉස්මතු කරලා පෙන්නුවා. ඒ තමයි, මූලිත්ම

සතිසම්පජ්ඣාදියට යොමුවන්නටත්, ඒ වගේම චේතනාකරණීය සූත්‍රයේ පෙන්වන විදියට සීලයට යොමුවෙලා අනුපූර්ව ක්‍රියාව සිදුවෙන්නටත් මේ සියලු දෙයටම පාදක විය යුත්තේ මොකක් ද? මේ සියලු දෙයටම පාදක විය යුත්තේ කීටාගිරි සූත්‍රයේ මූලිකම කාරණාව. බුදුරජාණන් වහන්සේ කෙරෙහි ශ්‍රද්ධාවෙන් යොමුවෙලා, බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළ ධර්මය අහලා, ඒ ධර්මයට අනුව ඒ අහපු කාරණාවේ අර්ථය නුවණින් විමසලා තේරුම්ගැනීමයි.

බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ධර්මය නිවැරදිව අහන්නේ නැතුවත් අපට ප්‍රතිපදාවක් පුරුදු කරන්න පුළුවන්. ඒ නිසා තමයි කලින් පැහැදිලි කළේ, නිවැරදිව බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ධර්මය අහන්නේ නැතුව ලෞකික සම්මාදිට්ඨියෙන් යුක්තව ප්‍රතිපදාවක් පුරුදු කිරීම එක්ක තමයි බොහෝ දෙනෙක් රැවටෙන්නේ තමන් සමාපත්තියක් ලැබූ බවට, විමුක්තියක් ලැබූ බවට. හැබැයි බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ධර්මය පාදක කරගෙන ප්‍රතිපදාව වඩනනැත දී සැබෑ විමුක්තිය කරාම යොමුවෙනවා. ඒ සඳහා අපි බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරපු ධර්මය ඉගෙන ගන්න ඕනෑ. ඉගෙන ගන්නට පස්සේ ඒ වචන තුළ කරන්න ඕනෑ දෙය එකපාරටම හම්බවෙන්නේ නැහැ. බුද්ධ දර්ශනයේ ඇති වෙනස ඒකයි. කරන්න ඕන දෙය හම්බවෙන්න කලින් කියපු කාරණාවේ අර්ථය තේරුම් ගන්න ඕනෑ.

අපේ රාමුවෙන් තේරුම් ගැනීමේ වරද

බුද්ධ දේශනා හදාරන කොට බොහෝ අර්ථ තේරුම් ගන්න තියෙනවා. අපි සාමාන්‍යයෙන් තේරුම් ගන්නේ අපේ රාමුවත් එක්කයි. නමුත් අපේ රාමුවෙන් තේරුම්ගත් විග්‍රහයේ තියෙන අඩුපාඩු, වැරදි පැති, අපට තව තව දේශනා අහන කොට වැටහෙනවා. උදාහරණයක් හැටියට පටිච්චසමුප්පාදය පිළිබඳව කතා කළොත්, “ස්පර්ශය” කියන කාරණාවේ දී අපි හැමෝටම “ස්පර්ශය” වැටහෙන බව හම්බවෙනවා. හැබැයි හොඳට හිතලා

බලන්න “ස්පර්ශය” වැටහෙන බව අපට හම්බවුණේ කොතැන දී කියලා. මනසයි, අරමුණයි, මනෝ විඤ්ඤාණයයි කියන මේ තුන එකතුවෙච්ච තැනදී, සංකල්පයකින් තමයි ඇසයි, රූපයයි, විඤ්ඤාණයයි එකතුවීමෙන් ස්පර්ශය ඇතිවුණා කියලා අපි තේරුම් ගත්තේ.

එහෙම නම් අපේ රාමුවෙන් තේරුම්ගත්ත මේ කාරණාවේ ඊට වඩා දෙයක් තියෙනවා කියන කාරණාව, ධර්මයට යොමුවෙන, බුද්ධ වචනයටම ශුද්ධාවෙන් යොමුවෙච්ච කෙනාට හම්බවෙනවා. ඒ නිසා තමයි එයා, “ස්පර්ශයටත්” හේතුවන අවිජ්ජා, සංඛාර, විඤ්ඤාණ, නාමරූප ආදී කාරණාත් තේරුම්ගන්න යොමුවෙන්නේ. එතකොට මේක තේරුම්ගන්න යොමුවුණාට පස්සේ, එයාට මේ කාරණා වැටහෙන කොට, තමන්ගේ ජීවිතයට ඒ වැටහුන කාරණාව ප්‍රයෝගිකව ගලපගන්න යොමුවෙනවා.

මේ තේරුම්ගත්ත කාරණාව තමන්ගේ ජීවිතයත් එක්ක වටහාගන්න සතිසම්පජ්ඤ්ඤය අවශ්‍යයි. දහම වැටහීමත් එක්ක සතිසම්පජ්ඤ්ඤය යොමු කරගත්ත තැන දී අපේ ජීවිතයේ විපිළිසර තියෙනවා නම් ඒවා දුරුවෙලා සිල්වත් බව ඇතිවෙනවා. ඒක අපි බලහත්කාරයෙන් කරන්න ඕනෑ දෙයක් නෙවෙයි. ඒක සිදුවෙන දෙයක්. දහම වැටහීමත් එක්ක තමන්ගේ ජීවිතයට සිහි නුවණ යොමුකරගත්ත තැනදී, ප්‍රීතිය, ප්‍රමුදිතභාවය ඇතිවෙනවා. මේ කාරණාවන් වැටහෙන්න, වැටහෙන්න, ආයේ අමුතුවෙන් යථාභූත ඥානයක් කියලා නැහැ. මොකද තේරුම් ගත්ත කාරණාව වටහාගන්න උත්සාහ දරන තැන දී තමයි මේ සියල්ලක්ම ඇතිවුණේ. මෙන්න මේ විදිහටයි අපේ ප්‍රතිපදාවත් හැඩගැසිය යුත්තේ.

සංක්ෂිප්ත වශයෙන් මුල ඉඳලා නිවීම දක්වාම ප්‍රතිපදාව මේ කියපු කාරණා ටිකෙන් විස්තර වුණා. හැබැයි මේ ප්‍රතිපදාව මේ විදියට සරලව කිව්වාට අපට එකවිටම ප්‍රායෝගිකව හුරු කරගන්න බැහැ.

එහෙනම් ප්‍රායෝගිකව අපි කළ යුතු කාරණාව තමයි අපි දන්න තැන ඉඳලා, තේරෙන තැන ඉඳලා හුරු කරන්න පටන්ගන්න ඕනෑ. හැබැයි කළ යුත්තේ බුදුරජාණන් වහන්සේ කියපු දෙයට අනුකූලවයි. දන්න තැන, තේරෙන තැන කියලා බුදුරජාණන් වහන්සේ කියපු දෙයට අනුකූල නොවන දෙයක් කළොත් අපට වරදිනවා. බුදුරජාණන් වහන්සේ කියපු දෙයට අනුකූලව අපි දන්න, තේරෙන තැනින් පටන් අරගෙන, ප්‍රතිපදාව හුරු කරන්න ඕනෑ.

සකස්වීම තේරුම් ගැනීමට ප්‍රායෝගික ප්‍රතිපදාවක්

ඉහත විග්‍රහ කළ ප්‍රතිපදාව ප්‍රායෝගිකව යොදාගන්නේ කෙසේදැයි ‘ස්පර්ශය’ ආශ්‍රයෙන් විමසා බලමු.

ඇසේ, කන්, නාසයේ, දිවේ, කයේ, මනසේ ‘ස්පර්ශය’. ස්පර්ශවීමත් එක්ක තමයි අපට මේ සියල්ලක්ම ගෝචර වන්නේ (කදපි එස්සපච්චයා)¹². ඇසත්-රූපයත්-විඤ්ඤාණයත් එකතුවෙව්ව තැනදී, කනත්-ශබ්දයත්-විඤ්ඤාණයත් එකතුවෙව්ව තැනදී, නාසයත්-ගන්ධයත්-විඤ්ඤාණයත් එකතුවෙව්ව තැනදී, දිවත්-රසයත්-විඤ්ඤාණයත් එකතුවෙව්ව තැනදී, කයත්-පහසත්-විඤ්ඤාණයත් එකතුවෙව්ව තැනදී, මනසත්-අරමුණත්-විඤ්ඤාණයත් එකතුවෙව්ව තැනදී තමයි අපට අපේ ජීවිතයේ ලෝකය හා එකතුවෙනවා කියලා තේරෙන්නේ.

එහෙම නම් ‘ස්පර්ශය’ සිදුවන්නේ කොහොමද කියලා බැලීම පිණිස අපට තේරෙන මට්ටමින් විමසන්න පටන්ගත්තොත්, අපට මේක නිරවුල් කරගැනීමේ හැකියාවක් තියෙනවා. අපේ ජීවිතයෙන් මේක තේරුම්ගන්න මූලික මට්ටමේ ප්‍රතිපදාවක් ඉස්සෙල්ලාම කියලා දෙන්නම්. හැබැයි මේ ප්‍රතිපදාව කළ යුතු ආකාරය තේරුම්ගන්න නම් අවිජ්ජා, සංඛාර, විඤ්ඤාණ ආදියෙහි ක්‍රියාකාරිත්වය පිළිබඳව යම්කිසි විදිහක වැටහීමක් තියෙන්න ඕනෑ.

¹² බ්‍රහ්මඡාල සූත්‍රය - දීඝ නිකාය, සීලකබන්ධ වග්ගපාළිය

දැන් අපි හිතමු ඇස් දෙක පියාගෙන, අපේ ජීවිතයෙන් මේක බලන්න උත්සාහ කරනවා කියලා. මොනවා හෝ ශබ්දයක් ඇහෙනවා. එතකොට කනත්, ශබ්දයත්, විඤ්ඤාණයත් එකතුවීමෙන් තමයි මේ ශබ්දය හටගන්නේ කියලා අපට දහම තේරුම් ගැනීමත් එක්ක දැන් වැටහිලා තියෙනවා. නමුත් ඒ වැටහීම මගේ කනට ශබ්දය ඇහිලා තමයි මේ ශබ්දය “ෆෑන් එකේ ශබ්දයක්” කියලා “මම” සංකල්පයක් දාගන්නේ කියන එක තමයි අපට හම්බවෙලා තියෙන්නේ. හැබැයි නිවැරදිව පුරුදු කිරීමේ දී, මගේ කනට ඇහිව්ව ශබ්දය කියන කාරණාව නොවේ, කන-ශබ්දය-විඤ්ඤාණය මේ තුන එකතුවීමට අවිජ්ජා, සංඛාර, විඤ්ඤාණ, නාමරූප, සලායතන ආදී ප්‍රත්‍යයෙන් බව අපට හම්බවෙන්න ඕනෑ.

“ස්පර්ශය” හටගන්න, අවිජ්ජා, සංඛාර, විඤ්ඤාණ, නාමරූප, සලායතන ආදී මේ හේතු ටික උපකාර වුණා කියලා හරියටම හම්බවුණා නම්, අපට අවබෝධ විය යුතු කාරණාව තමයි “මම” කියලා ගත්ත දෙය තුළ තියෙන වැරද්ද. එහෙනම් අපි කරන ප්‍රතිපදාව තුළින් ත්‍රිලක්ෂණය (අනිත්‍ය, දුක්ඛ, අනාත්ම) අවබෝධ වෙන්න ඕනෑ. අපි කරන ප්‍රතිපදාව නිවැරදි නම් අපිට වැටහෙන්න ඕනෑ, ලෝකය යනු හේතු එල දහමක ප්‍රතිඵලයක් බවත්, එය “සකස්වෙන” දෙයක් බවත්, ඒ ස්වභාවයට “මම” කියලා ගැනීමේ ඇති වැරද්දත්, මේ තුන් ආකාර වැටහීම ඇතිවෙන්නට ඕනෑ. නැතුව සංකල්පයකින් ගෝචර වූ “අරමුණේ” හෝ “ස්පර්ශයේ”, “මම නෑ” කියලා හිතන එක නිවැරදි ප්‍රතිපදාව නෙවෙයි. ඒක හොඳට මතක තියාගන්න. අනිත්‍යයි කියලා සංකල්පනාවකින් දකිනවා නොවෙයි.

මේ අනිත්‍ය බව තේරුම්ගන්න විණොපම සූත්‍රයේ¹³ විණාවේ උදාහරණයත් එක්ක කල්පනා කරලා බැලුවොත්, විණාව දණ්ඩෙන් වාදනය කරන නිසායි ශබ්දයක් ඇතිවෙන්නේ. එතකොට මේ

¹³ විණොපම සූත්‍රය - සංයුත්ත නිකාය, සලායතන වග්ගපාලිය, සලායතන සංයුත්තය, ආසීවිස වග්ගය

ශබ්දය කියන කාරණාවට හේතුවක් තියෙනවා. හේතුව දැකපු තැන දී ශබ්දය විණාවේ කියලා ගන්නේ නැහැ.

ඒ වගේම ඇස-රූප-විඤ්ඤාණය එකතුවීමට “සත්‍යය නොදැකීම කියන හේතුව” ප්‍රත්‍ය වුණා කියලා අපි දැක්කොත්, ඇස-රූප-විඤ්ඤාණය එකතුවීමට, දුක්බෙ අඤ්ඤාණං, සමුදයෙ අඤ්ඤාණං, නිරොධෙ අඤ්ඤාණං, මග්ගෙ අඤ්ඤාණං කියන පදනම හේතු වුණ බව දැක්කා නම්, අවිද්‍යාව දුරුවෙව්ව තැන දී ස්පර්ශය සිදු නොවන බවත්, එතැනදීම වැටහෙනවා.

බුදුරජාණන් වහන්සේගේ දේශනාවක් පාදක කරගෙන ප්‍රයෝගිකව ඒ ගැන කල්පනා කරලා බලමු. බුදුරජාණන් වහන්සේ පාරිලෙය්‍යක සූත්‍රයේ¹⁴ දී ප්‍රතිපදාවක් දේශනා කරනවා පෘථග්ජන කෙනාට උනත්, අරහත්වයටම පත්වීම සඳහා.

ඇහෙන්න රූප දකින කොට, කනෙන් ශබ්ද අහන කොට, නාසයෙන් ආඝ්‍රාණය කරන කොට, දිවෙන් රස ලබන කොට, කයෙන් පහස ලබන කොට, මනසින් හිතන කොට, මේ ලැබෙන සියලු දේවල් “සංස්කාරයක්” කියලා “සකස්වෙව්ව” දේවල් කියලා මේ පින්වතුන්ට යම්කිසි මට්ටමකට තේරෙනවා ද? අපට එන සියලු සිතුවිලි, අපට එන සියලු සංකල්ප, අපට පෙනෙන සියලු දේවල්, ඇහෙන සියලු දේවල්, දැනෙන දැනගන්න සියලු දේවල් “සකස්වෙව්ව” දෙයක් බව ඔන්න දැන් අපට යම්කිසි මට්ටමකට තේරෙනවා.

එහෙම නම් අපි කළ යුතු කාරණාව මොකක් ද? ලෝකයේ විමුක්තියක් හොයන බොහෝ දෙනෙක් සාමාන්‍යයෙන් ප්‍රතිපදාවේ දී කරන්නේ “සකස්වෙව්ව දෙය” අයිත් කරන්න උත්සාහ කරන එකයි. හැබැයි ඒ හැම තැනදීම වෙන අරමුණක් අල්ලගෙනයි එහෙම කරන්නේ. බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළ නිවැරදි

¹⁴ පාරිලෙය්‍යක සූත්‍රය - සංයුක්ත නිකාය, බන්ධක වග්ගය, බන්ධ සංයුක්තය, බජ්ජනීය වග්ගය

ප්‍රතිපදාවේදී “සකස්වෙව්ව දෙය” අයිත් කරන්න නෙවෙයි තියෙන්නේ. සකස්වෙව්ව දෙයක් බව තේරුම් ගත්ත කෙනාට, සකස් වුණේ කොහොමද කියලා හොයන්න කියලයි, බුදුරජාණන් වහන්සේ පාරිලෙයාක සූත්‍රයේ දේශනා කරන්නේ. එහෙනම් දැන් අපට කළ යුතු වැඩක් හම්බවෙනවා. මොකක් ද? මෙන්න මේක සකස් වුණේ කොහොමද කියලා හොයන්න.

අපි හිතමු අපිට “බඩගිනියි” කියලා දැනුණා කියලා. ඒ අත්දැකීම මනසට ආපු සංකල්පයක්. මේ සංකල්පය කොහොමද ඇතිවුණේ කියලා අපි නුවණින් විමසන්න ඕනෑ. බෝධිසත්ත්වයන්ට පුළුවන් වුණා ස්වයම්භු ඥානයෙන්, සකස්වීමක්, සකස්වීමට හේතුවක් හොයාගෙන එය නිරෝධයෙන් සම්බුද්ධත්වයට පත්වෙන්න.

දැන් අපට මේ සකස්වීමක් නුවණින් විමසන්න පාදක කරගැනීමට යමක් තියෙනවා. අපට බුදුරජාණන් වහන්සේගේ න්‍යාය පාදක කරගන්න වෙනවා. ඒ අනුවයි අපි විමසන්න යොමුවෙන්න ඕනෑ.

ගණිත ගැටළුවක් ගැන උදාහරණයකින් පැහැදිලි කරගත්තොත්, අනුකලනය ගණනක් ඇති තැනක, එය විසඳිය යුතු අනුකලනය ගැටළුවක් බව වැටහෙන්නේ අනුකලන න්‍යාය ඉගෙනගත්ත කෙනාට. එයාට දැන් ගැටළුව විසඳන්නයි තියෙන්නේ. ගැටළුව විසඳන්නට නම් තමන්ට හිතෙන න්‍යායන් දාලා හරියන්නේ නැහැ. අනුකලන න්‍යායම භාවිතා කරමින්, ඒ මත පදනම්ව, ගැටළුව විසඳන්න ඕනෑ.

ඒ වගේම අපට හම්බවුණා නම් මේ අත්දැකීම් සියල්ලක්ම සංස්කාරයන් කියලා, මේ සංස්කරණය කොහොමද සිදුවුණේ කියලා “මේක ඇතිවෙව්ව හැටි” හොයන්න, අපට බුදුරජාණන් වහන්සේගේ න්‍යාය පාදක කරගන්න වෙනවා. ඒ අනුවයි අපි විමසන්න යොමුවෙන්න ඕනෑ. එතකොට දැන් අපට මේක සංස්කාරයක් කියලා වැටහුනේත් බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ධර්මයත් එක්කයි. “සංස්කරණය සංස්කරණයක්” බව හරියටම

දැක්කා නම් අපි සංස්කරණය ඉක්මවනවා. බුදුරජාණන් වහන්සේගේ න්‍යාය පිළිගත්ත නිසා අපට දැන් මේ සියල්ලක්ම “සංස්කාරයන්” කියලා, “සකස්වෙච්ච දේවල්” කියලා, යම්කිසි මට්ටමකට වැටහීමක් තියෙනවා. එහෙනම් බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළ ප්‍රතිපදාව පුරුදු කිරීමේදී ඒ “සංස්කරණය” සිදුවුණේ කොහොමද කියන කාරණාවක් අපට වැටහෙන්න ඕනෑ.

එහෙනම් බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළ ප්‍රතිපදාව අනුව අපි සකස්වෙච්ච ආකාරය හොයන්න යොමුවෙන්න ඕනෑ. දැන් එසේ හොයාගෙන යන කොට මෙන්න මේ වගේ අත්දැකීමක් අපට ලැබෙන්න පුලුවන්. අපි හිතමු “මට බඩගිනියි” කියලා අරමුණක් ඇතිවුණා කියලා.

දැන් මේ “සංස්කරණය” සිදුවුණේ කොහොමද කියලා බුද්ධ දේශනාව අසා ලබාගත් දැනුමත් එක්ක ටික ටික හොයාගෙන යන්න උත්සාහ කරණ කොට, අපේ හිතේ ස්වභාවය තමයි වෙන අරමුණකට මාරුවෙන එක. හැබැයි අපට හැමවෙලේම කැමැත්තක් තියෙනවා, අපි හිතනවා අපි මේ සකස්වීම හොයාගෙන යන කොට, හොයලා ඉවරයක් වෙනකම්ම අපේ හිත විසිරෙන්නේ නැතිවෙයි කියලා. නමුත් එහෙම වෙන්නේ නැහැ. අපේ හිත නැවතත් වෙනත් අරමුණු කරා යනවා. අපි යම් තරමකට මේ ප්‍රතිපදාව හුරුකර ගන්නකම්ම හිතේ ස්වභාවය විසිරෙන එක. අපි මේ ස්වභාවය තේරුම්ගන්න ඕනෑ. අපි මේක තේරුම්ගත්තේ නැතිනම්, “අනේ මට භාවනා කරන්න බැහැ, හිත විසිරෙනවා” කියලා පසුතැවෙනවා. අපි මේ ස්වභාවය තේරුම්ගත්තේ නැතුවයි මේ විමසීම කරන්න යන්නේ. හිතේ ස්වභාවය හරියට තේරුම් අරගෙන කළොත් අපට ප්‍රායෝගිකව හුරු කරන්න අවශ්‍ය කාරණාව ඉස්මතු වෙනවා මිසක්, පසුතැවීම, පීඩාව, දුක එන්නේ නැහැ. නැත්නම් එයා හැමවෙලේම පසුතැවෙනවා, දුක් වෙනවා ‘අනේ මට නිදීමක ආවා. අනේ මට රාග සිතුවිල්ලක් ආවා’ කියලා.

“මට වෙන සිතුවිල්ලක් ආවා, මගේ හිත විසිරුණා, මට මේක කරන්න හම්බවෙන්නේ නැහැ” කියලා හිතන තැනම තියෙන්නේ අනවබෝධයයි.

“බඩගිනියි” කියන සිතුවිල්ලට හේතු කාරණා හොයාගෙන යන කොට අපට “රාග” සිතුවිල්ලක් එන්න පුළුවන්. දැන් “බඩගිනියි” කියන සිතුවිල්ලට “හේතු” සෙවීම, අපි මූලින් සංකල්පයක් ඔස්සේ හුරුකිරීමක් නේ කරන්නේ. දැන් ඒක හුරුකරන අතර, “රාග” සිතුවිල්ලක් ඇවිල්ලා. එහෙනම් දැන් රාග සිතුවිල්ලෙන් සකස්වීම හොයන්නට ඕනෑ. “රාග” සිතුවිල්ලක් සකස්වෙව්ව දෙයක්. “බඩගිනියි” කියන සිතුවිල්ල සකස්වෙන ආකාරය මම දැක්කේ නැහැ, මම “කල්පනා කිරීමකින්” සකස්වෙව්ව ආකාරය හොයන්න ගියේ. ඒක හොයන්න බැරිවුණා. මොකද, අපේ හිත විසිරෙන ස්වභාවය වැඩියි. දැන් ඔන්න රාග සිතුවිල්ලක් ආවා. දැන් “රාග” සිතුවිල්ලක් සකස් වෙව්ව ආකාරය හොයන්න පටන්ගන්න ඕනෑ, හටගත්තේ කොහොමද කියලා. ඒකත් හොයාගෙන යනකොට වෙනත් සිතුවිල්ලක් ආවා. ශබ්දයක් ඔස්සේ හිත ගියා. දැන් මොකක්ද කරන්න තියෙන්නේ? ඒ ගැන පසුතැවිලා හරියන්නේ නැහැ. ඒකටත් හේතු හොයන්න ඕනෑ.

අපි මෙහෙම කරගෙන යනකොට අපේ හිත ටිකක් මෙල්ල වෙනවා. විසිරෙන ස්වභාවය ටිකක් අඩුවෙනවා. ඒ නිසා කිසි විදියකින් කලබල වෙන්න, පසුතැවෙන්න එපා “මට මේක දිගටම කරගන්න බැහැ” කියලා. කලබල වුනහම, පසුතැවුනහම මේක කරගන්න බැරිවෙනවා. මෙහෙම වෙනකොට අපි හිතනවා වෙන ක්‍රමයක් ඇති කියලා, නමුත් වෙන ක්‍රමයක් නැහැ. ඒ නිසා මූලිකව මේ ටික කරන්න ඕනෑ. එතැනින් එහා ඊට පස්සේ අපි කුමක්ද කරන්නේ කියන කාරණාව තේරුම් ගන්න මේ ධර්මය අපි තේරුම් අරගෙන යොමුවෙන්න ඕනෑ.

ඒ සඳහා මෙන්ම මෙහෙමයි නුවණින් විමසන්න ඕනෑ. ඒ තමයි, ආශ්වාස ප්‍රශ්වාසයට හිත තියලා සිහිය තමාවෙත යොමුකරගන්න. සිහිය “හුස්ම අරමුණේ” දිගට තියෙන්නේ නැතිවෙන්න පුළුවන්. සිහිය පවත්වගන්න පුළුවන් නම් ඒක වටිනවා. හැබැයි ඊට පස්සේ එහෙම සිහිය පවත්වලා මේ ප්‍රතිපදාවට යොමු කරගන්න ඕනෑ. ඒ වැටහුණු ආශ්වාස ප්‍රශ්වාසය කියන අරමුණක් “සංස්කාරයක්” කියලා වටහාගෙන, මේ සංස්කරණය සකස්වුණේ කොහොමද කියලා හොයන්න ඕනෑ.

ආනාපානසති සූත්‍රයේ¹⁵ දී බොජ්ඣංග ධර්ම වැඩෙන ආකාරය විග්‍රහ කරලා පෙන්වනවා. ආනාපානසතිය තුළ කෙනෙකුගේ සිත එකඟ වෙනවා නම්, හුස්ම රැල්ල කියන කාරණාව හරියට ප්‍රකට වෙනවා නම්, හුස්ම රැල්ල කියන අරමුණක් “සංස්කාරයක්” බව වටහාගෙන, ඒ සංස්කාරය සකස්වුණේ කොහොමද කියලා හොයන්න යොමුකරගන්න ඕනෑ.

එතකොට සමාධිය වැඩෙන කෙනාටත්, නොවැඩෙන කෙනාටත් ගැලපෙන ප්‍රතිපදා දෙයාකාරයකින් කියලා දුන්නා. එහෙනම් මේක හැමෝටම පොදුයි. සමහර අය ඉන්නවා ඉඳගත්ත ගමන් සමාධිය වැඩෙනවා. එහෙනම් එයාටත් සමාධිය තුළින් ඇතිවුණේ සංස්කාරයක්. සමාධිය නැතුව හිත විසිරෙන කෙනාට ඒකත් සංස්කාරයක්. වෙනස තියෙන්නේ සමාධිය තුළ දී ආනෙඤ්ජ බවට පත්වෙනවා. සමාධියකින් තොරව විමසීමේදී එයාට පුඤ්ඤ හෝ අපුඤ්ඤ හෝ පැවැත්ම පිණිස කර්මය සකස්වෙලා තියෙනවා. ඒ නිසා වැදගත් වන්නේ හිත සමාධිමත් වීම හෝ සමාධිමත් නොවීම හෝ නොවේ. සකස්වීම පිළිබඳව හොයන්න පෙළඹෙන එකයි.

මේ සකස්වීම සෙවීමේදී අපට මූලිකව හම්බවෙන කාරණාව තමයි මනස-අරමුණ-විඤ්ඤාණය කියන මේ තුන එකතුවෙව්ව තැන දී “හිතන්න යම්කිසි දෙයක් ඇති බව” අපට තේරුණා. අන්න ඒක

¹⁵ ආනාපානසති සූත්‍රය - මජ්ඣිමනිකාය, උපරිපණ්ණාස පාළිය, අනුපද වග්ගය

තමයි ඡන්දය, තණ්හාව, නැත්නම් සතුටින් පිළිගත්තා කියන්නේ. ඊට පස්සේ මේ “දෙය” මොකක්ද කියලා තේරුම්ගන්න ඕනෑ. මේ කාරණයට නිතරම උදාහරණයක් කියනවා. මම, “අම්මා” දකින කොට මට, “අම්මා” කියලා ආදරය එන්නේ. තාත්තා “අම්මා” දකින කොට තාත්තාට “අම්මා” කියලා හිතෙන්නේ නැහැ. තාත්තාට හිතෙන්නේ “භාර්යාව” කියලා. එතකොට මටයි තාත්තාටයි දෙන්නාටම, මට “අම්මා”, තාත්තාට “භාර්යාව” කියන කාරණාවට කලින් මට “දකින්න දෙයක්” තිබ්ලා තියෙනවා. දැකපු දෙය මට අම්මා වෙලා. තාත්තාටත් “දකින්න දෙයක්” තිබ්ලා තියෙනවා. තාත්තා දැකපු දෙය “භාර්යාව” වුණා.

එහෙනම් අපට ඉස්සෙල්ලාම සිදුවෙව්ව දෙය තමයි දකින්න “දෙයක්” ඇති බවට ගැනීම. ඇහැට පෙනෙන්න රූපයක් ඇති බව. ඒ වගේ තමයි මනසට අරමුණක් ඇති බව. මනසයි, අරමුණයි, විඤ්ඤාණයයි මෙන්න මේ තුන “ඇති බව” ගත්ත තැන දී, ඇතිවෙව්ව දෙය මොකක්ද කියලා, තණ්හාව, ඡන්දය හේතු කරගෙන, ඒකට යොමුවෙව්ව බවක් තියෙන්නේ. ඒක තමයි සංස්කාරය. එතැන ඡන්දය හේතු කරගෙන, කෙලෙසුත් හේතුකරගෙන සංස්කරණයක් වෙලා තියෙනවා.

එහෙනම් ඒ සංස්කාරයට හේතු වූ මූලික හේතු හොයාගන්න පුළුවන්. ඒ තමයි මනසත්, අරමුණත්, විඤ්ඤාණයත් යන තුන “ඇති බව” ගැනීම නම් වූ ස්පර්ශය සිදුවෙව්ව නිසා. ඒකට කියනවා තණ්හාවෙන්, සතුටින් පිළිගත්තා කියලා. මේ කාරණය පාරිලෙයාක සූත්‍රයේ දේශනා කරලා තියෙනවා. එහෙනම් යම්කිසි විදියකට අපට හේතුප්‍රත්‍යයක් හම්බවෙනවා, මනස, අරමුණ, විඤ්ඤාණය තුන එකතුවීම හේතු වුණා මෙන්න මේ සංස්කරණයට කියලා. බඩගිනියි කියන සංකල්පයට කයයි, පහසයි, විඤ්ඤාණයයි යන තුන එකතු වුණා. නාසයට සුවදක් එන කොට නාසයයි, ගන්ධයයි, විඤ්ඤාණයයි තුන එකතු වුණා. මේ එකතුවීම නිසා සංකල්පය ඇති වුණා. එහෙනම් මේ ඇතිවෙව්ව සංස්කරණයට

හේතුවක් වුණා මේ තුන (අභ්‍යන්තර ආයතනයන් - බාහිර ආයතනයන් - විඤ්ඤාණයන්) එකතුවෙව්ව එක.

ඊළඟට මේ තුන, ඇසත් - රූපයත් - විඤ්ඤාණයත් (අභ්‍යන්තර ආයතනයන් - බාහිර ආයතනයන් - විඤ්ඤාණයන්) එකතු වුණේ ඇයි කියලා හොයන්න ඕනෑ. මේ තුන එකතු වෙන්න හේතුව තමයි ඇසක් ඇති බව, රූපයත් ඇති බව, විඤ්ඤාණයත් ඇති බව, ලැබිව්ව නිසා. මෙයයි ස්පර්ශය . ඇසක් ඇති බව අපට හම්බවුණේ “සංස්කාරය කියන්නේ මොකක්ද, සංස්කාරය ඇති වුණේ කොහොමද, සංස්කාර නැතිවීම කියන්නේ මොකක්ද, ඒ සඳහා මාර්ගය මොකක්ද” කියලා නිවැරදිව සංස්කාරයේ සත්‍යය නොදැකපු නිසායි. පටන්ගන්න කොට සංස්කාර කියන්නේ මොකක්ද කියන එක හොයන්න අපි යොමු වුණා. මෙසේ ප්‍රතිපදාව හුරුකරන තැනදිසි සංස්කාරයේ හටගැනීම අවබෝධ වන්නේ. එවිට එය හටනොගැනීම නම් වූ නිරෝධයත් අවබෝධ වෙනවා. මේ ආකාරයටයි ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගයට යොමුවෙන්නේ.

එහෙම නම් ඒ සංස්කාරය හැදෙන ආකාරය අපි හොයන්න යොමුවෙන තැන දී අපට හම්බවුණා අවිද්‍යාව (සංස්කාරය කියන්නේ මොකක්ද, සංස්කාරය ඇති වුණේ කොහොමද, සංස්කාර නැතිවීම කියන්නේ මොකක්ද, ඒ සඳහා මාර්ගය මොකක්ද) කියන කාරණාව. එහෙනම් අවිද්‍යාව කියන කාරණාව මුල්වෙලා තමයි ඇසත්, රූපයත්, විඤ්ඤාණයත් ඇති බව, “දෙයක් ඇති බව” හම්බවෙලා තියෙන්නේ. මේ ඇති දෙය ඔස්සේ ක්‍රියාත්මක වීමයි, සංස්කාරය ඇතිවෙන්න හේතුවෙව්ව කාරණාව කියලා, පටිච්ච සමුප්පාදය තුළින් විමසන්න ඕනෑ.

හැබැයි මේක විමසන කොට අපට “සංස්කාරය කියන්නේ මොකක්ද, සංස්කාරය ඇති වුණේ කොහොමද, සංස්කාර නැතිවීම කියන්නේ මොකක්ද, ඒ සඳහා මාර්ගය මොකක්ද” කියන එක සම්බන්ධයෙන් යම් නිරවුල් බවක් ඇතිවෙන්න ඕනෑ.

මේ සඳහා අපට වැටහෙන තැනින් පටන් ගන්න ඕනෑ. මේ ආකාරයට විමසාගෙන යන කොට යම්කිසි මට්ටමකට තේරුම් ගැනීමේ, වටහාගැනීමේ හැකියාවක් ඇතිවෙනවා. අන්න එතැන දී අපට “සංස්කාරය කියන්නේ මොකක්ද, සංස්කාරය ඇති වුණේ කොහොමද, සංස්කාර නැතිවීම කියන්නේ මොකක්ද, ඒ සඳහා මාර්ගය මොකක්ද” කියපු කාරණාව දකින ප්‍රතිපදාවකට යොමු වෙන්න පුළුවන්.

භාවනාවෙන් ආශ්‍රවක්ෂයට (දෙවන දේශනාව)

බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්වා දුන්න විමුක්තිය සඳහා වන අනුපූර්ව ප්‍රතිපදාව අනුගමනය කරන්නේ කොහොමද කියන කාරණාව පිළිබඳවයි ඉහත දේශනාවේ සාකච්ඡා කරන්නට යෙදුණේ. ඒ සම්බන්ධයෙන් තමයි අපි යම්කිසි මට්ටමකට, අපට පුළුවන් ආකාරයකට, අපට තේරෙන ආකාරයට මේ කාරණා පිළිබඳව පුරුදු කරන්න උත්සාහ කළ යුත්තේ. කීටාගිරි සූත්‍රයේ සඳහන් අනුපූර්ව ප්‍රතිපදාව ගැන පැහැදිලි කරපු පරියාය පැහැදිලි කරන්න යෙදුනා.

ඒ වගේම ඒ ප්‍රතිපදාව යම්කිසි කෙනෙක් වටහා ගෙන, ඒකට අනුකූලව දහම තේරුම් ගන්න උත්සාහ කරන තැන දී, ඒ දහම වැටහීමත් එක්ක තමයි, මේ සතිසම්පජ්ඤ්ඤය ආදිය බුදුරජාණන් වහන්සේගේ දහමට අනුව වැටහිලා, සත්‍යය දකින මාර්ගයට “තමන්ගේ” ආයාසයකින් තොරව, ප්‍රතිපදාවක් හැටියට යොමුවෙන්නේ. සතිසම්පජ්ඤ්ඤය, චේතනාකරණීය ආදී සූත්‍රයන්හි දැක්වෙන පරිදි, ප්‍රතිපදාවක් මිසක් තමන්ගේ ආයාසයකින් කරන එකක් නෙවෙයි. තමන්ගේ ආයාසයකින් යොමුවෙන්න තියෙන්නේ මූලික කාරණාවට. නිවැරදිව දහම දකින තැනදීම හම්බවෙන කාරණාව තමයි අනිත්‍ය, දුක්ඛ, අනාත්ම බව. මෙලෙස අනාත්ම

බව අවබෝධවීමත් සමගම ආත්මීය ක්‍රියාකාරිත්වය ඉක්මවනවා. එම මාර්ගයන් හේතුවල දහමක ක්‍රියාකාරිත්වයක්¹⁶.

එසේනම් චේතනාකරණීය සූත්‍රය ආදී දේශනා වල බුදුරජාණන් වහන්සේ පැහැදිලි කළේ, අපට චේතනාවක් කරන්න අවශ්‍යතාවයක් නැහැ, අදාළ හේතුව තියෙනවා නම් අදාළ ඵලය ඇතිවෙනවා. අදාළ හේතුව ඇතිවෙන්න නම් බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කළ ආකාරයට අපේ ජීවිතයේ සත්‍යය දැකීම පාදක කරගෙන තමයි ප්‍රායෝගිකත්වය සිදුවිය යුත්තේ. ඒ සත්‍යය දැකීම පාදක වුණේ නැතිනම්, බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කළ ප්‍රතිපදාව වැඩෙන්නේ නැහැ. බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ධර්මය අහන්නේ නැතුව යමක් හුරු කළොත්, ඒ ප්‍රතිපදාව වෙන කවුරුහරි කියපු එකක්. බුදුරජාණන් වහන්සේ කියපු එකක් නෙවෙයි. නමුත් අපි වඩන ප්‍රතිපදාව බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කළ එකක් වෙන්නට ඕනෑ.

මේ කාරණය තව දුරටත් පැහැදිලි කරගන්න තවත් සූත්‍රයක් ආශ්‍රයෙන් විග්‍රහකර ගනිමු. වාසිපටොපම සූත්‍රය¹⁷ තුළ දී මෙන්න මේ විදියට බුදුරජාණන් වහන්සේ විග්‍රහ කරනවා.

දන්න-දකින කෙනාටයි ආශ්‍රව ක්ෂය වෙන්නේ

ජානතො අහං භික්ඛවෙ පස්සතො ආසවානං ඛයං වදාමී නො අජානතො නො අපස්සතො - මහණෙනි, දන්න දකින කෙනාට - දනිමින් දකිමින් තමයි මේ ආශ්‍රව ක්ෂය වීමක් වදාරන්නේ. නො දනිමින් නො දකිමින් නෙවෙයි. එහෙනම් අරහත්වයට පත්වෙනවා කියන්නේ, ආශ්‍රව ක්ෂය වෙනවා කියලා කියන්නේ, දුකෙන් නිදහස් වෙනවා කියලා කියන්නේ, දන්න දකින කෙනාමයි. නොදන්නා නොදකින කෙනා නොවේ. එහෙනම් එතැනම පැහැදිලි වෙන

¹⁶ වූල වෙදල්ල සූත්‍රය - මජ්ඣිම නිකාය, මූල පණ්ණාසකය, වූල යමකවග්ගය
¹⁷ වාසිපටොපම සූත්‍රය - සංයුත්ත නිකාය, බන්ධක වග්ගය, බන්ධ සංයුත්තය, පුප්ඵ වග්ගය

දෙයක් තමයි මේ ප්‍රතිපදාව අන්ධ ගමනක් නෙවෙයි, තව කෙනෙක් බලෙන් එක්කරගෙන යන ගමනක් නෙවෙයි, තමන්ගේ ප්‍රායෝගිකත්වයත් එක්ක දනිමින් දකිමින් යන වැඩ පිළිවෙළකුයි මේ විමුක්ති මාර්ගයේ ඇත්තේ.

ඊළඟට බුදුරජාණන් වහන්සේ පැහැදිලි කරනවා **කිඤ්ච භික්ඛවෙ ජානතො, කිං පස්සතො ආසවානං ඛයො හොති** - කුමක් දනිමින් දකිමින් ඉන්න කොට ද ආශ්‍රව ක්ෂය වෙන්නේ?

ඉති රූපං, ඉති රූපස්ස සමුදයො, ඉති රූපස්ස අත්ථචිගමො, ඉති වෙදනා, ඉති වෙදනාය සමුදයො, ඉති වෙදනාය අත්ථචිගමො, ඉති සඤ්ඤා, ඉති සඤ්ඤාය සමුදයො, ඉති සඤ්ඤාය අත්ථචිගමො, ඉති සඛ්ඛාරා, ඉති සඛ්ඛාරානං සමුදයො, ඉති සඛ්ඛාරානං අත්ථචිගමො, ඉති විඤ්ඤාණං, ඉති විඤ්ඤාණස්ස සමුදයො, ඉති විඤ්ඤාණස්ස අත්ථචිගමො ආදී වශයෙන්, පංච උපාදානස්කන්ධය කියන්නේ මොකක්ද කියලා දන්න-දකින කෙනාටයි ආශ්‍රව ක්ෂය වෙන්නේ.

දැන් මුල් පැහැදිලි කිරීමත් එක්ක ටිකක් ගළපලා බලන්න, අපි ප්‍රායෝගිකව පුරුදුකරන කොට, ඇස, කන, නාසය, දිව, කය, මනස මස්සේ අත්දකින සියලු දෙයක්ම සංස්කාර කියලා තේරුම් ගත්තා.

දැන් ධර්මය පිළිබඳව තියෙන වැටහීමත් එක්ක, ඇසෙන් රූපයක් දැකපු තැනදි හටගන්නේ, එතැන පවතින ක්‍රියාකාරිත්වය, පංච උපාදානස්කන්ධයක් බව වැටහෙනවා නේද? ඇසෙන් රූපයක් දකිනවා කියන්නේ පංච උපාදානස්කන්ධයක් සකස් වෙනවා. කතෙන් ශබ්දයක් අහනවා කියන්නේ පංච උපාදානස්කන්ධයක් සකස් වෙනවා. නාසයෙන් ආඝ්‍රාණය කලා කියන්නේ, දිවෙන් රස වින්දා කියන්නේ, කයෙන් පහස ලැබුවා කියන්නේ, මනසින් හිතුවා කියන්නේ පංච උපාදානස්කන්ධයක් සකස් වුණා.

එහෙනම් මූලිකම අපි දැනගත යුතු කාරණාව තමයි මේ “සකස් වෙච්ච දෙය” පංච උපාදානස්කන්ධයක් බව. දැන් මේක සකස් වෙච්ච දෙයක් හැටියටයි අපට හම්බවෙලා තියෙන්නේ. හොඳට හිතන්න මේ කියන එක. අපි සකස්වීම නොදැකීම නිසා, අපට හම්බවෙලා තියෙන්නේ සකස් වුණාට පසුවයි. අපි සකස්වීමක් දැකලා නැහැ. සකස් වුණාට පසුව, සකස් වෙච්ච දෙයක් හැටියටයි අපට ලැබිලා තියෙන්නේ. එහෙනම් අපි මේක “සකස් වෙච්ච දෙයක්” බව තේරුම් ගත්ත තැනදී නුවණින් යුක්ත කෙනා කරන දෙය තමයි, “මේක සකස්වෙලා තියෙන්නේ කොහොමද” කියලා තේරුම්ගන්න උත්සාහ කරන එක. නුවණින් යුක්ත කෙනාගේ වැඩ පිළිවෙළ ඒක. එහෙනම් දැන් එයා කුමකට ද යොමුවෙන්නේ, සකස්වීම සිදුවුනේ කොහොමද කියලා හොයන්න. එතැනදී තමයි සකස්වෙච්ච දෙයෙහි, නිවැරදිව සකස්වෙච්ච ආකාරය වැටහෙන්නේ.

ජානනො අහං භික්ඛවෙ පස්සනො ආසවානං ඛයං වදාමි, දැනිමින්-දැකිමින් කියපු තැන දී මොකක් ද දැනිමින්-දැකිමින් ඉන්න තියෙන්නේ? මේ පංච උපාදානස්කන්ධය සකස්වෙච්ච ආකාරයයි. මුල් දේශනාවේ පැහැදිලි කළේ අපට ඇතිවෙච්ච අත්දැකීම, අරමුණ, සංස්කාරයක් කියලා තේරුම් අරගෙන, මේ සංස්කාරය සකස්වෙන හැටි හොයනවා කියන වැඩ පිළිවෙළ. ඇහෙන්න රූපයක් දැක්කාට පස්සේ මේක දැක්කේ කොහොම ද? කනෙන් ශබ්දයක් ඇහුණාට පස්සේ මේක ඇහුණේ කොහොම ද? කියලා හොයන්න යන වැඩපිළිවෙළ තුළ දී අපට හම්බවෙන්නේ මොකක් ද? පංච උපාදානස්කන්ධයේ හේතුව මොකක්ද කියලා හොයන වැඩපිළිවෙළ නේද? මූලිකම මේ සකස්වීම පංච උපාදානස්කන්ධයක් කියලා තේරුම් ගත්තා. එහෙනම් දැන් මේ පංච උපාදානස්කන්ධය සකස්වුනේ කොහොමද කියලා හොයන්න යොමුවෙන්න ඕනෑ. සකස්වෙච්ච ආකාරය දකින තැනදී තමයි

නිරෝධය කියන කාරණාව වැටහෙන්නේ¹⁸. එහෙනම් මේ විස්තර කළ ප්‍රතිපදාව වඩන කෙනෙකුට හැර වෙනත් ආකාරයක ප්‍රතිපදාවක් වඩන කෙනෙකුට ආශ්‍රව ක්ෂය වෙන්න විදිහක් නැහැ.

භාවනා කළාට ආශ්‍රව ක්ෂය වෙන්නේ නැත්තේ ඇයි?

බුදුරජාණන් වහන්සේ ඔය කාරණාව දේශනා කරලා ඉවරවෙලා මේ විදියේ පරියායකුත් පැහැදිලි කරනවා. **භාවනානුයොගං අනනුයුක්තස්ස, හික්ඛවෙ, හික්ඛුනො විහරතො කිඤ්චාපි එවං ඉච්ඡා උප්පජ්ජෙය්‍ය** භාවනාවෙන් යුක්තව වාසය කරන හික්ෂුවට, එහෙම වාසය කරද්දී මෙහෙම කැමැත්තක් උපදිනවා. **අහො වත මෙ අනුපාදාය ආසවෙහි චිත්තං විමුච්චෙය්‍යා'ති. අථ ධ්වස්ස නෙව අනුපාදාය ආසවෙහි චිත්තං විමුච්චති**, එයාට හිතෙනවා “මම භාවනාවෙන්මයි වාසය කරන්නේ. මගේ ආශ්‍රව ක්ෂය වෙන්නේ නැහැ නේ” කියලා මෙන්න මේ විදියට එයාට කැමැත්තක් ඇතිවෙනවා. භාවනා කරමින් ඉන්නේ, නමුත් ඒ හික්ෂුවට ආශ්‍රව ක්ෂය වෙන්නෙත් නැහැ.

ඊළඟට බුදුරජාණන් වහන්සේ පැහැදිලි කරනවා ඒකට හේතුව. භාවනා කළාට ආශ්‍රව ක්ෂය වෙන්නේ නැත්තේ ඇයි? **අභාවිතස්සා** - භාවිතා කරලා නැහැ. **මොනවාද භාවිතා කරලා නැත්තේ? අභාවිතත්තා චතුන්නං සතිපට්ඨානානං.** සතිපට්ඨානය භාවිතා වෙලා නැහැ. සතර ඉද්ධිපාද, සතර සමාකප්පධාන චීර්යය, පංච ඉන්ද්‍රිය, පඤ්ච බල, සප්ත බොජ්ඣංග, ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගය. මෙන්න මේ ටික භාවිතා වෙලා නැහැ. කාටද? භාවනා කරන කෙනාට.

එහෙනම් මුල් දේශනාවේ කියපු කාරණාවත් එක්ක හොඳට ගළපලා බලන්න. භාවනා කරන හික්ෂුවට හිතෙනවා මගේ ආශ්‍රව ක්ෂය වෙන්නේ නැහැ නේ කියලා. ක්ෂය වෙන්නේ නැත්තේ ඇයි?

¹⁸ කච්චානගොත්ත සුත්‍රය - සංයුක්ත නිකාය, නිදාන වග්ගය, අභිසමය සංයුක්තය, ආහාර වග්ගය

42

මෙන්න මේ කරුණු ටික භාවිතා වෙලා නැහැ. ඒ ටික ලැබිලා නැහැ. ඒවා වැඩුණේ නැති නිසා එයාගේ ආශ්‍රව ක්ෂය වෙන්නේ නැහැ. එතකොට මේ විදියට සිදුවුණේ කාටද? භාවනාවෙන් යුක්ත කෙනාට.

එතකොට “භාවනාවෙන් යුක්තයි” කියලා බුදුරජාණන් වහන්සේ කියන්නේ මොකදද. බුද්ධ ශාසනයෙන් පිට කෙනෙකුට වුනත් භාවනා කරන්න පුළුවන්. බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ශාසනයෙන් පිටත් භාවනාව තිබුණා සහ තියෙනවා. නමුත් සත්තිස් බෝධිපාක්ෂික ධර්ම ආදී මේ කරුණු ටික බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ශාසනයෙන් පිට නැහැ. ආලාරකාලාම, උද්දකරාමපුත්ත, ඒ වගේම අදත් විවිධ අය බෞද්ධ කියන නමින් තිබුණාට සමහර වෙලාවට පුරුදුකරන ප්‍රතිපදාව බෝධිපාක්ෂික ධර්ම වැඩෙන්නේ නැති ඒවා. වචන ටිකෙන් මේ කරුණු කිව්වාට, මේ කරුණු වැඩෙන්නේ නැහැ. හැබැයි ඒ අය ශාසනය තුළ හිඳිමින් ශාසනයෙන් පිට ප්‍රතිපදාවක් පුරුදු කරනවා.

ඒ පුරුදු කරන දෙය තුළ නීවරණ පහ යටපත් වෙන එක සිදුවෙන්න පුළුවන්. මොකද, කොහොමත් කාමයන්ගේ ආදීනවයත් එක්ක යොමුවෙන කොට නීවරණ පහ යටපත් වෙනවනේ. නීවරණ පහ යටපත්වෙලා සමාධියකටත් එනවා. හැබැයි ඒ ප්‍රතිපදාවෙන් කොච්චර භාවනා කළත් එයාගේ ආශ්‍රව ක්ෂය වෙන්නේ නැහැ.

එහෙනම් දැන් අපට හිතන්න ඕනෑ කාරණාවක් තියෙනවා. ආශ්‍රව ක්ෂය වෙන්න නම්, ඒ සඳහා කරන්න තියෙන්නේත් භාවනාවක්ම තමයි. හැබැයි මොනවාද වැඩෙන්න ඕනෑ ඒ භාවනාවේ දී? සතර සතිපට්ඨානය, සතර සමාස්පධන් වීර්යය, සතර සෘද්ධිපාද, පංච ඉන්ද්‍රිය, පංච බල, සජ්ත බොජ්ඣංග, ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගය කියන මේ බෝධිපාක්ෂික ධර්ම තිස් හත ඒ භාවනාවේ දී වැඩෙන්න ඕනෑ. ඒ භාවනාවේ දී ඔය අංග ටික වැඩුණේ නැතිනම්, ඒ කරන භාවනාව තුළින් ආශ්‍රව ක්ෂය වෙන්නේ නැහැ.

බුදුරජාණන් වහන්සේ උදාහරණයක් දෙනවා, හරියට කිකිලියක් බිත්තර රකින්නේ නැතුව පැටව් බලාපොරොත්තු වෙනවා වගේ කියලා. හරි දෙය කරන්නේ නැතුව ප්‍රතිඵල බලාපොරොත්තු වෙනවා. නමුත් පැටව් ලැබෙන්නේ නැහැ. අන්න ඒ වගේ තමයි යම්කිසි කෙනෙක් ඒ කරන පුරුදු කිරීම තුළ මේ අංග ටික වැඩෙන්නේ නැත්නම්, එයා කොච්චර ඒ පුරුදුකිරීම කළත් ආශ්‍රව ක්ෂය වෙන්නේ නම් නැහැ. එහෙනම් අපි කරන පුරුදුකිරීම තුළ මේ අංග ටික වැඩෙන්න ඕනෑ.

බෝධිපාක්ෂික ධර්ම වැඩෙනවා

බුදුරජාණන් වහන්සේ මූලින්ම දේශනා කළා පංච උපාදානස්කන්ධයේ සමුදය අත්ථඛිගමය දැනිමින්-දැකිමින් වාසය කරන කෙනාට තමයි ආශ්‍රව ක්ෂය වෙන්නේ. එහෙනම් ඔය කියපු ප්‍රතිපදාව තුළ දී බෝධිපාක්ෂික ධර්ම ටික වැඩෙනවා කියන කාරණාව පැහැදිලියි නේද? බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා මේ බෝධිපාක්ෂික ධර්ම භාවිතා කරන කොට, මෙහෙම දැනිමින්-දැකිමින් ඉන්න කෙනාටයි ආශ්‍රව ක්ෂය වෙන්නේ කියලා. එහෙනම් ආශ්‍රව ක්ෂය වෙන්න යම් භාවනාවක් කරන තැනදී බෝධිපාක්ෂික ධර්ම වැඩෙන්නට ඕනෑ. එහෙනම් අපි දැන් බලන්න ඕනෑ මේ ප්‍රතිපදාවේදී බෝධිපාක්ෂික ධර්ම වැඩෙන්නේ කොහොමද කියලා.

සමාධි භාවනා හතරක්

බුදුරජාණන් වහන්සේගේ දේශනාවක් තියෙනවා සමාධි භාවනා සූත්‍රය¹⁹. මේ සූත්‍රයේ දී සමාධි භාවනා හතරක් විග්‍රහ කරලා තියෙනවා.

පළවෙනි භාවනාව තමයි දිට්ඨධම්ම සුඛ විහරණය පිණිස පවතින භාවනාව. දිට්ඨධම්ම සුඛ විහරණය කියලා කියන්නේ සැපෙන්

¹⁹ සමාධි භාවනා සූත්‍රය - අභිගුත්තර නිකාය, වතුක්ක නිපාත, රෝහිතස්ස වග්ග

ඉන්න. මේ ලෝකයේ සියලු සත්ත්වයෝ සැපයටයි කැමති (**සුබ කාමානි භුතානි** ²⁰). දැන් අපි කාමයන්ගෙන් වෙන්වෙලා, අපි හිතමු කාමයන් අයින් කරලා භාවනාවකට, ධර්මය පැත්තට යොමුවුණ තැන දී, අපි කම් සැප විදින්නේ නැතිනම්, අපි සියලු දෙනාම කැමතියි සැපෙන් ඉන්න. මෙන්න මේ සැපසේ වාසය කිරීමට කාමයන්ගෙන් වෙන්ව ලබන සැපය කියලා බුදුරජාණන් වහන්සේ පැහැදිලි කරනවා, පළවෙනි ධ්‍යානය, දෙවෙනි ධ්‍යානය, තුන්වෙනි ධ්‍යානය, හතරවෙනි ධ්‍යානය. මේ හතර උපකාරීවෙනවා කියනවා දිට්ඨධම්ම සුබ විහරණය පිණිස. සැපසේ වාසය කිරීමට.

මෙම සමාධි භාවනා හතර අතුරින් ආශ්‍රවක්ෂය පිණිස පවතින භාවනාව වශයෙන් පැහැදිලි කරනවා, පංච උපාදානස්කන්ධයේ (කලින් සඳහන් කළ ආකාරයට) සත්‍ය දැකීම. දනිමින්-දකිමින් වාසය කිරීම තුළ හටගන්නා විත්ත ඒකග්‍රතාවය. මෙතැන දී ආශ්‍රවක්ෂය වෙනවා.

ප්‍රතිපදා හතරක්

බුදුරජාණන් වහන්සේ පටිපදා සූත්‍රය²¹ තුළ (පටිපදා සූත්‍ර දේශනා කීපයක් තියෙනවා) ප්‍රතිපදා හතරක් විග්‍රහ කරනවා.

1. එක්කෙනෙක් ඉන්නවා **සුඛාපට්ඨපදා ඛිජ්ජාහිඤ්ඤා** ප්‍රතිපදාව සැපයි, ඉක්මනින් ධර්මය අවබෝධ වෙනවා.
2. තව කෙනෙක් ඉන්නවා **සුඛාපට්ඨපදා දන්ධාහිඤ්ඤා** - ප්‍රතිපදාව සැපයි, ධර්ම අවබෝධය සිදුවන්නේ හෙමින්.
3. තව කෙනෙක් ඉන්නවා **දුක්ඛාපට්ඨපදා දන්ධාහිඤ්ඤා** - ප්‍රතිපදාවක් දුකයි, ධර්මය අවබෝධ වෙන්නෙන් හෙමින්.
4. තව කෙනෙක් ඉන්නවා **දුක්ඛාපට්ඨපදා ඛිජ්ජාහිඤ්ඤා** ප්‍රතිපදාව දුකයි, ඉක්මනින් ධර්මය අවබෝධ වෙනවා.

²⁰ දණ්ඩ වග්ග - බුද්දකනිකාය, ධම්මපද පාළිය
²¹ අංගුත්තර නිකාය, චතුක්කනිපාතය, පටිපදාවග්ගය.

ක්‍රම හතරක්, ප්‍රතිපදා හතරක්. මේ හතර ආකාරයට තමයි ධර්ම අවබෝධය කරා යන්නේ.

සුඛාපට්ඨපදා කියන කෙනා ගැන විග්‍රහ කරනවා - සුඛාපට්ඨපදා කියලා කියන්නේ ධ්‍යාන හතරෙන් යුක්තව වාසය කරන කෙනා. එතකොට බලන්න දේශනා එකින් එකට ගැලපෙන හැටි. සමාධිභාවනා සූත්‍රයේ දී පැහැදිලි කළා දිට්ඨධම්ම සුඛ විහරණය පිණිස පවතින්නේ ධ්‍යාන හතර කියලා. දැන් පට්ඨපදා සූත්‍රයේ සුඛාපට්ඨපදා කියන කාරණාව විග්‍රහ කරන්නේ ධ්‍යාන හතරෙන් යුක්තව ඉන්න කෙනා. ප්‍රතිපදාව සැපයී, එයාට දුකක් නැහැ. බිජ්ජාභිඤ්ඤා කියන්නේ ඉක්මනින් ධර්මය අවබෝධ වෙනවා. එයාට ප්‍රතිපදාව සැපයී, එයාගේ ඉන්ද්‍රිය ධර්ම හොඳින් වැඩිලා තියෙනවා. සද්ධා, විරිය, සති, සමාධි, ප්‍රඥා සියල්ල හොඳට වැඩිලා, සත්‍ය දකින ප්‍රතිපදාවට යොමුවුණ නිසා ඉක්මනින් සත්‍යයක් දකිනවා. ඒ තමයි සාර්පුත්ත ස්වාමීන් වහන්සේ වගේ අය.

ඊළඟට තව සමහර අය ඉන්නවා ප්‍රතිපදාව සැපයී, නමුත් හෙමින් අවබෝධ වෙන්නේ. එතන විග්‍රහ වෙන්නේ ධ්‍යාන හතරෙන් යුක්තව වාසය කරන කෙනා. නමුත් ඉන්ද්‍රිය ධර්ම වැඩිලා තියෙන්නේ සියුම් වශයෙන්. එතකොට ධ්‍යාන හතරෙන් යුක්තව වාසය කිරීම නෙවෙයි අවබෝධයට හේතු වුණේ. ධ්‍යාන හතරෙන් යුක්තව වාසය කිරීම හේතු වුණා සැපසේ වාසය කිරීමට. අවබෝධයට හේතු වුණා ඉන්ද්‍රිය ධර්මයන්ගේ භාවිතය. සද්ධා, විරිය, සති, සමාධි, ප්‍රඥා කියන මෙන්න මේ ඉන්ද්‍රිය ධර්මයන්ගේ වැඩීම.

සමාධිය දෙයාකාරයි

මේ කාරණාවේ දී තවත් හිතන්න ඕනෑ පැත්තක් තියෙනවා. ඒ තමයි සමාධිය දෙයාකාරයකින් මේ ප්‍රතිපදා හතර තුළ යෙදෙන ආකාරය. බුදුරජාණන් වහන්සේ පැහැදිලි කරනවා සුඛාපට්ඨපදා බිජ්ජාභිඤ්ඤා සහ සුඛාපට්ඨපදා දන්ධාභිඤ්ඤා කෙනාගෙන්

සුඛාපටිපදාව තුළ දී ධ්‍යාන හතර තියෙනවා. දන්ධාහිඤ්ඤා සහ බිජ්ජාහිඤ්ඤා දෙකේදී අවබෝධය අනුව සද්ධා, විරිය, සති, සමාධි, ප්‍රඥා ඉන්ද්‍රිය ධර්ම අඩු වැඩි වශයෙන් යෙදෙනවා. හැබැයි මෙනත් සමාධියක් තියෙනවා. සුඛාපටිපදා තුලත් සමාධියක් වෙනම විග්‍රහ කරනවා දිට්ඨධම්ම සුඛ විහරණයට ධ්‍යාන ටික. ඉන්ද්‍රිය ධර්ම පහේදීත් සමාධියක් තියෙනවා.

ඊළඟට දුක්ඛාපටිපදා බිජ්ජාහිඤ්ඤා එක්කෙනෙක් ඉන්නවා ප්‍රතිපදාව දුකයි හැබැයි ඉක්මනින් ධර්මය අවබෝධ වෙනවා. එයාට දිට්ඨධම්ම සුඛ විහරණයට (සැපයේ ඉන්න) අදාල ධ්‍යාන සමාධි හතර නැහැ. එයා වාසය කරන්නේ මේ විදියට කියනවා. ආහාරයේ පටික්කුලය, අසුභය, මරණ සතිය, සබ්බ ලෝකේ අනහිරතිය, මෙන්න මේ විදියට එන එන කාරණා එක්ක එවෙලේ කෙලෙස් දුරුකරගන්න ප්‍රතිපදාවක වාසය කරනවා. හැබැයි එයාට සද්ධා, විරිය, සති, සමාධි, ප්‍රඥා කියන ඉන්ද්‍රිය ධර්ම පහ උපරිමයෙන් වැඩිලා තියෙනවා. එයා ඉක්මනින් ධර්මය අවබෝධ කරගන්නවා කියනවා. ප්‍රතිපදාව දුක වුණාට අවබෝධ කරගැනීමේ වේගය ඉක්මන්.

තව කෙනෙක් ඉන්නවා ප්‍රතිපදාවක් දුකයි, අවබෝධ වෙන්නෙත් හෙමින් (දුක්ඛාපටිපදා දන්ධාහිඤ්ඤා). ප්‍රතිපදාව දුකයි කියලා කියන්නේ එයාට දිට්ඨධම්ම සුඛ විහරණයට (සැපයේ ඉන්න) අදාල ධ්‍යාන සමාධි හතර නැහැ. එයා වාසය කරන්නෙත් අර විදියටම අසුභය වඩමින්, ආහාරයේ පටික්කුලය වඩමින් මේ විදියට වාසය කරනවා. ඉන්ද්‍රිය ධර්මත් හෙමින් වැඩෙන්නේ. එයා හෙමින් අවබෝධය කරා යන්නේ.

ඔය විදියේ කොටස් හතරක් ඉන්නවා. අපේ ප්‍රායෝගික පුරුදුකිරීම මොකක්ද කියලා අපට මේ කොටසෙන් වැටහෙන්න ඕනෑ. සමහර අයට ඉඳහත්ත ගමන් ක්ෂණිකව සමාධිය ඇතිවෙනවා. හැබැයි ඒක සුඛ විහරණයක් විතරක් වෙන්න පුළුවන්. එහෙනම් මේ හතරටම

පොදු කාරණා තමයි ඉන්ද්‍රිය ධර්ම පහ. එහෙනම් මේ ප්‍රතිපදා හතරේදීම අවබෝධය කරා යන්න හේතුවෙන තැනදී පොදු කාරණා පහක් කිව්වා. සද්ධාව, විරිය, සතිය, සමාධිය, ප්‍රඥාව.

කීටාගිරි සූත්‍රයේ පැහැදිලි කළා *සද්ධාජානො උපසඛ්ඛමති* කියලා ප්‍රතිපදාවක්. ශ්‍රද්ධාවෙන් එළඹෙනවා, ධර්මය අහනවා, අර්ථය විමසනවා, ඊළඟට ඒක තමන්ට වැටහුණාට පස්සේ ඒක තමා තුළින් ගළපලා බලනවා කියලා ප්‍රතිපදාවක් විග්‍රහ කළා.

ඒකත් එක්ක දැන් මෙතැන පැහැදිලි කරනවා පංච උපාදානස්කන්ධයේ උදය-වය දකින තැන දී ආසුව ක්ෂය වෙනවා කියලා. අපේ ජීවිතයේ ඇස, කන, නාසය, දිව, කය, මනස කියන ආයතන හරහා ලෝකය හා එකතුවුණ තැනදී මේ ලෝකය සකස්වුණේ කොහොමද කියලා බලන කොට, පංච උපාදානස්කන්ධයක් බව වටහාගෙන, මේක නුවණින් විමසන තැනදී ආසුව ක්ෂය වෙනවා කියනවා. එතකොට මෙන්ම මේක කරන ආකාරයත් ටිකක් පැහැදිලි කරගෙන බලමු.

ඉන්ද්‍රිය ධර්මයන්ගේ වැඩීම

දැන් මෙතෙක් අපි යොමුවන්නේ බුද්ධ වචනය කෙරෙහි තියෙන පැහැදීම මුල් කරගෙන නෙවෙයි ද? එතකොට ඒ ප්‍රතිපදාව බුදුරජාණන් වහන්සේට විතරක් ආවේණික දෙයක්. ධ්‍යාන කියන කාරණාව බුදුරජාණන් වහන්සේට විතරක් ආවේණික දෙයක් නෙවෙයි. ඒක දිට්ඨධම්ම සුඛ විහරණයට හේතුවෙන කාරණාවක්. නමුත් මේ ශ්‍රද්ධා ඉන්ද්‍රිය කියන්නේ බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ශාසනයට විතරක් ආවේණික, පංච උපාදානස්කන්ධය තේරුම්ගන්න යොමු කිරීමේදී වැඩෙන දෙයක්. රූපය, වේදනාව, සංඥාව, සංඛාරය, විඤ්ඤාණය බුදුරජාණන් වහන්සේ කියපු විදියට හේතුඑල දහමත් එක්ක ගලපන්න යොමු කළා. එතකොට ශ්‍රද්ධාව වැඩෙන්න පටන් ගන්නවා. දැන් අපට ඔය කියපු කාරණාව තේරෙන්න තේරෙන්න අපි මේක දකින්න විරියයක් කරනවා. මේක

තමන්ට වැටහුනාට පස්සේ ඡන්දයක්, කැමැත්තක් ඇතිවෙලා උත්සාහ කරනවා. දැන් එහෙනම් මේක දකින්න අපි විර්යයක් කරන්න ඕනෑ. මේ ප්‍රතිපදාව තුල, පංච උපාදානස්කන්ධ සකස්වන වැඩපිළිවෙල තමන්ගේ ජීවිතයෙන් තේරුම්ගන්න ශ්‍රද්ධාව, විර්ය යොමුවෙලා තියෙනවා.

ඒ පැහැදිලි කරපු පංච උපාදානස්කන්ධ සකස්වීම ඒ විදියට තමන්ගේ ජීවිතයෙන් දකින්න සිහියක් යෙදෙන්නට ඕනෑ. ඒ සති සම්පජ්ඣාදිය ඇතිවෙච්ච තැනදී එයාට චේතනාවක් කරන්න, හිතල කරන්න, අවශ්‍යතාවයක් නැහැ “මගේ හිතේ විපිළිසර දුරුවේවා, මගේ සීලය පිරිසිදු වේවා” කියලා. දැන් එයාට එහෙම කරන්න අවශ්‍යතාවයක් නැහැ. ශ්‍රද්ධාව මුල්වෙලා බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළ ප්‍රතිපදාව වැටහෙන කොට, ඒක දකින්න විර්යය කරන කොට, එතෙන්ට සිහිය යොමුකරගන්නට ඕනෑ. අපට ඇහැට පෙනෙන අරමුණක, කනට ඇහෙන අරමුණක, මනසට එන අරමුණක, පංච උපාදානස්කන්ධය හටගන්නේ කොහොමද කියලා තේරුම් ගන්න එතෙන්ට සිහිය යොමුකරගන්නම ඕනෑ. දැන් වෙන දෙයක් කෙරෙහි නෙවෙයි සිහිය යොමුකරගන්නේ, මේ සත්‍යය දකින ප්‍රතිපදාවටයි සිහිය යොමුවෙන්නේ. එතකොට සිහිය ඉන්ද්‍රිය ධර්මයක් හැටියට එතැන වැඩෙනවා.

ඊළඟට ඒ සිහිය යොමුවෙච්ච තැනදී, සති සම්පජ්ඣාදිය එක්ක එයාට වෙනම චේතනාවක් කරන්න දෙයක් නැහැ “සිත එකඟවෙන්න” කියලා. ඒ ප්‍රතිපදාව ඔස්සේ සිත එකඟ වෙනවා. සමාධිය ඇතිවෙනවා. එතකොට මේ ඔක්කෝම සිදුවුණේ බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කළ ප්‍රතිපදාවට අනුකූලව සත්‍යය දැකීමට යොමුවීමක් එක්කයි.

එහෙනම් මෙතැන මේ සමාධිය ඇතිවුණේ කුමක් එක්ක ද? පංච උපාදානස්කන්ධය කියන්නේ මොකක්ද කියලා, සකස් වෙන්නේ කොහොමද කියලා, වටහාගන්න ගිය තැනදී තේද?

මේ ආකාරයට “සකස්වෙව්ව දෙය” භොයන්ත යන තැන දී එහෙම නැත්තම් පංච උපාදානස්කන්ධය කුමක්ද කියලා තේරුම් ගන්න යැමේදී භාවිතා වෙලා තියෙන්නේ, වැඩිලා තියෙන්නේ ප්‍රඥාවයි.

එතකොට ඉන්ද්‍රිය ධර්ම පහම එතැන ඇතිවෙලා. එතකොට කෙනෙක් බලෙන් ඉන්ද්‍රිය ධර්ම පහක් වැඩුවා නෙවෙයි. බුදුරජාණන් වහන්සේ කියපු දහම් පරියාය තේරුම් යනකොට, ඒක තමන්ගේ ජීවිතයට ගලපාගන්න යොමුවෙන තැනදී, ශ්‍රද්ධාව, විරිය, සතිය, සමාධිය, ප්‍රඥාව කියන කාරණා පහම එතෙත්ට කැට්ටවෙලා.

එහෙනම් පංච උපාදානස්කන්ධයේ උදය-වය දකිනවා කියන තැනදී ඉන්ද්‍රිය ධර්ම පහ ඇතිවෙලා. එතකොට බලෙන් භාවනාව කරමින් “අනේ ආසුච ක්ෂය වෙන්න ඕනෑ” කියලා හිතන්න අවශ්‍යතාවයක් නැහැ. බුදුරජාණන් වහන්සේ කියපු කාරණාව වටහාගෙන, ඒක තමන්ගේ ජීවිතයට ගලපාගෙන, තමන්ගේ ජීවිතයත් එක්ක බලන්න යොමුවෙන තැනදී, ඉන්ද්‍රිය ධර්ම පහ වැඩිලා. එතකොට ඉන්ද්‍රිය ධර්ම තියුණු කෙනා ඉක්මනින් රහත්වෙනවා, සියුම් කෙනා ප්‍රමාදවෙලා රහත්වෙනවා.

හැබැයි මේක තේරුම් ගන්නේ නැතුව මොන විදියකට සමාධියක් වඩාගෙන ගියත් එයාට කවදාවත් මාර්ගඵල ලබන්න බැහැ. ඇයි?, බුදුරජාණන් වහන්සේ කියපු කාරණා තේරුම් අරගෙන, ඒ කාරණා තමන්ගේ ජීවිතයට යොමුකරලා බලන්න උත්සාහ කරන්නේ නැහැ නේ. කලින් විස්තර කළා වගේ එයාට කැමැත්තක් ඇතිවෙනවා “අනේ මම භාවනාවෙන්මයි වාසය කරන්නේ. අනේ මගේ ආශ්‍රව ක්ෂය වෙන්නේ නැහැ නේ” කියලා. නමුත් ක්ෂය වෙන්නෙත් නැහැ. බුදුරජාණන් වහන්සේ පැහැදිලි කරනවා ඒකට හේතුව, භාවනා කළාට ආශ්‍රව ක්ෂය වෙන්නේ නැත්තේ නිවැරදි ප්‍රතිපදාව භාවිතා කරලා නැති නිසා කියලා.

“සකස්වෙව්ව දෙය” භොයන්ත යන තැන දී එහෙම නැත්තම් පංච උපාදානස්කන්ධය කුමක්ද කියලා තේරුම් ගන්න යන තැන දී

සත්තිස් බෝධිපාක්ෂික ධර්මයන්ගෙන් සද්ධා, විරිය, සති, සමාධි, ප්‍රඥා කියන කාරණා වැඩුණ බව යම් පමණකට අපට තේරෙනවා.

සතිපට්ඨාන භාවනාවේ වැඩීම

පංච උපාදානස්කන්ධයේ “සකස්වීම” නුවණින් විමසීමේදී සතිපට්ඨානය වැඩෙන ආකාරය පැහැදිලි කරගනිමු. අපි සතිපට්ඨානය කියපු ගමන් බොහෝ වේලාවට තේරුම්ගන්න කාරණාව සිහිය පිහිටුවීම. සතිපට්ඨානය කිව්ව ගමන් අපට මතක්වෙන්නේ නවසිවකය හෝ ධාතුමනසිකාරය ආදී එකක්. නමුත් සතිපට්ඨානය ගැන කතා කරන කොට ඒක මූලිකව සිහිය පිහිටුවාගන්න තැනක් විතරයි.

සතිපට්ඨානය සහ සතිපට්ඨාන භාවනාව අතර වෙනස

සතිපට්ඨාන විභංග සූත්‍රයේ²² පැහැදිලි කරනවා සතිපට්ඨානය කියන්නේ මොකක්ද, සතිපට්ඨාන භාවනාව කියන්නේ මොකක්ද, භාවනා මාර්ගය මොකක්ද කියලා. සතිපට්ඨානය කියලා කියන කොට සිහිය පිහිටුවීම විතරයි. හැබැයි මේ සිහිය පිහිටුවීමත් එක්ක භාවනාවකට යොමුවෙන තැන හම්බවෙන්න ඕනෑ. (මේ කියන කාරණාව ගැඹුරු දහම් පරියායක් කැටි කරලා පෙන්වන්නේ) සතිපට්ඨානයේ (සිහිය පිහිටුවීම) පැහැදිලි කරනවා, **අත්ථි කායොති වා පනස්ස සති** - කයක් ඇතැයි කියලා අරගෙන, ඇතැයි කියලා ගත්ත කයේ සත්‍යය හොයන්න යනවා. වේදනාවක් ඇතැයි කියලා අරගෙන, ඒකේ සත්‍යය හොයන්න යනවා. සිතක් ඇතැයි කියලා අරගෙන, ඒකේ සත්‍යය හොයන්න යනවා. ධර්මයන් ඇතැයි කියලා අරගෙන, ඒකේ සත්‍යය හොයන්න යනවා.

අපට “බඩගිනියි” හෝ “නිදිමතියි” කියලා සිතුවිල්ලක් ආවා කියලා හිතන්න. එතකොට මෙය ඇතැයි කියලා ගැනීම නිසා හටගත්

²² විභගිත සූත්‍රය - සංයුත්තනිකාය, මහාවග්ගපාලි, සතිපට්ඨාන සංයුත්තය, අනුසුත්ත වග්ග

සිතුවිල්ලක්. දැන් අපි තේරුම්ගත්ත, “ඇතැයි” කියලා ගත්ත සිතුවිල්ල “සංස්කාරයක්”, සකස්වීමක්, එහෙමත් නැත්නම් පංච උපාදානස්කන්ධ ක්‍රියාවලියක් කියලා. එහෙනම් අපේ ප්‍රතිපදාව කුමකටද යොමුකරගත යුත්තේ? “ඇතැයි” කියලා ගත්ත මේ සිතුවිල්ල සකස්වුනේ කොහොමද? මේක කුමක් හේතුකරගෙන ද ඇතිවුණේ? ඔන්න දැන් අපි හැදෑණු හැටි හොයන්න යනවා. මේක හැදෑණු හැටි හොයන කොට මොකද වෙන්නේ? මේ සකස් වෙච්ච සංස්කාරයේ සමුදය පැත්ත හම්බවෙනවා. හටගත්ත හැටි, සකස්වෙච්ච හැටි හම්බවෙනවා. හටගත්ත හැටි හම්බවෙන කොට, හටගන්නා ආකාරය නොදැකපු නිසායි, “ඇතැයි” කියලා අරගෙන මේකට රැවටිලා, රාගයෙන්, ද්වේශයෙන් කටයුතු කළේ. දැන් හටගන්නා ආකාරය දැකපු තැනදි මොකද වෙන්නේ? “ඇතැයි” කියලා ගත්ත දෙයෙහි “ඇතැයි” කියලා ගැනීම දුරුවෙනවා.

දැන් මේ කාරණාව තුළදි වැඩුණේ සතර සතිපට්ඨාන භාවනාව නෙවෙයි ද බලන්න. බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරපු දහම් පරියාය අපි විසින් තේරුම් අරගෙන, ආරම්භණය වෙච්ච කාරණාවේ සත්‍යය හොයාගෙන, සකස්වුණ ආකාරය විමසලා බලන්න පෙළඹෙන තැනදි, (අපේ ජීවිතය තුළ පංච උපාදානස්කන්ධ ක්‍රියාවලිය හොයන්න යන තැනදි) අපට ආරම්භණය වෙච්ච කාරණාවක් මුල්කර ගෙන, පංච උපාදානස්කන්ධ ක්‍රියාවලිය හම්බවෙන කොට, “කයක් ඇතැයි කියලා අරගෙන” ඒ සිහිය පිහිටවපු කාරණාවත් එක්ක විමසන තැනදි, ඇතිවෙච්ච “කය” ඇතිවුණේ කොහොමද කියලා **සමුදය ධම්මානුපස්සී වා කායස්මිං විහරති, වය ධම්මානුපස්සී වා කායස්මිං විහරති** - හටගන්නා ආකාරය, නැතිවෙන ආකාරය දැකීමත් නෙවෙයිද ඒ වාසය කළේ. එතකොට බලෙන් “මේ කායානුපස්සනාව ද, වේදනානුපස්සනාව ද” වඩන්නේ කියලා නෙවෙයි එයා කළේ. බුදුරජාණන් වහන්සේ කියපු ප්‍රතිපදාව කරන්න යන තැනදි සතර සතිපට්ඨානය වැඩිලා.

මෙතෙක් විස්තර කළ දේ අනුව පැහැදිලි ඇති, අපේ ජීවිතයේ සිදුවෙන අරමුණක සකස්වීමක්, එහෙමත් නැත්නම් පංච උපාදානස්කන්ධ ක්‍රියාවලිය දැනගෙන එය නුවණින් විමසන විට ඉන්ද්‍රිය ධර්ම සහ සතිපට්ඨානය වැඩිම සිදුවෙන ආකාරය.

ඉදිරියේදී විමසා බලමු මෙසේ “සකස්වීම” නුවණින් විමසීමේදී අනිකුත් සත්තිස් බෝධිපාක්ෂික ධර්මයන් වැඩෙන ආකාරය.

සමයක්පධාන වීර්යය

පංච උපාදානස්කන්ධයේ “සකස්වීම” නුවණින් විමසීමේදී සමයක්පධාන වීර්යය වැඩෙන ආකාරය පැහැදිලි කරගනිමු. මේ ගැන කතා කරන කොට, සත්‍යය දැකීම පිණිස ඒකට අපි වීර්යයක් යොමු කරනවා නේ. අපට මේක නිකම් කරන්න පුළුවන් දෙයක් නෙවෙයි. නූපන් අකුසල් ප්‍රභාණය කරන්න වීර්යය කරනවා. එතකොට අපි නූපන් අකුසලයකට කොහොමත් එන්න ඉඩ දෙන්නේ නැහැ. ඒ සත්‍යය දකින අවස්ථාවේ දී අපට අකුසලයක් එන්නේ නැහැ. ඊළඟට උපන් අකුසලයක් තියෙනවා නම් ඒක තියෙනවා ද? අපි හිතමු අපට “රාග සිකුච්ඡේදක” මුල්කරගෙනයි සකස්වීම විමසන්න පෙළඹුනේ කියලා. අපි මේ සත්‍යය දකින ප්‍රතිපදාවට යොමු කරගත්ත තැනදී, මේ හේතුවල දහම හම්බවෙන කොට එතැන රාගය නැහැ. උපන් අකුසලය ප්‍රභාණය වෙනවා.

යම්කිසි මට්ටමකට සකස්වීමක් බව තේරුණේ අපට පංච උපාදානස්කන්ධය ගැන යම් තේරුම් ගැනීමක් තිබුණ නිසායි. එතකොට එතන වෙන්නේ උපන් කුසලය භාවිතා කිරීමක්. තමන් තේරුම් ගත්ත කුසලය, තමන් වටහාගත්ත දෙය භාවිතා කිරීමක්. දැන් මේක භාවිතා කරන කොට තව තවත් සත්‍යය දකින තැනදී අපට ඊට වඩා දෙයක් වැඩෙනවා. එතකොට නූපන් කුසලයක් උපදිනවා. සතර සමයක්පධන් වීර්යයම වැඩෙනවා.

එතකොට පංච උපාදානස්කන්ධයේ සකස්වීම සෙවීමේදී, සතර සතිපට්ඨානය වැඩිලා, සතර සමාස්පධන් විරියය වැඩිලා. පංච ඉන්ද්‍රිය කලින් පැහැදිලි කලා, පංච ඉන්ද්‍රියත් වැඩිලා.

පංච බල

පංච බල කියලා කියන කොට, බලය කියන්නේ ඉන්ද්‍රිය තුලින්ම ගොඩනැගෙන දෙයක්, හැබැයි ඒක බලයක් බවට පත්වෙනවා. මේ කාරණාව පැති දෙකකින් තේරුම්ගන්න පුළුවන්.

මේ හැම එකක්ම විග්‍රහ කරන්නේ බුද්ධ වචනයක් පාදක කරගෙන. මොකද මට තේරෙන වචන ටිකකින් විග්‍රහ කරන්න ගියොත් ඒක මගේ අදහසක් වෙනවා නේ. බුද්ධ වචනයක් පාදක කරලා විග්‍රහ කරන කොට ඒක බුදුන් වහන්සේගේ ධර්මය. අපි මට තේරෙන කාරණාවක් ඔස්සේ යන්න ගියොත් එහෙම එතකොට මේ පින්වතුන් මගේ ශ්‍රාවකයෝ. ඒ නිසා මේ පින්වතුන් මගේ ශ්‍රාවකයෝ නොවෙයි විය යුත්තේ. බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ශ්‍රාවකයෝ වෙන්න නම් බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරපු ධර්ම විග්‍රහයට යොමුවෙන්න ඕනෑ.

ඉන්ද්‍රිය ධර්ම සහ බල ධර්ම අතර වෙනස

බුදුරජාණන් වහන්සේගේ දේශනාවක් තියෙනවා සංයුක්ත නිකාය පස්වැනි පොත්වහන්සේ තුල සාකේත සූත්‍රය²³ කියලා, මේ ඉන්ද්‍රිය ධර්ම සහ බල ධර්ම අතර වෙනස තේරුම් ගන්න. දැන් ඉන්ද්‍රිය ධර්ම සහ බල ධර්ම කියන දෙකේම තියෙන්නේ සද්ධාව, විරිය, සතිය, සමාධිය, ප්‍රඥාව කියන අංග. ඉන්ද්‍රිය ධර්ම වශයෙනුත් තියෙනවා, බල ධර්ම වශයෙනුත් තියෙනවා.

²³ සාකේත සූත්‍රය - සංයුක්ත නිකාය, මහාවග්ග පාළිය, ඉන්ද්‍රිය සංයුක්තය, ජරා වග්ගය

මේකට බුදුරජාණන් වහන්සේ උදාහරණයක් දෙනවා. ගංගාවක් මැද දූපතක් තියෙනවා. මේ දූපතේ ඉන්න කෙනෙක් දූපතේ උඩ කොනට ගියාට පස්සේ එයාට පෙනෙනවා උඩින් වතුර පාරක් තමන්ගේ පැත්තට එනවා. පහළ කොනට ගියාට පස්සේ පෙනෙනවා තමන්ගේ පැත්තේ ඉඳලා වතුර පාරක් ඉවතට යනවා. එයා උඩයි, පහළටයි යන්නේ නැතුව පැත්තකට ගිහින් බැලුවොත් එයාට එකම ගංගාවක් යනවා පෙනෙනවා. එතකොට බලන ක්‍රම දෙකේ වෙනසක් මිසක් මේ කරුණු දෙකක් නෙවෙයි නේද? මේක මගේ උදාහරණයක් නෙවෙයි. බුදුරජාණන් වහන්සේගේ උදාහරණයක්. ඉන්ද්‍රිය ධර්ම සහ බල ධර්ම අතර වෙනස පැහැදිලි කළේ ඔය විදියට. එතකොට ඉන්ද්‍රිය ධර්ම සහ බල ධර්ම කියන්නේ එක විදියකට බලන කොට එකම පරියායක්. තව විදියකට බලන කොට පරියාය දෙකක්.

මේ උපමාවෙන් බොහෝ කාරණා තේරුම් ගන්න පුළුවන්. එක පැත්තකින් බලයක් කියන වචනය තේරුම් ගන්න කොටම අපට හම්බවෙන දෙයක් තමයි, බලයක් කියන්නේ ශක්තියක්. ඉන්ද්‍රිය ධර්මයක් කියලා කියන්නේ අපි තුළ වැඩිවිච්ච දෙයක්. ඒ වැඩිවිච්ච දෙයම එක වෙලාවකට බලයක් වෙනවා. අපට හැබැයි වෙන් වශයෙන් ගන්න පුළුවන් ඒකක් තමන් තුළ වැඩිවිච්ච දෙයක්, අනික් එක බලයක් හැටියට ක්‍රියාත්මක වෙනවා කියලා අපි හිතන විදියට ගන්න පුළුවන්.

දැන් අපි මෙහෙම හිතමු. ඔන්න අපි යුද්ධ කරන්න යනවා (ආශ්‍රව, කෙලෙස් සමග කරන යුද්ධය, කයින් සතුරෝ මර්දනය කරනවාට වඩා ප්‍රබල යුද්ධයක්). අපි කයින් කරන යුද්ධයක් ගැන ඉස්සෙල්ලාම හිතලා බලමු. මට යුද්ධ කරන්න යන්න අවශ්‍ය නම් මා තුළ යුද්ධයට මුහුණ දෙන්න අවශ්‍ය සියලු ආයුධ ටික තියෙන්න ඕනෑ. එතකොට ඒ ආයුධ ටික මා ළඟ තියෙන විට ප්‍රහාර එන තැනදී මුහුණ දෙන්න මා ළඟ ඇති ආයුධ ටිකම බලයක් වෙනවා, හයියක් වෙනවා.

හැබැයි ආයුධ ඇති නිසා නේද ප්‍රහාරයට මුහුණ දෙන්න මට ඒක හයියක් වුණේ.

අන්න ඒ වගේ තමයි අපි මේ කෙළෙස් යුද්ධයට යන කොට අපට යම් ඉන්ද්‍රිය ධර්මයක් පිහිටියා ද, මේ ඉන්ද්‍රිය ධර්මය තමයි අපට බලයක් හැටියට සත්‍යය දකින ප්‍රතිපදාවට ක්‍රියාත්මක වෙන්නේ. ඉන්ද්‍රිය ධර්මය කියන්නේ තමන් තුළ වැඩිවිච්ච දෙයක්, මේ ඉන්ද්‍රිය ධර්මයන්ම බලයක් හැටියට ක්‍රියාත්මක වෙනවා. එතකොට මේ කාරණාව දෙවිදියකට තේරුම් ගන්න පුළුවන්, හැබැයි කාරණා දෙක අපි බලන ක්‍රමයට තමයි වෙනස් වෙන්නේ. කලින් උදාහරණයෙන් හොඳට තේරුම් ගන්න. එතකොට බලන ක්‍රමය අනුව තමයි ඉන්ද්‍රිය ධර්ම සහ බල ධර්ම අපට ප්‍රකට වෙන්නේ.

සාද්ධිපාද

පංච උපාදානස්කන්ධයේ ‘සකස්වීම’ නුවණින් විමසීමේදී සාද්ධිපාද හතර, ඡන්ද, චිත්ත, විරිය, විමංසා වැඩෙන ආකාරය පැහැදිලි කරගනිමු. දැන් ඒ කාරණාව කීටාගිරි සූත්‍රයේම පැහැදිලි වෙනවා ඒ අනුපූර්ව ප්‍රතිපදාවේ දී තමන්ට මේ ධර්මය පිළිබඳව අනුලෝම බන්තියට, ධම්ම නිජ්ඣානබන්තියට, එහෙම නැත්නම් මේ ධර්මයේ කියපු කාරණාව තමන්ට නිවැරදිව වැටහුණ තැනදීම ඡන්දය හටගන්නවා. කැමැත්ත. එහෙනම් ඡන්ද සාද්ධිපාදය යොමුවෙලා. කැමැත්ත යොමුවුණා. ඊටපස්සේ මොකද වෙන්නේ? කැමැත්ත යොමුවෙච්ච තැනදීම මේ සත්‍යය දකින්න ඕනෑ කියලා එතෙන්ට යොමුවෙච්ච ගතියක් එනවා. මේක තේරුම්ගන්න ඕනෑ, වටහාගන්න ඕනෑ, වඩාගන්න ඕනෑ, කියලා තමන් තුළ දැඩි කැමැත්තක්, දැඩි අධිෂ්ඨානයක් එනවා. ඒකට තමයි චිත්ත කියන්නේ. තමන්ගේ හිතට ලොකු අධිෂ්ඨානයක් ඇතිවෙන එක. ඊළඟට ඒකට විරියය කරනවා. විමංසා කියන්නේ කොහොමත් ප්‍රඥාවත් එක්ක බද්ධවෙලා මේක තව තේරුම්ගන්න විමසීම කරනවා. ඔන්න එතකොට සාද්ධිපාද වැඩෙනවා.

සජ්භ බොජ්ඣංග ධර්ම

පංච උපාදානස්කන්ධයේ “සකස්චීම” නුවණින් විමසීමේදී සජ්භ බොජ්ඣංග ධර්ම වැඩෙන ආකාරය පැහැදිලි කරගනිමු. සත්‍යය දැකීම පිණිස යොමු කරගන්න තැනදී, මේ සත්‍යය දකින්න අපට අපේ ජීවිතයේ ඇස, කන, නාසය, දිව, කය, මනසට යොමුවෙච්ච සිහියක් අවශ්‍ය වෙනවා. හැබැයි අපි දැන් සිහිය යොමු කරගන්නේ කුමක් දැකීම පිණිස ද? සත්‍යය අවබෝධ කරගැනීම පිණිස. ඒකයි සතිය සම්බොජ්ඣංගයක් වෙන්නේ. දැන් ඇස, කන, නාසය, දිව, කය, මනස කියන ආයතන හයට සිහිය යොමු කරන්නේ, සත්‍යය දැකීමට. වෙන දෙයකට නෙවෙයි. එතකොට එතැන සිහිය බෝධිඅංගයක් වෙලා. නැතුව නිකම් සිහිය යොමු කිරීම නෙවෙයි.

සිහිය බෝධි අංගයක් වීමට

බොජ්ඣංගයක් බවට පත්වෙන සිහිය සහ නිකම් සිහිය කියන්නේ දෙකක්. ඒකයි මුලින්ම පැහැදිලි කළේ සතිසම්පජ්ඣය කියන කාරණාව නිකම්ම කරගෙන ගියාට ඒ ප්‍රතිපදාව තුළින් විමුක්තිය සාක්ෂාත් වෙන්නේ නැහැ කියලා. බුදුරජාණන් වහන්සේ කියපු ප්‍රතිපදාවත් එක්ක සතිසම්පජ්ඣය යොමු කරන කොට, ඒ සිහියත් එක්ක එතෙන්නට යොමුවෙන්නේ පංච උපාදානස්කන්ධයේ සත්‍ය අවබෝධ කරගැනීම පිණිසයි. දුක පිරිසිදු හෙවීම පිණිසයි. දුක කියන්නේ පිරිසිදු හොයන්න ඕනෑ දෙයක්. දැන් ඇසෙන්, රූපය දකින කොට පංච උපාදානස්කන්ධයක් සකස් වුණා, සංස්කාරයක් සකස් වුණා. මනසට ආපු අරමුණෙන් සංස්කාරයක් සකස් වුණා. එහෙනම් මේ සකස්චීම පිරිසිදු හොයන්නට ඕනෑ. මේක සකස් වුණේ කොහොමද කියලා හොයන්න ඕනෑ. ඒ සමුදය සෙවීම පිණිසයි මේ සිහිය පිහිටියේ. එතකොට ඒ සිහිය බෝධි අංගයක් වුණා.

ධම්මවිචය බෝධි අංගයක් වීමට

දැන් පංච උපාදානස්කන්ධයේ සමුදය හොයන්න පෙළඹෙනවා. ඒ ධර්මයන් හැඳුණේ කොහොමද කියලා නුවණින් විමසීමට යොමුකරනවා. දැන් ධම්මවිචය සම්බොජ්ඣංගය වැඩෙනවා (*කං ධම්මං පඤ්ඤාය පච්චිනති පච්චයති පරිවීමංසං ආපජ්ජති, ධම්මවිචයසම්බොජ්ඣංගො* ²⁴).

වීර්ය බෝධි අංගයක් වීමට

පංච උපාදානස්කන්ධයේ ‘සකස්වීම’ නුවණින් විමසීමේදී වීර්ය බෝධි අංගය වැඩෙන ආකාරය පැහැදිලි කරගනිමු. දැන් මූලිකව වීර්යය කියන තැනදී අපට හැඟෙන දෙයක් තමයි කයින් දැඩිකරගෙන ඉන්න වීර්යය. නමුත් ඊට එහා ගිය වීර්යයක් තමයි මානසික වීර්යය කියන එක. එක දෙයක් කෙරෙහි හිත යොමු කරගෙන ඒක දැකීම පිණිසම හිත යොමු කිරීම. මෙන්න මේ වීර්යය තව තවත් දැඩි කරගන්න ඕනෑ. හැබැයි කුමක් පිණිසද මේ වීර්යය යොමු කරගන්නේ? පංච උපාදානස්කන්ධයේ සත්‍යය දැකීම පිණිසයි (පංච උපාදානස්කන්ධ කියන්නේ මොකක්ද, පංච උපාදානස්කන්ධ ඇති වුණේ කොහොමද, පංච උපාදානස්කන්ධ නැතිවීම කියන්නේ මොකක්ද, ඒ සඳහා මාර්ගය මොකක්ද). එවිටයි වීර්ය සම්බොජ්ඣංගය ලෙස වැඩෙන්නේ.

ප්‍රීතිය, පස්සද්ධිය, සමාධිය බෝධි අංගයක් වීමට

ඊළඟට සත්‍යය දකින්න දකින්න මොකක්ද ඇතිවෙන්නේ? ප්‍රීතිය. දැන් මෙතන පැහැදිලි කරනවා ප්‍රීතිය ඇතිවෙලා, ඒ ප්‍රීතිය නිකම් සමාධියක් එක්ක හටගන්න ප්‍රීතියක් නෙවෙයි. අවබෝධයත් එක්ක හටගන්න ප්‍රීතියක්, බෝධි අංගයක් හැටියට. වෙනතාකරණීය සූත්‍රයේදී පැහැදිලි කරන්නේ සිල් රකින කෙනාට ප්‍රීතිය

²⁴ ආනාපානස්සති සූත්‍රය - මජ්ඣිම නිකාය, උපරිපණ්ණාස පාළිය, අනුපද වග්ගය

හටගන්නවා කියන කාරණාව ආයෙ චේතනා කරන්න දෙයක් නැහැ. එයා කරන ප්‍රායෝගික හුරුකිරීම අවබෝධයක් කරා යන අංගයක් හැටියට නම් කරන්නේ, ප්‍රීතිය බෝධිඅංගයක් හැටියට වැඩෙනවා. ප්‍රීතියත් එක්ක මොකද වෙන්නේ? ප්‍රීතියත් එක්ක සැහැල්ලුව. සැහැල්ලුවත් එක්ක සමාධිය. සත්‍යය දකින ප්‍රතිපදාවට යොමු කරගත්ත තැනදී තමයි පීති සම්බෝධිකම්මය, පස්සද්ධි සම්බෝධිකම්මය, සමාධි සම්බෝධිකම්මය ඇති වුණේ. එතකොට මේ සියල්ල ඇති වුණේ පංච උපාදානස්කන්ධයේ සත්‍ය සොයාගෙන ගිය තැනදී, එය ඇතිවුනේ අවබෝධයේ අංග හැටියට. ඒ අංගයන්ම නැවතත් අවබෝධයට උපකාර වෙනවා.

උපේක්ෂාව බෝධි අංගයක් වීමට

දැන් මේ සත්‍යය දකින්න දකින්න සමාධියකට ඇලීම කියන කාරණාවක් දුරුවෙලා උපේක්ෂාව තුළ හිත පිහිටනවා. මේ ප්‍රතිපදාවෙන් හටගන්නා උපේක්ෂාව මෝහ සහගත නැහැ²⁵. පුද්ගල අනුබද්ධිත නැහැ. උපේක්ෂාව තිබුණේ සත්‍යය දැකීමත් එක්කයි. එතන දී උපේක්ෂාවත් සම්බෝධිකම්මයක් බවට පත්වෙනවා.

එතකොට පංච උපාදාන ස්කන්ධයේ සත්‍යය භායන කොට, ඒ ප්‍රතිපදාවත් එක්කම මේ සියලු බෝධි අංගයන් වැඩිලා.

ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගය

පංච උපාදානස්කන්ධයේ “සකස්වීම” නුවණින් විමසීමේදී ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගය වැඩෙන ආකාරය පැහැදිලි කරගනිමු. බුදුරජාණන් වහන්සේ මහාසලායතනික සූත්‍රයේ²⁶ පැහැදිලි කරනවා යම්කිසි කෙනෙක් ඇසෙහි සත්‍යය දකිනවා නම්, **චක්ඛුං ජානං පස්සං යථාභූතං, රූපෙ ජානං පස්සං යථාභූතං , චක්ඛුවිඤ්ඤාණං**

²⁵ සලායතන විහඞිග සූත්‍රය - මජ්ඣිම නිකාය, උපරිපණ්ණාසකය, විහඞිග වග්ගය
²⁶ මහාසලායතනික සූත්‍රය - මජ්ඣිම නිකාය, උපරිපණ්ණාසකය, සලායතන වග්ගය

ජානං පස්සං යථාභුතං , චක්ඛුසම්ඵස්සෙ ජානං පස්සං යථාභුතං , චක්ඛුසම්ඵස්සජා වෙදනා ජානං පස්සං යථාභුතං - මේ ඇස, රූපය, ඇසේ විඤ්ඤාණය, ස්පර්ශය, ස්පර්ශයෙන් හටගත්ත වේදනා සත්‍යය වශයෙන් දන්නවා නම්, දකිනවා නම් - සත්‍යය වශයෙන් දන්නවා නම්, දකිනවා නම් කියලා කියන්නේ ඇස හේතුවත් එක්ක හටගන්න හැටි දන්නවා. රූපය හේතුවත් එක්ක හටගන්න හැටි, විඤ්ඤාණය හේතුවත් එක්ක හටගන්න හැටි, ස්පර්ශය හේතුවත් එක්ක හටගන්න හැටි, වේදනාව හේතුවත් එක්ක හටගන්න හැටි දන්නවා-දකිනවා.

මෙන්න මේ දැනීමින්-දකිමින් ඉන්න වැඩ පිළිවෙළ ගැන බුදුරජාණන් වහන්සේ පැහැදිලි කරනවා, මේ දැක්ම සම්මා දිට්ඨියයි කියලා. එතකොට අපට ඇසෙන්, කනෙන්, නාසයෙන්, දිවෙන්, කයෙන්, මනසින් හටගත්තේ සංස්කාරයක්. මෙලෙස හටගත් සංස්කාරය එක්කෝ මනසි, ධම්මයි, මනෝවිඤ්ඤාණයයි එකතුවෙලා. ඇසයි, රූපයයි, ඇසේ විඤ්ඤාණයයි එකතුවෙලා. එතකොට අපි මේකේ හේතුව නම් භොයාගෙන ගියේ, මේක හටගත්ත ආකාරය නම් භොයාගෙන ගියේ, එතැනදි අපි මනසත් දැනගන්නවා (*මනං, භික්ඛවෙ, ජානං පස්සං යථාභුතං*), අරමුණුත් දැනගන්නවා (*ධම්මෙ ජානං පස්සං යථාභුතං*), මනෝ විඤ්ඤාණයත් දැනගන්නවා (*මනෝවිඤ්ඤාණං ජානං පස්සං යථාභුතං*), ස්පර්ශයත් දැනගන්නවා (*මනෝසම්ඵස්සං ජානං පස්සං යථාභුතං*).

බුදුරජාණන් වහන්සේ මහාසලායතනික සූත්‍රයේ පැහැදිලි කරනවා මේ ආකාරයට සත්‍ය දැකීම සම්මා දිට්ඨියයි. එතකොට සම්මාදිට්ඨිය මාර්ග අංගයක් වෙනවා.

ඊළඟට බුදුරජාණන් වහන්සේ පැහැදිලි කරනවා, මේ සත්‍ය දැකීම පිණිස යම්කිසි කෙනෙකුගේ චේතනාව ඒ දැකීමට යොමු කිරීම,

මහාවත්තාරීසක සූත්‍රයේ²⁷ පැහැදිලි කරනවා අප්පණා, ව්‍යප්පණා, වෙකසො අභිනිරොපනා කියලා වචන ටිකකින්. වඩ වඩාත් මේ සත්‍යය දැකීම පිණිසම යොමු කරන ස්වභාවය සම්මාසංකප්පය කියලා. ලෝකෝත්තර මාර්ගයත් එක්ක සම්මා සංකප්පයත් වැඩෙනවා.

ඊළඟට මේ සත්‍යය දැකීම පිණිසම වීර්යය - සම්මාවායාම. මේ සත්‍යය දකින කොට සිහිය පිහිටනවා - සම්මාසතිය. එතකොට සිත එකඟවෙනවා - සම්මාසමාධිය. මහාසළායතනික සූත්‍රයේ බුදුරජාණන් වහන්සේ පැහැදිලි කරනවා මේ සත්‍යය දකින වැඩපිළිවෙලේ හික්මෙන කොට එයාගේ සීලය (ආජීවය, වාචා, කම්මන්තය) කලින්ම පිරිසිදුයි (පුබ්බෙව ඛො පනස්ස කායකම්මං වචිකම්මං ආජීවො සුපරිසුද්ධො හොති).

ඔය විදියේ වැඩ පිළිවෙළකට යොමු වෙච්ච කෙනා ජීවිතයේ බොරු කියමින්, වැරදි කරමින් ද ඉන්නේ? නැහැ. ප්‍රාණඝාත අකුසලය කරන්නේ නැහැ. වැරදි මිච්ඡාපටිපදාවක ඉන්නේ, නැහැ.

පංච උපාදානස්කන්ධයේ සත්‍ය සොයාගෙන ගිය තැනදී, ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගයේ අංග අටම වැඩුණු බව බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනාව තුළ පැහැදිලි කරනවා.

එහෙනම් දැන් බොහොම පැහැදිලියි, පංච උපාදානස්කන්ධයේ සත්‍යය, බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළ ප්‍රතිපදාවට අනුව දනිමින්-දකිමින් වාසය කරන කොට සතර සතිපට්ඨානය, සතර සමාකප්පධාන වීර්යය, සතර සාද්ධිපාද, පංච ඉන්ද්‍රිය, පංච බල, සප්තබොජ්ඣංග, ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගය වැඩෙනවා. එහෙනම් සත් තිස් බෝධිපාකෂික ධර්මයන්ම වැඩිලා.

²⁷ මහාවත්තාරීසක සූත්‍රය - මජ්ඣිම නිකාය, උපරිපණ්ණාසකය, අනුපද වග්ගය

දැන් මෙහෙම වැඩුණු කෙනාට “අනේ මගේ ආසුව ක්ෂය වෙන්නේ නැහැ නේ” කියලා හිතන්න දෙයක් නැහැ. නමුත් අනිත් කෙනා (බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළ ප්‍රතිපදාවට අනුව නොගිය කෙනා) හිතනවා “අනේ මම භාවනා කරනවා, කරනවා ආසුව ක්ෂය වෙන්නේ නැහැ නේ” කියලා. ආශ්‍රවක්ෂය වෙන කෙනා, බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළ ධර්මය අහලා, විමසලා, තේරුම් අරගෙන, සත්‍යය හොයන ප්‍රතිපදාවකට යොමුවුණා මිසක් දෙයක් බලෙන් ගන්න ගියේ නැහැ. දුක පිරිසිදු හොයාගෙන යන්න යොමුවුණ තැනදී, පංච උපාදානස්කන්ධයේ සත්‍යය ස්වභාවය හොයාගෙන යන්න යොමුවුණ තැනදී, එයාට මේ බෝධිපාක්ෂික ධර්මයන් වැඩෙනවා.

බුදුරජාණන් වහන්සේ මෙතැන ලස්සණ උදාහරණයකින් පැහැදිලි කරනවා. මේ විදියට බෝධිපාක්ෂික ධර්ම භාවිතා වෙන කෙනාගේ, ඒ කියන්නේ පංච උපාදානස්කන්ධයේ උදය-වය හොයමින්, සත්‍යය දනිමින්-දකිමින් ඉන්න කෙනාගේ ස්වභාවය මේ විදියයි කියනවා.

වෑයකින් කෙනෙක් ලී රහිතවා. එයා අද මගේ වෑයේ මිට කොච්චර ගෙවිලද කියලා හවසට බලන්නේ නැහැ. හෙටත් ලී රහිතවා. ඒත් වෑයේ මිට කොච්චර ගෙවිලද කියලා හවසට බලන්නේ නැහැ. නමුත් එයා දන්නවා වෑයේ මිට ගෙවෙනවා කියලා. හැබැයි අද මෙච්චර ගෙවිලා, හෙට මෙච්චර ගෙවිලා කියලා එයා බලන්නේ නැහැ. හැබැයි වෑයේ මිට හොඳටම ගෙවුන දවසට, ගෙවිලා කියලා එයා දැනගන්නවා.

ඒ වගේ තමයි හරියට මාර්ගයේ යන කෙනාට “අනේ මගේ ප්‍රඥාව දැන් වැඩිලාද, මම දැන් මේ කරන දෙය හරිද, මම දැන් සෝකාපන්න වෙලාද, මම දකින පංච උපාදානස්කන්ධ ක්‍රියාවලිය මොකක්ද, තවම මගේ කෙලෙස් දුරුවෙලා නැහැ නේ” ඒ කාරණා එයාට එන්නේ නැහැ. කෙනකුට එහෙම සිතුවිල්ලක් එනවා නම් එයා කරන ප්‍රතිපදාව වැරදියි. ඇයි ප්‍රතිපදාව වැරදියි කියන්නේ?

එයා දැනගෙන නෙවෙයි ඒ ප්‍රතිපදාව කරන්නේ. හරියට වැයකින් ලී රහිත කෙනාට කවදාවත් අවශ්‍යතාවයක් නැහැ වැයේ මීටේ ගෙවිවිව ප්‍රමාණය හොයන්න. ඒ වැඩය හරියට කරන කෙනා ගෙවිවිව තැනදී දන්නවා ගෙවුනා කියලා.

ඒ වගේ තමයි හරියට මාර්ගයට යොමුවුණ තැනදී එයාට මේ අංග සියල්ලක්ම වැඩිලා, සියල්ල වැඩුණු තැනදී වැඩුණු බව අවබෝධ වෙනවා. හැබැයි එයා කරන ප්‍රතිපදාව සත්‍යය හොයන ප්‍රතිපදාව නම්, යමක් ගන්න නෙවෙයි නම් හොයන්නේ, ඒ නිසා එයාට ආපහු මේක තියෙනවාද, තැන්ද කියලා හොයන්න දෙයකුත් නැහැ. “මගේ මේ අංග වැඩිලාද, වැඩිලා නැන්ද” කියලා හොයන දෙය තුළම තමන් යමක් ගන්න හොයන බව තියෙනවා. තමන් යමක් ගන්න හොයන බව නැති කෙනාට මෙහෙම හොයන්න ඕනෑ කියන කතාවක් නැහැ.

මේ විදියට භාවනාවෙන් යුක්ත කෙනාට ආසුව ක්ෂය වුණාට පස්සේ ආසුව ක්ෂය වුණ බව දකින ඥානය ඇතිවෙනවා. එයාට “අනේ මගේ ආසුව ක්ෂය වෙනවා නම් හොඳයි” කියලා හිතෙන්නේ නැහැ කියනවා. බුදුරජාණන් වහන්සේ උදාහරණයක් දෙනවා, වේවැල් වලින් බැඳපු නැවක් තියෙනවා. මේ නැව මුහුදේ ගිහිල්ලා ඇවිල්ලා නවත්තලා තියෙනවා. එතකොට මහා වැස්සකට අහුවෙනවා. වැස්සෙනුත් තෙමෙනවා. අවිච්ඡාත් වේලෙනවා. එහෙම වුණාට පස්සේ මේ නැව කඩන්න කෙනෙකුට වේවැල් ගලවන්න අවශ්‍යතාවයක් නැහැ. නැවේ බන්ධන ටික කැඩිලා ගිහිල්ලා. ආයේ ආයාසයකින් කඩන්න ඕනෑ නැහැ.

අන්න ඒ වගේ බුදුරජාණන් වහන්සේ පැහැදිලි කරනවා නිවැරදි ප්‍රතිපදාවෙන් යුතු, භාවනාවෙන් යුක්ත හික්ෂුවගෙන් සියලු සංයෝජන දුරුවෙනවා. සංයෝජන ඉතුරුවෙන්නේ නැහැ. සංයෝජන දුරුකරන්න කියලා අවශ්‍යතාවයකුත් නැහැ. හරි විදියට

වැඩපිළිවෙළ සිදුවෙනවා නම් ඉතිරි සියලු දේවල් ඒ විදියටම සිදුවෙනවා.

නුවණැත්තන් විසින් කළ යුතු දෙය

අස්සඪ් ස්වාමීන් වහන්සේ ළඟට උපතිස්ස පරිබ්‍රාජකයා ඇවිල්ලා “අනේ මට සෝතාපන්න වෙන්න කියලා දෙන්න” කීව්වාද, නැත්නම් “ඔබගේ ශාස්තෘවරයා දරන අදහස මොකක්ද?” කියලාද ඇහුවේ? සෝතාපන්න වෙන්න, රහත්වෙන්න ඇහුවේ නැහැ. ශාස්තෘවරයා දරන අදහස කීව්වහම උපතිස්ස පරිබ්‍රාජකයා උත්සාහ කරන්නේ ඒ කියපු අදහස තේරුම්ගන්න මිසක් සෝතාපන්න වෙන්න, රහත්වෙන්න නෙවෙයි. ඒ කියපු අදහස තේරුම්ගන්න තැනදී සෝතාපන්න වුණා. සංයෝජන තුනක් දුරුවුණා. ඒ තමයි නුවණැත්තන් විසින් කළ යුතු දෙය.

නමුත් අද බොහෝ විට කියපු දෙය මොකක්ද කියලා හොයන්නේ නැහැ, සෝතාපන්න වෙන්නයි හදන්නේ. අපි මොකක් හරි කරගන්නයි හදන්නේ. නමුත් ඒ කාලයේ තිබුණේ එහෙම නෙවෙයි. බාහිය දාරුවීරිය කීව්වේ “මට කෙටියෙන් ධර්මයක් කියන්න” කියලා. ඒක තේරුම් ගන්නයි එහෙම අහන්නේ. ධර්මය අහලා කියපු කාරණාව තේරුම් ගන්න උත්සාහ කලා. තේරුන තැනදී මාර්ගය ඉපදුණා. සත්‍යය දැක්කා. විස්තර කළ අනුපූර්ව ක්‍රියාව සිදුවුණා. නිවීම කරාම යොමුවුණා.

එහෙනම් පින්වතුනි අද අපට පුංචි වැරදීමක් තියෙනවා. අපි මේ සියල්ල දන්නවා. සෝතාපන්න වීම ගැන, රහත් වීම ගැන, රහතන් වහන්සේ මෙන්න මේ වගෙයි කියලා, ආදී වගයෙන් දන්නවා. ඉතින් දැන් අපි උත්සාහ කරනවා සෝතාපන්න කෙනාට, රහතන් වහන්සේට නැති දේ අපිත් නැති කරගන්න, සෝතාපන්න කෙනාට, රහතන් වහන්සේට ඇති දේ අපිත් ඇති කරගන්න. එහෙම උත්සාහ කිරීමක් මිසක්, බුදුරජාණන් වහන්සේ වදාළ ප්‍රතිපදාව තේරුම්

ගත්ත තැනදියි, නැතිවෙච්ච දෙය නැති වුණෙක්, ඇතිවෙන දෙය ඇති වෙන්නෙක්, කියලා අපි දකින්නේ නැහැ.

මේ විග්‍රහ කළ වාසිජටොපම සූත්‍රය හොඳට තේරුම් අරගෙන බලන්න. මේකේ තියෙනවා බෝධිපාක්ෂික ධර්ම වැඩෙන ප්‍රතිපදාවට කෙනෙක් යොමුවුණා නම්, යමක් බලෙන් ඇති කරගන්න අවශ්‍යතාවය නැහැ. සත්‍යය තේරුම්ගන්න ප්‍රතිපදාවෙන් යුක්ත තැනදී, ඇති කරගත යුතු දෙය ඇතිවෙනවා, නැතිවෙන දෙය නැතිවෙනවා. එහෙනම් මේක අනුපූර්ව ක්‍රියාවකින්, අනුපූර්ව ප්‍රතිපදාවකින් සිදුවෙන දෙයක්. වාසිජටොපම සූත්‍රයෙන් මේ කාරණාව ඉස්මතු කරලා භාවනාව කියන කාරණාවත් එක්ක ගළපලා පැහැදිලි කළේ ඒකයි. නැත්නම් භාවනාව කියන කොට විවිධාකාර භාවනා අපි කරනවා. නිවන්මග යයි සිතාගෙන ආශ්‍රවක්ෂය සඳහා හේතු නොවන භාවනා පුරුදු කරනවා. එතකොට ඒ ප්‍රතිපදා දිට්ඨධම්ම සුඛ විහරණය පිණිසයි අපට ප්‍රයෝජන වෙන්නේ.

එහෙනම් දැන් තේරෙන්න ඇති අපි කුමකටද යොමුවිය යුත්තේ කියලා. අපි යොමුවිය යුත්තේ බුදුරජාණන් වහන්සේ කියලා දුන්න අපේ ජීවිත සකස්වෙන වැඩ පිළිවෙළ තේරුම් ගන්න. අප හැමෝගෙම ජීවිතය කියන්නේ ඇහෙන් රූප දකින එක, කනෙන් ශබ්ද අහන එක, නාසයෙන් ආඝ්‍රාණය කරන එක, දිවෙන් රස ලබන එක, කයෙන් පහස ලබන එක, මනසින් හිතන එක නෙ. ඔය ටිකෙන් හැර අපට ජීවිතයක් නැහැ. ඉතින් ඔය ටික තමයි බුදුරජාණන් වහන්සේ අපට හොයන්න කිව්වේ. ඔය ටික හොයන්න කිව්වා මිසක්, වෙන දෙයක් ඇති කරගන්න නෙවෙයි කිව්වේ. රූපයක් දකින්නේ කොහොමද, ශබ්දයක් අහන්නේ කොහොමද, ආඝ්‍රාණය වෙන්නේ කොහොමද, රස ලැබීම සිදුවෙන්නේ කොහොමද, පහසක් ලැබෙනවා කියන එක සිදුවෙන්නේ කොහොමද, අරමුණක් හිතෙනවා කියන එක සිදුවෙන්නේ

කොහොමද කියලා භොයන්තයි කිව්වේ. ඒ භොයන න්‍යාය ධර්මය හැටියට දේශනා කළා.

ඉස්සෙල්ලාම බුදුරජාණන් වහන්සේ පැහැදිලි කරලා පෙන්නුවා මේක ‘‘සංස්කාරයක්’’ කියලා. දැන් අපි මෙතෙක්ට එන්න මූලික වෙන කාරණාව වෙන එකක්. අපි සියලු දෙනාම මේ ධර්මයට යොමුවුනේ සසර තියෙන ජරා මරණ දුක තේරිලා. මූලිකවම ජරා මරණ දුක තේරිලා මේ දුකෙන් නිදහස් වෙන්න එන එක ඇත්ත. මොකද අපට මේ සසර භය තේරිලා, ජරා මරණ දුක තේරිලා අපි හැමෝම එන්නේ මේ දුකෙන් තමන්ව නිදහස් කරලා සෝතාපන්න කරවන්න, රහත් කරවන්න තමයි. මමත් ආවේ ඒකට, ඔබත් එන්නේ ඒකට.

හැබැයි සෝතාපන්න කරවන්න හරි, රහත් කරවන්න හරි දැන් අපි දන්නවා නේද කාගෙ දෙයද ඇසිය යුත්තේ කියලා? බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ධර්මය. බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ධර්මය අහන කොට ඒ ධර්මය තුළ ඉස්මතු වෙන කාරණාව වැටහෙන තැනදී තමන්ව සෝතාපන්න කරවන්න හෝ රහත් කරවන්න තියෙන අවශ්‍යතාවය දුරුවෙනවා. බුදුරජාණන් වහන්සේ කියපු කාරණාව තේරෙන්න තේරෙන්න, සත්‍යය දකින්නට, පිරිසිදු භොයන්නට, සත්‍යය භොයන මාර්ගයට යොමුවෙන ප්‍රතිපදාවක් ඒ තුළින් මතුවෙනවා, හැබැයි ඒක මතුවෙලා එන්නේ අපට නුවණ තිබුණොත් විතරයි. නුවණ තිබුණොත් විතරයි මෙන්න මේ ප්‍රතිපදාවක් තියෙන බව අපට හම්බවෙන්නේ.

යමෙකුට නුවණ නැත්තම් වෙන දෙයක් කරලා හරියන්නේ නෑ, නුවණ ඇතිවීම පිණිසත් මේ ප්‍රතිපදාවම තමයි කළ යුත්තේ.

විදර්ශන භාවනාවට යොමුවෙන ආකාරය

බුදුරජාණන් වහන්සේ, විදර්ශන භාවනාවට යොමුවෙන ආකාරය ගැන හොඳ විස්තරයක් පාරිලෙයාක සූත්‍රය තුළ දී පැහැදිලි කරනවා.

ආනන්ද ස්වාමීන් වහන්සේ භික්ෂූන් එක්ක බුදුරජාණන් වහන්සේ බලන්න පාරිලෙයාක වනයට වැඩියට පස්සේ එක භික්ෂුවකට මේ විදියට හිතෙනවා. **කථං නු ඛො ජානනො කථං පස්සනො අනන්තරා ආසවානං ඛයො හොති** - කොහොම දන්න කොට, දකින කොටද ආසුව ක්ෂය වෙන්නේ කියලා. එතකොට මේ කියපු කාරණාවත් එක්ක මේ පින්වතුන් යොමු වුණේ කොතෙත්ට ද? කලින් පැහැදිලි කළ වසිජටෝපම සූත්‍රයේත් දන්න-දකින කොට ආසුව ක්ෂය වෙන්නේ කියන කාරණාව කිව්වා නේද? දැන් මෙතනදී භික්ෂුවට ඇතිවුණ සිතුවිල්ලත් ඒකමයි, කෙසේ දන්න කොට, දකින කොටද ආසුව ක්ෂය වෙනවා ද?

සත් තිස් බෝධිපාක්ෂික ධර්මන්ම වැඩෙනවා

බුදුරජාණන් වහන්සේ ඒ සිතුවිල්ල දැකලා පැහැදිලි කරනවා, සතිපට්ඨානය, සමාසක්ඛධන් වීර්යය, ඍද්ධිපාද, පංච ඉන්ද්‍රිය, පංච බල, සජ්ඣ බොජ්ඣංග, ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගය ආදී මෙව්වර ධර්මය දේශනා කරලා තියෙද්දීත් මේ භික්ෂුවකට මේ විදියේ විතර්කයක් ඇතිවෙනවා නේ කියලා.

එතකොට බලන්න මෙතැන තියෙන ගැළපීම. දැන් කුමක් දන්න කොට, දකින කොටද ආසුව ක්ෂය වෙන්නේ කියලා තමයි ප්‍රශ්නය ඇති වුණේ. එතකොට “මම මේ ටික දේශනා කරලා තියෙනවා” කියලා බුදුරජාණන් වහන්සේ කිව්වා. එහෙනම් මේ ටික ඉස්මතු වෙන්නට ඕනෑ කොතනදී ද? මේක කිව්ව ගමන් අපට එන්නේ මේ වචන ටිකෙන් මේ එකින් එක විග්‍රහ කරලා දීමේ අවශ්‍යතාවයයි. නමුත් මේවා වචන ටිකකින් ඉස්මතු කරලා දෙන එකට එහා ගිය,

ප්‍රායෝගිකව ඉස්මතු වෙන ප්‍රතිපදාවකුයි බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්වන්නේ.

කලින් දේශනා කළේ බෝධිපාක්ෂික ධර්ම තිස්හත වැඩෙන හැටි. එතකොට කුමක් දන්න කොට, දකින කොටද බෝධිපාක්ෂික ධර්ම වැඩෙන්නේ? පංච උපාදානස්කන්ධය දන්න කොට, දකින කොට.

කතඤ්ච භික්ඛවෙ ජානතො කථං පස්සතො අනන්තරා ආසවානං ඛයො හොති - කොහොම දන්න කොට, දකින කොටද ආසුව ක්ෂය වෙන්නේ? කලින් පැහැදිලි කළා පංච උපාදානස්කන්ධය දන්න කොට, දකින කොට කියලා.

දැන් මෙතැන මේ විදියේ විග්‍රහයක් කරනවා. **ඉධ භික්ඛවෙ අස්සුතවා පුපුජ්ජනො අරියානං අදස්සාවි අරියධම්මස්ස අකොච්ඤා අරියධම්මෙ අච්ඡිනො, සප්පුරිසානං අදස්සාවි සප්පුරිසධම්මස්ස අකොච්ඤා සප්පුරිසධම්මෙ අච්ඡිනො රූපං අත්තතො සමනුපස්සති.** මේ විදියට විග්‍රහ කරනවා, ආර්යයන් වහන්සේලා දන්නේ නැති, දකින්නේ නැති, ආර්ය ධර්මය දන්නේ නැති, දකින්නේ නැති, සත්පුරුෂ ධර්මය දන්නේ නැති, දකින්නේ නැති. එතකොට මෙතැන දන්නේ නැති, දකින්නේ නැති කියලා විග්‍රහ කරලා පෙන්වන්නේ මොකක්ද? බුදුරජාණන් වහන්සේගේ බුද්ධ වචනය. ඒ වචනය ඉස්මතු කරලා පෙන්නපු මගඵල ලාභී උතුමන්ගේ වචනය. වෙන අයගේ ඒවා නෙවෙයි. එතකොට බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්නපු මේ ධර්මය දන්නේ නැති, දකින්නේ නැති, මේක තේරුනේ නැති කෙනා මේ පංච උපාදානස්කන්ධය, නැත්නම් “හටගත්ත” දෙය, “සකස්වෙච්ච දෙය”, “මම” කියලා ගත්තා. බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්වා දෙනවා එසේ “මම” කියලා ගත්ත දෙය “සංස්කාරයක්”. ඒකේ සත්‍යය හොයන්න කියනවා.

සංස්කාරය වටහාගැනීම

එතකොට බුදුරජාණන් වහන්සේ පැහැදිලි කරනවා නුවණ තියෙන කෙනා මෙන්න මෙහෙම කල්පනා කරනවා. මේ විදියට “මම” කියලා ගත්ත දෙය “සංස්කාරයක්”. **අවිජ්ජාසම්ප්ප්පජෙන භික්ඛවෙ, වෙදයිනෙන චුට්ඨස්ස අස්සුතවතො පුටුප්පනස්ස උප්පන්නා තණ්හා. තතොජො සො සඛ්ඛාරො** - එයා ආපස්සට කල්පනා කරනවා මේක හැදිවිට හේතුව භොයන්න.

මේ සංස්කාර ඇතිවෙව්ව හේතුව නුවණින් විමසමින් “සකස්වෙව්ව හැටි” භොයනවා. භොයන කොට එයාට පටිච්චසමුප්පාද ධර්මය හම්බවෙනවා. දැන් මෙතැන කෙටියෙන් පැහැදිලි කරන්නේ, අවිද්‍යා සහගත ස්පර්ශයෙන් කියලා. එතකොට ස්පර්ශයට අවිද්‍යාවක් ඇදලා තියෙන්නේ. එහෙනම් ස්පර්ශය හම්බවෙන කොට අවිද්‍යාවක් හම්බවෙලා. එතැනින් හටගත්ත වේදනාව සතුටින් පිළිගත්ත තැනදි තමයි, “මට මේක හොඳයි, මගේ කෝප්පය” මෙන්න සංස්කාරය. ඒක ගොඩනැගිලා. අපට හම්බවුණේ ඒක දකින කොටමයි. නැත්නම් “මේක කෝප්පයක්”, කෝප්පයක් ඇති බව ලැබිලා. “ඇති බව” ලැබිව්ව කෝප්පය ගැන තමයි ඊළඟට මම “හොඳයි, නරකයි” කියලා කල්පනා කරන්නේ.

මේ සංස්කාරය ඇතිවුණේ සත්‍යය දකින්නේ නැති නිසා. ඒ නොදැකීමත් එක්ක, ඇසයි, රූපයයි, විඤ්ඤාණයයි එකතුවෙව්ව තැනදි, ඒ සත්‍ය නොදැකීමත් එක්ක ඒක සතුටින් පිළිගත්ත. පිළිගැනීමත් එක්ක මට ඇහැට රූපයක් ඇති බව හම්බවුණ නිසා, ඇති බව හම්බවෙව්ව රූපය “මෙන්න මේ කෝප්පයක්” කියලා අපි ගත්තා.

අභිතප්ප, සංඛත, පටිච්චසමුප්පන්න බව

එහෙනම් දැන් මේ න්‍යායට අනුව හටගත්ත හැටි භොයන්න ඕනෑ. බුදුරජාණන් වහන්සේ පැහැදිලි කරනවා මේ විදියට භොයන්න

කියලා. කොහොමද හොයන්න කියන්නේ? එයා හොයනවා මේක “සංස්කාරයක්”, මේක අනිච්චං, සංඛතං, පටිච්චසමුප්පන්නං කියලා. මේ සංස්කාරය අනිත්‍යයි. අනිත්‍යයි කියන්නේ ස්ථිර නැහැ. ස්ථිර නැහැ කියන්නේ හේතු නිසා හටගත්ත දෙයක්. ස්ථිර වෙන්න නම් යමක් තියෙන්නට ඕනෑ. ස්ථිරයි කියන්නේ ඇති බව. නමුත් හේතුවෙන් උපන් බව හම්බවුණහම ස්ථිරයි ද? හේතුවෙන් උපන් බව හම්බවෙච්ච තැනදී “අනිත්‍යයි” කියලා හම්බවෙන්න ඕනෑ. සංඛතයි කිව්වේ හේතුවෙන් සකස්වීමක්. පටිච්චසමුප්පන්නයි කිව්වේ ප්‍රත්‍යයෙන් උපන් දෙයක්.

මෙන්න මේ ආකාරයට හොයාගෙන යනකොට, එයාට වැටහෙන්න ඕනෑ, ඇතිවෙච්ච සංස්කාරය අනිත්‍ය බව, සංඛත බව, පටිච්චසමුප්පන්න බව. ස්ථිර නැති බව, සකස්වෙච්ච දෙයක් බව, ප්‍රත්‍යයෙන් උපන් දෙයක් බව. මෙන්න මේ විදියට ඒ හටගත්ත සංස්කාරයේ සත්‍ය සොයාගෙන යනකොට, එයාට හේතුව හම්බවුණා.

පාරිලෙයාක සූත්‍රයේ පැහැදිලි කරන්නේ පටිච්චසමුප්පාදය සංකෘතීප්ත කරලායි. විදර්ශනා කරන්න පටිච්චසමුප්පාදයේ අංග දොළහම හිතන්නේ නැතුව යම් කරුණු ටිකක් විතරක් ඉස්මතු කරනවා. සංස්කාරයට හේතුව සතුවත් පිළිගැනීමයි. ඊළඟට ඒකටත් හේතුවක් තියෙනවා. ඒකට හේතුව පැහැදිලි කරනවා වේදනාව. සතුවත් පිළිගත්තේ විදින්න යමක් ඇති බව හම්බවෙච්ච නිසායි. ඒකත් අනිත්‍යයි, සංඛතයි, පටිච්චසමුප්පන්න බව හම්බවෙන්නේ ඒකේ හේතුව හම්බවෙන කොට.

දැන් මෙතැන බුදුරජාණන් වහන්සේ කියන්නේ වචන ටිකකින් මුමුණන්න කියන එක නෙවෙයි. වචන ටිකකින් විතර්ක කරන්න කියන එක නෙවෙයි.

අනිත්‍ය, සංඛත, පටිච්චසමුප්පන්න කියන බව හම්බවෙන්න නම් ලැබුණු සංස්කාරයේ හේතුව හම්බවෙන්න ඕනෑ. හේතුව

හම්බවෙව්ව තැනදි හම්බවුණා ලැබිව්ව ඵලය නිත්‍ය නැහැ කියලා. හම්බවුණේ හේතුව ලැබුණු නිසා. එහෙම නැතුව අනිත්‍යයි කියලා විතර්කයෙන් නෙවෙයි. විතර්කය අපි මුලින් කරනවා. නමුත් හරියට මේක හම්බවුණා නම් අපට හේතුව හම්බවෙලා. එතකොට සකස්වෙව්ව බව හම්බවෙලා. ප්‍රත්‍යයෙන් උපන් බව හම්බවෙලා. එතකොට හේතුව හම්බවුණා “තණ්හාව” කියලා.

ඊළඟට තණ්හාවත් අනිත්‍යයි, සංඛතයි, පටිච්චසමුප්පන්නයි කියලා හම්බවෙන්න ඕනෑ. තණ්හාව අනිත්‍යයි, සංඛතයි, පටිච්චසමුප්පන්නයි කියලා හම්බවෙන්න තණ්හාවෙන් හේතුව හම්බවෙන්න ඕනෑ. තණ්හාවට හේතුව වේදනාව කියනවා. එතකොට තණ්හාවත් වේදනාව හේතුවෙන් උපදින බව දැක්ක තැනදි ඒක දැක්කා කියලා කියන්නෙම තණ්හාවේ අනිත්‍ය බව, සංඛත බව, පටිච්චසමුප්පන්න බව හම්බවෙලා. ඒක වචනයෙන් කල්පනා කිරීමක් නෙවෙයි. තණ්හාව හේතුවෙන් උපන් ඵලයක් බව දැක්කා නම්, දැක්කේ අනිත්‍ය බව, සංඛත බව, පටිච්චසමුප්පන්න බව.

අපි අද කරන්නේ අනිත්‍යයි, සංඛතයි, පටිච්චසමුප්පන්නයි කියලා කල්පනා කිරීමක් විතරයි. හේතුව හම්බවෙන්න ප්‍රඥාව ඕනෑ. කල්පනා කරන්න ප්‍රඥාව අවශ්‍ය නැහැ. විතර්කයෙන් පුළුවන්. නමුත් අපි මූලිකව විතර්කයකින්, කල්පනා කිරීමකින්, හේතුව භොයන්න පටන්ගන්න ඕනෑ. කල්පනා කරලා හේතුව භොයන්න උත්සාහ ගන්න ඕනෑ මිසක්, එන අරමුණ වෙත සංකල්පයකින් වහලා දාලා හරියන්නේ නැහැ.

ඊළඟට වේදනාවට හේතුව හැටියට ස්පර්ශය හම්බවෙනවා. එතකොට ස්පර්ශය හම්බවුණ තැනදි වේදනාවට හේතුව ස්පර්ශය කියලා, වේදනාවේ අනිත්‍ය බව, සංඛත බව, පටිච්චසමුප්පන්න බව දැක්කා මිසක් අපි හිතුවා නෙවෙයි. වේදනාවට ප්‍රත්‍යය ස්පර්ශය බව දැකපු තැනදිම වේදනාව ස්ථිර නැහැ. වේදනාව සකස්වෙව්ව

දෙයක්. වේදනාව ප්‍රත්‍යයෙන් ඉපදුණ දෙයක්. එතකොට අනිත්‍ය බව, සංඛත බව, පටිච්චසමුප්පන්න බව හම්බවුණා.

ඊළඟට ස්පර්ශයේ ප්‍රත්‍යය අවිද්‍යාව කියලා හම්බවුණ තැනදී, ස්පර්ශයේ ප්‍රත්‍යය අවිද්‍යාව කියලා හම්බවුණේ මේ විදිහට පංච උපාදානස්කන්ධයේ සත්‍ය සොයාගෙන යන වැඩපිළිවෙළ කරපු නිසා නේ. දැන් ඥානය ඇතිවෙන වැඩපිළිවෙළක් කරගෙන ගියේ. ඔන්න ඔතැන තමයි සියුම්ම තැන. අපි මුල් ටික කරගෙන එන තැනදී අපට හේතුවක් හම්බවුණා. ඒ හැම හේතුවකමත්, ඒකට අදාළ හේතුව හොයන්න අපි යොමුවුණා. ඒසේ හේතුව හම්බවුණ තැනදී තමයි අපට අනිත්‍ය, සංඛත, පටිච්චසමුප්පන්න බව වැටහුණේ.

මූල හේතුව අවිද්‍යාව

අවිද්‍යාව හේතුවෙන් කියලා හම්බවුණේ කොතැනදී ද? මේ නුවණ වැඩුණු තැනදී නේද? අවිද්‍යාවෙන් තමයි මේ වැඩපිළිවෙළ සිදුවුණේ කියලා, සත්‍යය නොදැකීමෙන් තමයි මේ වැඩපිළිවෙළ සිදුවුණේ කියලා හම්බවුණේ සත්‍යය හොයපු නිසා නේද?

එහෙනම් අවිද්‍යාව නැමති හේතුවට ආපහු පැනවීමක් කරන්න නැහැ. දැන් අපි සත්‍යය හොයාගෙන යන තැනදී තමයි හම්බවුණේ අවිද්‍යාව නම් වූ “සත්‍යය නොදැකීම නැමති හේතුව” නිසායි මේ සකස්වීම සිදුවන්නේ කියලා. ඒ හම්බවුණේ කුමක් කරමින් ඉන්න කොට ද? පංච උපාදානස්කන්ධයේ සත්‍ය සොයාගෙන යන තැනදීයි. එතකොට සත්‍යය නොදැකීම නැමති හේතුව නිසායි මේ සකස්වීම සිදුවුණේ කියලා හම්බවුණේ සත්‍යය හොයාගෙන යන තැනදී නම්, අපට ආපහු හේතුවක් ඇති බව හම්බවෙන්නේ නැහැ. අවිද්‍යාව කියන හේතුව හම්බවුණේ, සත්‍යය දැකිද්දීයි. මෙලෙස සත්‍ය නොදැකීම නම් වූ හේතුව සත්‍ය දැකිනවිට හම්බවුණා. එහෙනම් හේතුව දුරුවීමත් එක්ක, අවිද්‍යාව නැමති හේතුව “අසති”

වීමෙන් (හේතුව නොවෙන කල්හි) පංච උපාදානස්කන්ධය සකස් නොවෙන බව හම්බවුණේ.

ඒ නිසා තමයි මාර්ගය තුළින්ම ප්‍රතිපදාව වැඩිලා. අපට ආයේ බලහත්කාරයෙන් කරන්න යමක් ඉතුරු වෙන්නේ නෑ. එහෙනම් අවසානයේදී අපට හම්බවෙන්න ඕනෑ, මූල හේතුව අවිද්‍යාව කියලා. බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා, පෘථිවිප්පනයා මෙහෙම කරගෙන යනකොට ආසුව ක්ෂය වෙනවා කියනවා. පෘථිවිප්පනයාට මේක හරියට හම්බවුණා නම් කොච්චර නුවණක් වැඩෙනවද ආසුව ක්ෂය වෙන්න?

එතකොට පෘථිවිප්පන කෙනා මේකට යොමුවෙන්න, ඇතිවෙච්ච සංස්කාරය සංස්කාරයක් බව තේරුම්ගන්න ආර්ය දර්ශනය, ආර්ය ධර්මය, ආර්යයන් වහන්සේලාගේ ඇසුර, ඒ ආර්ය න්‍යායට යොමුවෙලා, ඒකට අනුව කල්පනා කරන කොට, මෙන්න මේ පෙන්නපු වැඩපිළිවෙළ අනුව විචක්ෂණය කරන කොට, මේ හේතු ප්‍රත්‍යය භෝයන කොට මොකද වෙන්නේ? එතැනදී “අරියානං දස්සාවි” කියන ප්‍රතිපදාවට යොමුවෙනවා. එහෙම යොමුවෙලා එයා සත්‍යය දකිනවා. ඒ සත්‍යය දැකීම තමයි බුදුරජාණන් වහන්සේ විග්‍රහ කළේ සත් තිස් බෝධිපාක්ෂික ධර්මයන්ගේම වැඩිම හැටියට.

පාරිලෙයාක සූත්‍රයේ පැහැදිලි කළේ, මෙච්චර බෝධිපාක්ෂික ධර්ම පිළිබඳව කියලා දීලා තියෙද්දීත් “කොහොම දන්නවා නම්-දකිනවා නම් ආසුව ක්ෂය වෙනවාද” කියලා නේ හික්ෂුවකට සිතුවිල්ලක් පහළවුනේ. එතකොට දැන් මේ විග්‍රහ කරපු තැනදී මොකක්ද හම්බවෙන්න ඕනෑ? මේ විග්‍රහ කරපු න්‍යායේදී බෝධිපාක්ෂික ධර්ම වැඩෙන ආකාරයයි ඉස්මතු වෙන්නේ.

එම කරුණමයි කලින් වාසිපටොපම සූත්‍ර විග්‍රහයේදීත් පැහැදිලි කළේ. මේ සත්‍යය දකින කොට එතැන සතිපට්ඨානය, ඍද්ධිපාද, සමාක්පධන් වීර්යය, ඉන්ද්‍රිය ධර්ම, බල ධර්ම, සප්ත බොජ්ඣංග

වැඩෙන හැටි. එතකොට ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගය වැඩුණා. මගට අවශ්‍ය හේතුව ඇතිවෙන කොට මග වැඩෙනවා.

පුද්ගලයෙකු මැදිහත්වීමකින් වඩන ප්‍රතිපදාවෙන් ඔබ්බට

මූලික කාරණාව අපිට කරන්න යමක් තියෙනවා. නමුත් එතැනින් එහා අපි බලෙන් කරන්න ගියොත් වරදිනවා. ඒ නිසා තමයි මූලික ධර්මය තේරුම් අරගෙන ප්‍රතිපදාව කරන්න තියෙන්නේ.

මේ සඳහා උදාහරණයක් නිතරම පැහැදිලි කරනවා. ගොවියෙක් ඉස්සෙල්ලාම කුඹුර හාන්න ඕනෑ. හොඳ අස්වැන්නක් ගන්න ඕනෑ නම් ගොවියා කළ යුතු කාරණාව තමයි වහින කාලයට, හොඳ සාරවත් කෙත කොටලා, ඒක හොඳට සරු කරලා, ඊට පස්සේ බීජ වපුරන්න ඕනෑ. එතකොට මේක ගොවියාගේ ආයාසයකින්, ගොවියාගේ උපක්‍රමයකින්, හැකියාවකින් කළ යුතු දෙයක්. මේ හැකියාව තියෙන්නේ ගොවියාට. දැන් බීජය වැපුරුවා. දැන් බීජය ඇදලා, උස්සලා, කෙලින් කරලා අස්වැන්න ගන්න ගොවියාට පුළුවන්කමක් නැහැ. ඒක කරන්නේ බීජය. ඒක බීජයේ වැඩක්. හැබැයි බීජයට අවශ්‍ය ඉතුරු ප්‍රත්‍ය වික වික දෙන්න ඕනෑ. අවශ්‍ය වෙලාවට වතුර, පොහොර ආදී වශයෙන් ගොවියා කළ යුතු කරුණු කරන්න ඕනෑ.

ඒ වගේ තමයි, නිවන් දකින ප්‍රතිපදාවෙන් තියෙනවා අපට කළ හැකි දෙයක්. එතකොට ගොවියාගේ දක්ෂතාවය අනුව සාරවත් කෙතක් නිර්මාණය කළා වගේ, අපට තියෙනවා බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කළ මේ වචන කුලින් සත්‍යය ඉස්මතු වෙන විදියට **ධම්මනිජ්ඣානධන්තියට** යොමුවෙලා, ධර්මය නුවණින් විමසලා, මේක සත්‍යය වශයෙන් තමන්ගේ ජීවිතය කුලින් තේරුම්ගන්න යොමු කරගැනීමේ හැකියාව. අර ගොවියාගේ දක්ෂතාවය වගේ.

ඊළඟට මේකට යොමුවුණාට පස්සේ පැළවෙන්නේ බීජය. ගොවියාට බැහැ අස්වැන්න බලහත්කාරයෙන් ඇදලා ගන්න. හැබැයි ගොවියා අවශ්‍ය පසුබිම සකස් කරලා දෙනවා. අවශ්‍ය පසුබිම සකස් කළාට පස්සේ අනිවාර්යයෙන් බීජය වැඩෙනවා. ගහ ලොකුවෙනවා, අස්වැන්න ලැබෙනවා. දැන් බීජය ලොකුවෙන්, අස්වැන්න දෙන්න කියලා කියන්න දෙයක් නැහැ. අවශ්‍ය ප්‍රත්‍යය ඇතිවුණ නිසා බීජය විසින් සිදුවෙන දෙයක් මිසක් ගොවියා කරන දෙයක් නෙවෙයි. ගොවියා බීජයට අවශ්‍ය පසුබිම සකස් කරලා දෙනවා විතරයි.

ඒ වගේ අපත් කළ යුතු දෙය තියෙනවා. ඒ තමයි බුදුරජාණන් වහන්සේ කියපු මේ සත්‍යය කාරණාව තේරුම් අරගෙන ඒක තමන්ගේ ප්‍රායෝගික ජීවිතයට යොමු කරගන්න එක. ඊට පස්සේ මොකද වෙන්නේ කියලා චේතනාකරණීය සූත්‍රයේ විග්‍රහ කරනවා. නැවත අපට කරන්න වැඩක් නෙවෙයි තියෙන්නේ. සතිසම්පජ්ඣය තියෙනවා නම් එයාගේ විපිළිසර දුරුවෙනවා. සීලය ඇතිවෙනවා. එයා සීලය රකිනවා. සමාධිය යොමුවෙනවා. යථාභූත ඥානය ඇතිවෙනවා. එයාට නැවත චේතනා කරන්න දෙයක් නැහැ. හැබැයි ඒකට අවශ්‍ය පසුබිම හදලා දීලා තියෙන්න ඕනෑ. අපි බීජය ගලක් උඩ දැම්මොත් පැළවෙන්නේ නැහැ. බීජය පැළවීමට අවශ්‍ය කෙත සකස් කරලා තියෙන්න ඕනෑ. ඒක අපට කරන්න පුළුවන්. ඒක කරපු තැනදියි බීජය අවශ්‍ය විදියට වැඩිලා එන්නේ. ඒකයි චේතනාකරණීය සූත්‍රයේ පැහැදිලි කරන්නේ අපි අවශ්‍ය දෙය සකස් කළාට පස්සේ ඉතුරු ටික බීජය විසින් කරනවා වගේ, මාර්ගය විසින් නිවීම කරා යොමුවෙනවා.

සාරාංශය

මේ දේශනා කළ පරියායන් වල හරය සලකා බැලුවොත්, අපේ ජීවිතයේ, ඇස, කන, නාසය, දිව, කය, මන කියන ආයතන හය ඔස්සේ අපට ලෝකය සකස්වෙන තැනදී, මේ සකස්වෙන ක්‍රියාවලිය පිරිසිදු හොයාගෙන යන තැනදී, හටගන්න ආකාරය හොයාගෙන යන තැනදී, සත්‍යය හොයාගෙන යන තැනදී තමයි බෝධිපාක්ෂික ධර්ම වැඩෙන්නේ. එතැන භාවිතාව සිදුවෙනවා, භාවනාව සිදුවෙනවා. එතැන සියලුම ඉන්ද්‍රිය ධර්ම වැඩිලා නිවීම කරා යොමුවෙනවා.

සත්‍යය අවබෝධ කරගෙන නිවීම කරා යොමු වෙන මාර්ගයක් බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්වා වදාළා. ජීවිතයේ සත්‍ය හොයන මාර්ගය ඇතිවීම පිණිස සත්‍ය පෙන්වා වදාළ දහම් අධ්‍යනය කිරීම තුළින් එය වටහා ගැනීමට යොමුවිය යුතුය. මෙලෙස සත්‍ය ගවේෂණය තුළදී අදාළ අංගයන් (බෝධි පාක්ෂික) ධර්ම වැඩෙමින් පරම සත්‍යය වන නිවීම සාක්ෂාත් වේ. එම අනුපූර්ව ප්‍රතිපදාව ඇතිකර ගැනීම පිණිස මෙම උතුම් සත්‍යය විවරණය උපකාර කර ගනිමු. ඒ සඳහා උතුම් බුද්ධ භාෂිතය තුළ නිර්වචනය වන කාරණාම පමණක් උපයෝගී කරගත යුතුය. මේ සියළු විවරණ බුද්ධ භාෂිතය සමග සසඳමින් තථාගතයන් වහන්සේටත්, ඒ උතුම් දහම්ටත්, මගඵල ලැබූ උතුමන්ට පැහැදීම ඇතිකරගෙන, ඒ මගම උදාකරගන්නට උපකාර කරගනිමු.

තෙරුවන් සරණයි...!

නොමිලේ බෙදා හැරීම පිණිසයි.

සැසඳ බැඳී බැව් බිඳ දමන
නුවණැත්තන් හටම වැටගෙන
දහම සිය හාමුටට ගෙන
වැඩුණෝය, බිඳුණෝය කිසිදු ලෙසින්
අඳුරු වීස වීදියක් වීහි හමු නොවුන.....
සැදැහැත්ව යුටුණයෝ මුහුදුගේ බිඳ
පමානොවී සිහියෙන් යුතු වීරිය නුවණ ද ගෙන
දමනය කරන්, ඉඳුරන් බල ධර්ම ගෙන
අවබෝධයේ අංගන් වීහි හඳුනාගෙන
භෞතව හැදෙන විට වීමය ද මතුනෙත
මෙය මාගේ කියා හැටවෙන
හාමුට ඉක්මවා අති තනු දකින
මහව පිවිසුණහ බවුහු තිවන ට හැගෙන යන.....

ISBN: 978-955-38358-6-4

9 789553 835864

Printed by
The Quality
0114 870 333